

”Knuste vinduer...”

En kvalitativ studie av områdeløft og dets muligheter til å bidra til forebygging av hærverk blant barn og unge.

herawness.com/broken-window-relationship-theory

Linn Therese Stokke
Diakonhjemmet Høgskole
Mastergradsoppgave
Master i Sosialt arbeid

Antall ord: 28986

19.05.15

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om områdeløft, en metode innen samfunnsarbeid som anvendes for å ta tak i levekårsmessige utfordringer innenfor en geografisk avgrenset kontekst både i henhold til fysiske oppgraderinger og sosiale tiltak.

Problemstillingen dreier seg om hvorvidt områdeløft kan bidra til å forebygge hærverk blant barn og unge.

Dette er en kvalitativ studie hvor datagrunnlaget for oppgaven er fremskaffet gjennom intervjuer med fem informanter tilknyttet områdeløft i to store norske byer og prosjekter tilknyttet områdeløft. Intervjuene tok sikte på å fremskaffe kunnskap om områdeløft som metode, hvordan metoden brukes i forhold til barn og unge og informantenes erfaringer med hærverk innen områdeløft.

På bakgrunn av datamaterialet fremkommet i intervjuene ble det foretatt en analyse ved bruk av systematisk tekstkondensering. Resultatene er drøftet i lys av teori og tidligere forskning som brukermedvirkning, lokalsamfunnsarbeid, sosiale avviksteorier og marginalisering. Resultatene fremkommet i studien tilsier at manglende forventninger til endring i stor grad kan påvirke hvilke endringer man kan få ved områdesatsinger. Funnene beskriver videre en opplevelse av at ”lediggang er roten til alt ondt” ved at det vises til et behov for at barn og unge har gode skole og fritidsarenaer. Studien antyder en sammenheng mellom marginalisering og utenforskapet som i stor grad å være knyttet til at barn og unge begår hærverk.

Funnene beskriver og en erfaring at på tross av forebygging og et endringsarbeid med brukeren og brukermedvirkning i fokus opplever en fortsatt hærverk, men betydningen for ungdommen å bli direkte involvert i har vist en effekt i forhold til å forhindre videre hærverk.

Nøkkelord: områdeløft, hærverk, forebygging, lokalsamfunnsarbeid, marginalisering, avmakt, risikofaktorer, barn og unge, ungdomskriminalitet.

Abstract

This study investigates "urban renewal" a method in community work that seeks to address challenges within a geographically bordered area both directed towards strategies for physical and social environment. What possibilities has "urban renewal" through work like fixing broken windows and organizing after school programs to prevent vandalism from children and youth?

This master thesis has a qualitative research design, and is based on 5 interviews with informants working with "urban renewal" and/or projects concerning it in two major Norwegian cities. The interviews seek to obtain knowledge on "urban renewal" as a method, how the method is used in regard to work with children and youth and the informants experience with vandalism in the projects.

On background of the data gained from the interviews a systematic analysis was used and the results is then later discussed in light of theory and earlier research including community work, marginalisation and user participation.

The results found in this study indicates that lack of expectations for things to change can have an impact on what changes one can experience while using the method. Furthermore the results indicate an experience of the saying "idleness is the root to all evil". Marginalisation and being on the outside seems to be largely associated with children and youth committing acts of vandalism.

The results also describe experiences that despite of preventive measures and that the work is done in cooperation with the children with a high degree of user involvement acts of vandalism still happen. But that the significance of the children being directly involved in finding solutions of preventing further vandalism has showed some positive effects.

Keywords: "urban renewal", vandalism, prevention, community work, marginalisation, risk factors, children and youths, youth criminality.

Forord

Når jeg for to år siden fikk brev fra Diakonhjemmet høgskole om at jeg var tatt inn på masterstudiet var det 13 år siden jeg sist hadde vært på en høyskole og jeg visste lite eller ingenting om hva jeg gikk til. Det ble mange oppturer etter det med spennende fag, krevende eksamener, mange temaer jeg ville skrive om og så den magiske forelesningen i lokalsamfunnsarbeid med Katrine Woll hvor jeg endelig landet. Takk for en spennende og opplysende forelesning og ikke minst den vanskeligste eksamensoppgaven jeg noensinne har besvart Katrine. Det tok oss noen uker før vi i det hele tatt skjønnte hva vi ble spurt om. Ellers må jeg og takke noen flere som har hjulpet meg gjennom denne prosessen og som har gjort det mulig for meg å skrive og ikke minst til slutt levere denne oppgaven:

Tusen takk til min veileder Rita Eriksen ved Diakonhjemmet høgskole, uten dine kritiske innspill og forsøk på å få meg til å tenke selv ville det ikke blitt noen oppgave.

Tusen takk til "Nansy" som lot meg bo på sofaen og etter hvert i skapet mens jeg studerte i Oslo.

Tusen takk til min kjære mann som har støttet meg, hjulpet meg videre og tatt med ungene på lekeplassen når jeg fikk panikk.

Takk til resten av familien som har skrytt av meg når det var tungt.

Takk til kollegaer ved Årstad barneverntjeneste som har gitt meg selvtillit og permisjoner i de siste årene.

Takk til informantene som delte sin visdom med meg i sin travle hverdag.

...og sist men ikke minst takk Trude og Therese. Uten Facebook kollokviegruppen "Vin er fin i studiesammenheng" hadde jeg aldri kommet i mål.

Bergen 19.05.15

Linn Stokke

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1- Innledning	7
1.1 Problemstilling.....	8
1.2 Oppgavens tema og avgrensing av problemstillingen.....	8
1.3 Oppgavens oppbygging.....	8
Kapittel 2- Kunnskap om områdeløft, hærverk og forebygging	9
2.1 Områdeløft som metode.....	9
2.2 Hærverk.....	11
2.3 Forebygging.....	14
2.4 Ulike studier på feltet.....	17
The cambridge study in delinquent development.....	18
Ung i Osloundersøkelsen.....	18
Kapittel 3- Teori	20
3.1 Sosiale avviksteorier.....	20
3.2 Lokalsamfunnsarbeid.....	23
Å motvirke avmakt med endringsfokus?.....	25
Marginalisering og opplevelsen av utenforskap.....	26
3.3 Ulike grader av medvirkning.....	28
Arnsteins stigemetafor for borgerdeltakelse.....	30
3.4 Risikofaktorer blant barn og unge.....	30
Ungdom en sårbar fase.....	31
3.5 Oppsummering.....	32
Kapittel 4- Metode	34
4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted.....	34
4.2 Eget faglig ståsted.....	35
4.3 Valg av metode.....	36
4.4 Intervju.....	37
4.4.1 Utvalg.....	37
4.4.2 Pilotintervju.....	38
4.4.3 Intervjuguide.....	39
4.4.4 Gjennomføring av intervjuer.....	40
4.5 Meldeplikt i forskningsprosjekter.....	40
4.6 Analyseprosessen.....	41
4.6.1 Transkribering.....	42
4.6.2 Koding og organisering av materialet.....	43
4.7 Forskningsetiske avveininger.....	45
4.7.1 Informert samtykke.....	45
4.7.2 Konfidensialitet og konsekvensene av å delta i prosjektet.....	46
4.8 Reliabilitet, validitet og overførbarhet.....	47
4.9 Oppsummering.....	49
Kapittel 5- Funn	50
5.1 Kategori ”manglende forventninger til endring”.....	50
5.1.1 Manglende forventninger til endring av lokalbefolkningen.....	50
5.1.2 Å stille spørsmål til om det er nok?.....	51
5.1.3 Viktigheten av samarbeid og samtidighet av tiltakene.....	53
5.2. Marginalisering og utenforskap.....	54
5.2.1 Lediggang er roten til alt vond.....	54
5.2.2 Å være utenfor.....	55
5.2.3 Å heve levekårene kan bety å flytte problemene.....	56
5.3 Brukermedvirkning og makt over eget liv.....	57

5.3.1 Å lytte og å handle.....	57
5.3.2 Engasjement og makt over eget liv	59
5.4 Hærverk.....	60
5.4.1 Strategier for forebygging av hærverk.....	62
5.5 Oppsummering	63
Kapittel 6- Drøfting.....	64
6.1 Manglende forventninger til endring av situasjonen	64
Strategier for alle eller for de som trenger det mest?	65
Tiden det tar og tiden en har?	66
Samarbeid som endringsagent	67
6.2 Hvordan påvirker marginalisering og utenforskapet barn og unge?	67
Levekårsvariabler som risikofaktorer	68
Lediggang er roten til alt ondt.....	68
Å flytte problemene.....	70
Marginaliseringeffekter blant barn og unge.....	70
6.3 Betydning av brukermedvirkning, ikke bare å lytte.....	72
Hva gir engasjement og makt over eget liv?.....	74
6.4 Identifisering av strategier for å forebygge hærverk?	75
Hva er hærverk og hvem definerer det?	75
Kapittel 7- Oppsummering og konklusjon	78
Bibliografi	80
Vedlegg.....	84
Vedlegg 1	84
Vedlegg 2	85
Vedlegg 3	86

Kapittel 1- Innledning

”Hva om hærverk er løsningen, ikke problemet? Kan det være en løsning for utfordringene til disse ungdommene?” (Coffield 1991)

George Kelling og James Q Wilson beskrev knuste vinduer som roten til uro og uorden i sin artikkel hvor de lanserte The Broken Window Theory, en teori som baserer seg på at det eksisterer en sammenheng mellom uorden og mindre lovbrudd på den ene siden og eskalering til mer alvorlige forbrytelser på den andre siden (The Atlantic 1982). Analogien med det knuste vinduet dreide seg om at en knust rute signaliserte at ingen brydde seg og ingen passet på, dette ville føre til at stadig flere ruter ble knust og området ville forfalle og mer alvorlig kriminalitet ville følge (Kelling og Wilson 1996). Teorien ble grunnsteinen for New York politiet sin nulltoleranse politikk, eller Zero tolerance policy som borgermester Rudolph Giuliani innførte i andre halvdel av 1990 tallet (Lie 2011). I 1994 igangsatte Oslo kommune en massiv holdningskampanje mot hærverk i forhold til Lillehammer OL, hvor fokus var å rydde opp for å vise verdenssamfunnet Norge fra en presentabel og ryddig side (Høigård 2002). Kampanjen bestod blant annet av et reklamestunt hvor det ble sendt ut en falsk giro på 5456 kr til alle foreldre i Oslo med teksten:

”Beløpet gjelder: Din families andel av Oslo kommunes utgifter til utbedring av hærverksskader bl.a. `tagging` og tilgrising med spraymaling på sporveismateriell, skoler og annen offentlig eiendom” (Høigård 2002 s 121).

Dette stuntet møtte massiv kritikk fra byens ungdomsskoleelever og deres foresatte. Forvirrede og sinte foreldre følte seg mistenkeliggjort og Aftenposten intervjuet foreldre som var rasende mot kampanjen. Hærverk, tagging, graffiti, forsøpling og knuste vinduer. Over tretti år etter The broken window theory (TBWT) jobber samfunnet, kommunene og samfunnsorganisasjonene fortsatt aktivt med å skape trygge, gode offentlige rom hvor man kan bo, jobbe, utvikle seg og sosialisere. Er det plass til at alle kan gjøre som de selv vil i samfunnet eller må man kunne sette visse krav for at alle skal kunne ferdes trygt i det offentlige rom? Som sosialkurator i barneverntjenesten i en bydel med uttalte levekårsutfordringer har jeg lenge hatt en interesse for hva de boligsosiale forholdene gjør med våre barn og unge. Forhåpentligvis kan denne oppgaven bidra til kunnskap om hva som kan virke forebyggende i forhold til samfunnsproblemet hærverk og kanskje gi et overordnet blick på områdeløft som metode sine forutsetninger til å bidra til dette.

1.1 Problemstilling

Kan Områdeløft forebygge hærverk blant barn og unge?

1.2 Oppgavens tema og avgrensing av problemstillingen

Tema for denne oppgaven er hvordan Områdeløft kan bidra til å forebygge hærverk blant barn og ungdom. Å heve standarden på et område både fysisk i forhold til boligmasse og uteområder og sosialt med styrking av det frivillige tilbudet, aktivitetstilbud etc er essensen i områdeløft, mitt spørsmål er hvordan det kan bidra til å forebygge hærverk blant barn og unge?

Det finnes ingen egen teori som kan belyse utfordringene med hærverk eller hvordan man suksessfullt kan forstå hva dette fenomenet er og forebygge det (Coffield 1991). Med å se på kunnskap for å forstå hva hærverk er og hva som kan være mulige årsaker til hærverk kan man kanskje forstå mer om faktorer som kan bidra til hvordan det kan forebygges.

Dette vil jeg gå nærmere inn på først i resultatkapittelet og senere i drøftingskapittelet.

1.3 Oppgavens oppbygging

I neste kapittel vil jeg presentere eksisterende kunnskap om metoden områdeløft, hærverk og belyse begrepet forebygging. Jeg vil og se nærmere på studier som belyser problemstillingen min.

Kapittel tre i oppgaven omhandler teoretiske perspektiver i forhold til sosiale avviksteorier, samfunnsarbeid og lokalsamfunnsarbeid med vekt på empowerment og marginalisering og risikofaktorer knyttet til barn og unges levekår. Det er gjort et valg av teorier som jeg mener belyser problemstillingen på en mest mulig hensiktsmessig måte.

I kapittel fire vil jeg gjennomgå metode og drøfte avveininger gjort i forhold til dette i løpet av prosessen både med tanke på intervjuguide, utvalg, intervjuene, men og med tanke på forskningsetiske avveielser foretatt i forhold til dette. Jeg vil og beskrive analysemetoden systematisk tekstkondensering som brukt i forhold til mitt datamateriale.

I kapittel fem presenterer jeg funnene gjort etter analyse av mitt datamateriale, systematisert i forhold til hovedkategoriene jeg fant i analysen. Blant annet i forhold til informantene mine sine ulike syn på og opplevelser med hærverk, og ulike vurderinger i forhold til forebygging og bakenforliggende faktorer for forekomst av hærverk.

I kapittel seks vil jeg drøfte funnene i lys av tidligere forskning og teori opp mot funnene fra mitt datamateriale.

Hvorpå jeg i kapittel syv presenterer en oppsummering og en konklusjon på min studie.

Kapittel 2- Kunnskap om områdeløft, hærverk og forebygging

I dette kapittelet vil jeg først presentere kunnskap om områdeløft som metode, både i et historisk perspektiv og i forhold til dagens jobbing med metoden for senere å kunne drøfte om områdeløft kan medvirke til å forebygge hærverk. ”The broken window theory” som nevnt i innledningen fikk meg til å reflektere over om å ”fikse knuste vinduer” faktisk kunne bidra til å forebygge hærverk? Jeg vil derfor senere i kapittelet presentere aktuell litteratur og forskning om hærverk. Dernest vil jeg belyse forebygging da jeg anser det som relevant i forhold til oppgavens tema og for å muliggjøre en drøfting av områdeløft sine muligheter som forebyggende metode.

2.1 Områdeløft som metode

Områdeløft er en metode som anvendes for å ta tak i levekårsmessige utfordringer innenfor en geografisk avgrenset kontekst. Erfaring fra andre land viser at en offentlig innsats for å forbedre levekår og skape forbedringer for nedslitte bystrøk må være brede og at en samordnet strategi der miljø, bolig, ungdomsarbeid, sosiale tiltak og kultur ses i sammenheng gir best resultater (St.meld 39 2001-2002). Slike tiltak omtales gjerne som områdebaserte strategier fremfor velferdsordninger, og har til felles at de er geografisk målrettede og involverer både det offentlige, frivillighetssektoren og befolkningen selv. Et eksempel som nevnes i ”Den globale drabantbyen” er områdeløftet på Furuset i Oslo, hvor forfatteren beskriver jobbing med to parallelle løp både i forhold til omdømmebygging og lokalmiljøutvikling. Satsing med omdømmebygging sikter mot å tiltrekke seg ny innflytting av mulige ressurser området kan trenge ved å gjøre det mer attraktivt. Dette kan tenkes å endre en befolkningssammensetning en mener kan skape grobunn for ungdomskriminalitet, manglende integrering og andre utrykk for en haltende lokalsamfunn. Lokalmiljøsatsing sikter mot å endre eksisterende forhold og folk som allerede bor der (Alghasi og Eide 2012).

Allerede i perioden mellom 1974 og 1984 ble det gjennomført samfunnsarbeidsprosjekter i Oslo som minner om områdeløftene vi ser i dag. Gamlebyenprosjektet, Grønland Nedre Tøyen prosjektet og Meyerløkka prosjektet var eksempler på lokalsamfunnsarbeid rettet mot å bedre folks levekår innenfor et geografisk område (Kjelman og Blinge 1983). Områdene ble valgt fordi de scoret lavt på alle levekårsindikatorerne i statistikk for byen og bydelene hadde naturlige geografiske avgrensninger. Prosjektmodellen fra disse prosjektene kjenner man igjen i dagens områdeløft med forberedelse, kartlegging, oppsøkende arbeid, mobilisering og organisering, handling og avvikling, videreføring og formidling (Hutchinson 2003).

Det er Husbanken som administrerer ordningen med områdeløft i Norge i dag og de opererer med følgende definisjon:

”Områdeløft innebærer en langsiktig satsing basert på gjensidig forpliktende samarbeid mellom kommunen og Husbanken. Områdeløft skal bidra til gjennomføring av et helhetlig, varig, og lokalt forankret område-utviklingsarbeid i en utvalgt del av kommunen. Med bakgrunn i lokale utfordringer kan både fysiske og sosiale tiltak gjennomføres” (Husbanken 2014-2015, s 3).

I styringsdokumentet for husbankens nasjonale program for områdeløft står det at programmet er innrettet mot levekårsutsatte områder i storbyene og at det skal stimulere til positiv utvikling i et avgrenset geografisk boområde (Husbanken 2014-17). Hva som kjennetegner disse utsatte områdene er en konsentrasjon av ulike fysiske, sosiale, omdømmerelaterte og strukturelle nærmiljøutfordringer. Fysiske utfordringer knytter seg til blant annet nedslitt eller utdatert boligmasse og lite attraktive uteområder grunnet blant annet støy, trafikk og søppel. De sosiale utfordringenes kjennetegnes gjennom å være sammensatte og kan knyttes til sosiale nettverk, ressurser, tillit og trygghet. I tillegg kan mangel på slike ressurser føre til videre negative selvforsterkende prosesser som for eksempel boligpriser, beboersammensetning og omdømme som gjør at områdene på sikt kan sakke ytterligere ut. Husbanken viser til en erfaring om at hvis områdeløft inngår i en helhetlig kommunal og/eller statlig innsats rettet mot levekårsutfordringer i et område kan en programinnsats bidra til å eller bremse negativ utvikling (Husbanken 2014-17). *”Hovedmålet er en bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, bedre livskvalitet og forbedring i levekår. I sum vil satsingen også virke kriminalitetsforebyggende.”* (St.mld 31. 2006-2007). Men er det en effektiv metode? I Stortingsmelding nr: 31 2006-2007 konkluderes det med at områdetiltak har en positiv effekt på levekår, selv om individrettede tiltak er viktige. Videre beskrives det at områdesatsinger kan stoppe negative nedtursspiraler, og utløse engasjement og entusiasme blant beboerne. Å gi beboerne mulighet til å få innflytelse anses som veldig viktig hvorpå de viser til den vanskeligste utfordringen som er å engasjere de svakeste gruppene(St.mld 31. 2006-2007). Det vises og til liknende innsats i andre nordiske land. I programbeskrivelsen fra Husbanken beskrives det at målsettingen om endring av boligstruktur ikke er nådd, men at det foreligger indikasjoner på bedring av levekår og mer attraktive boligområder selv om dette ikke er tilfredsstillende dokumentert. Videre beskrives det i programbeskrivelsen at er dokumentert bedre samarbeid mellom kommunene, forvaltningsnivåene og mellom kommune

og stat og at det bidrar til ny kunnskap som justerer praksis i kommunene og bidrar til godt fungerende lokalsentra. Videre bidrar det til lokale ressurser, mobilisering og medvirkning blir utløst (Programbeskrivelse Husbanken 2014-17).

Kommunene er Husbankens viktigste samarbeidspartner, men hvorfor velger kommunen områdeløft som strategi i levekårsutsatte områder?

Områdeløft tar spesielt sikte på levekårsutsatte områder. Levekår er mål på velferd, og tar for seg målbare objektive betingelser som inntekt, formue, utdanning, sysselsetting, boligforhold, fysisk og psykisk helse, sosiale relasjoner og organisasjonstilknytning (Jensen 2013). Levekår påvirkes av individuelle ressurser som individene disponerer i form av eksempelvis inntekt, formue, helse og kunnskaper, og som de kan bruke til å styre egne liv. I tillegg vil tilgangen til kollektive ressurser, f.eks organisasjoner være av vesentlig betydning (NOU 17:1993).

Bydeler eller områder hvor mange av innbyggerne har lav utdanning, svak økonomi, sosiale problemer og/eller dårlig tilknytning til arbeidsmarkedet skårer høyt på indeksen for levekårsproblemer. Internasjonal forskning synes å vise at slike områder i visse tilfeller har en negativ effekt på individenes muligheter. Barn og unge er spesielt sårbare for levekårsproblemer da de i liten grad kan påvirke egne levekår og er avhengige av et godt oppvekstmiljø og nærmiljø. Blant annet positive aktiviteter for ungdom som gir dem mulighet til å utvikle sine evner og øke sin selvrespekt har vist seg å ha en betydelig forebyggende funksjon (St.mld 39, 2001-2002). Det er viktig å ha et kritisk syn på og stille spørsmål til hva en kan håpe på og oppnå med satsingene *”Alle de fysiske endringene her i det siste, det ser fint ut og alt, men det betyr ingenting hvis vi ikke klarer og endre mentaliteten til ungdommene”* (Alghasi og Eide 2012, s 158).

2.2 Hærverk

For senere å kunne drøfte problemstillingen om områdeløft kan forebygge hærverk blant barn og unge vil jeg her belyse begrepet hærverk nærmere.

Jeg har ikke klart å finne er klar forskjell mellom begrepene vandalisme og hærverk i det norske språk, og i litteraturen brukes de noe om hverandre. Det kan for meg fremstå som at begrepet vandalisme brukes for å beskrive hendelser som vurderes å fremstå som mer alvorlig enn hærverk. En av informantene uttalte *”vi kan ikke kalle det så sterkt ord som vandalisme, men vi kan kalle det for hærverk”*. Straffeloven differensierer ikke mellom begrepene da straffeloven bruker begrepet *”skadeverk”*. Utdrag av straffeloven: § 291. *“For skadeverk*

straffes den som rettstridig ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen” (straffeloven). Det nærmeste jeg kan se er at i det engelske språk brukes begrepet ”Vandalism” dette blir oversatt til norsk både som hærverk og vandalisme (<http://www.udir.no/Stottemeny/Om-direktoratet/Ordbok/>). Jeg velger å bruke begrepet hærverk videre i min oppgave, da dette fremstår som begrepet som best dekker temaet både i litteraturen og daglig tale i Norge.

Mye av litteratur om ungdomskriminalitet dreier seg om gjengproblematikk, rus, vold og tagging. Det er mindre å finne om skadeverk generelt, på tross av dette i kriminalstatistikken faktisk er den lovbruddsgruppen hvor ungdom oftest er representert (Sandnes 2013). Jeg har forsøkt å finne norsk og nordisk litteratur om temaet hærverk for i størst grad å kunne belyse begrepet ut ifra norske ungdomsmiljøer. ”Gategallerier” av Cecilie Høigård gir en svært gjennomgripende og grundig analyse av taggemiljøet frem til 2000, men også en del om hærverk. Boken er gitt ut i 2002, men ble skrevet over en lengre periode på 90 tallet og omfavner blant annet tiden hvor myndighetenes kamp mot disse miljøene nådde sine høyder på midten av 90 tallet i forbindelse med forberedelsene til Lillehammer OL i 1994. Boken beskriver taggemiljøene over tid fra begynnelsen i New York på 60 tallet frem til 2000 (Høigård 2002).

Hverdagskriminalitet er samlebetegnelse for flere typer lovbrudd som rammer mange og angår en stor del av befolkningen blant annet tyveri, annen vinningskriminalitet, innbrudd, mindre alvorlig voldskriminalitet, hærverk og tagging som skaper utrygghet og er til sjenanse for befolkningen generelt (Lie 2011). Jeg har valgt å fokusere på hærverk i min oppgave da dette er en form for hverdagskriminalitet hvor barn og unge er overrepresentert. Det er videre grunn til å tro at dette er en type kriminalitet som er underrepresentert i kriminalitetsstatistikker (St.mld 31, 2002-2003). Det antas å foreligge store mørketall i forhold til kriminelle handlinger som skadeverk utført av barn og unge. Selvrapporing kan i større grad vise reelle omfang av lovbrudd blant barn og unge. 13 prosent av oslo elevene rapporterer å ha begått skadeverk(NOU 15:2008). Selvrapporingstudier viser at det er grunn til å tro at ungdomskriminaliteten er langt mer omfattende enn det de offentlige statistikkene viser (Øia 2013). Dette kan skyldes forhold som at hendelsene ikke blir oppdaget, de blir ikke anmeldt, handlingen er begått av barn eller mindreårige og derfor ikke straffefølges og saker blir henlagt pga manglende bevis, manglende gjerningsmann etc (Lie 2011). På tross av dette er det et betydelig antall barn under den kriminelle lavalder som ble

siktet for denne lovbruddstypen. Mer enn hver femte person som siktes for ett eller flere skadeverk er dermed under kriminell lavalder og skadeverk er den nest største årsaken til at barn siktes for lovbrudd (Sandnes 2013). Hærverk er videre beskrevet som et ungdomsfenomen av Damsgard og Kokkersvold, hvor 61 prosent av siktelsene i den gruppen var personen under 21 år i 2005 (Damsgard og Kokkersvold 2011).

Kriminelle handlinger er handlinger som er straffbare etter loven, men ikke alle handlinger som bryter med normer og regler er automatisk kriminelle. Hva som definerer en kriminell handling vil og variere fra samfunn til samfunn og over tid. Variasjoner i normer og regler mellom ulike samfunn kan variere sterkt i forhold til for eksempel temaer rundt religion, seksualitet og rusmidler (Schiefløe 2011). I enkelte land er fortsatt alkohol og homofili ulovlig, drap derimot er et kriminelt forhold som har en mer konsistent tilhørighet som et straffbart forhold både over tid og landegrenser (Jensen 2013). Det kan derfor være vanskelig å sammenligne tall og statistikker over tid, pga av endringer i loven og hva som til en hver tid i samfunnet ansees som kriminelle handlinger (Øia 2013). Dette er interessant i forhold til å se på utviklingen av barn og unges utførelse av hærverk, men også vanskelig pga disse endringene. Fokuset endrer seg underveis både fra hva som defineres som farlig og hva ungdommen egentlig driver på med, men spørsmålet om hva som ligger bak hærverk er uansett aktuelt.

Ved vinningskriminalitet ligger det nedfelt i begrepet hva motivet for handlingen er, det er noe man utfører for vinnings skyld, men hva er motivet for hærverk og hva om løsninger på hærverk virker selvforsterkende? Coffield peker i sin bok *Vandalism og Grafitti* på slike mulige selvforsterkende effekter ved blant annet ungdom som ikke har fritidstilbud. Ved å tilby ungdom et fritidstilbud i grupper kan dette medføre at man samler ungdom som tidligere har vært hjemme og med dette skaper mulighet for mer hærverk (Coffield 1991). Albert Cohen utførte på 60 tallet en studie av unge lovbrøyttere og stilte seg spørsmål hvorfor fattige unge lovbrøyttere begikk hærverk, noe Cohen beskrev som et relativt unyttig lovbrudd. Svaret var ifølge han at hærverk var en måte å ta avstand fra et verdssystem hvor disse ungdommene hadde minimale muligheter til å lykkes (Høiberg 2002). På tross av at dette er en studie som er over 50 år gammel ser man tendenser til en slik tenking i sosiale avviksteorier som jeg vil belyse nærmere i teorikapittelet.

Å straffeforfølge ungdom som har begått kriminelle handlinger som for eksempel tagging blir gjort blant annet gjennom erstatningsansvar, deltagelse i konfliktrådet og i noen svært

alvorlige tilfeller fengselsstraff. I tillegg kommer tiltak rettet mot ungdommen og foresatte gjennom den kommunale barneverntjenesten både gjennom frivillige hjelpetiltak i hjemmet som foreldreveiledning, henvisninger til hjelpeapparatet og økonomisk bistand men og gjennom tvangsvedtak i forhold til å plassere barn og unge utenfor hjemmet for en periode. Barn som har vist alvorlige atferdsvansker ved for eksempel alvorlig eller gjentatt kriminalitet kan plasseres og tilbakeholdes i institusjon uten eget samtykke etter lov om barneverntjenester § 4-24.

I ”Gategallerier” peker forfatteren Cecilie Høigård på kriminalstatistikken og dens bruk av tall knyttet til begreper i straffeloven fra 1902. Straffeloven har blitt endret i løpet av årene som har gått hvor noen straffebrudd fjernes og noen kommer til, men grunnstrukturen kan følges tilbake til 1902. Lovbruddene heter det samme i dag som i 1902, men innholdet kan ha endret seg (Høigård 2002).

” Skadeverk har som de fleste andre lovbruddsgrupper hatt en kraftig økning de siste 50 årene, og sammenliknet med 1960 etterforsker politiet nå ti ganger så mange tilfeller av skadeverk. ” (Kriminalitet og rettsvesen 2009, Statistisk sentralbyrå)

I henhold til statistisk sentralbyrå sin rapport om sosiale forhold og kriminalitet var det kun i årene rundt årtusenskiftet en større andel av ungdomsbefolkningen som ble siktet for handlingen innen lovbruddsgruppen annen kriminalitet hvor skadeverk inngår. Det stilles dog spørsmål til om den høye andelen rundt årtusenskiftet kan skyldes omlegginger til tekniske løsninger hos statistisk sentralbyrå og/eller uregelmessigheter i registreringsmaterialet fra straffestatistikken fra før 2000 (Haslund 2003). Ti år senere var denne gruppen halvert, men fortsatt betydelig innen denne lovbruddsgruppen. I 2010 ble 39300 forskjellige personer i alderen 15-29 år siktet for lovbrudd. Ungdom og unge voksen sto bak ca halvparten av alle oppklarte lovbrudd i Norge. Av siktelsene i aldersgruppen under den kriminelle lavalder var 19 prosent av disse for skadeverk (Sandnes 2013). På grunnlag av tallene over fremstår det som tydelig at hærverk er en type handlinger hvor barn og unge er overrepresentert. Noe som får meg til å stille spørsmål om hva som ligger bak disse handlingene og hvordan en kan forebygge de.

2.3 Forebygging

Å evaluere forebygging ved å vise til at hendelser eller handlinger ikke opptrer eller hvorfor de ikke har opptrådd er veldig vanskelig. Bjørgo og Carlsson viser til Michael Quinn Patton en av verdens fremste eksperter på evaluering som hevder at det er ingenting som er vanskelig å evaluere enn forebygging, da det vil medføre å bevise at bestemte hendelser eller

handlinger ikke opptrer. På den andre siden er det ikke noe som er viktigere for å få til enn langsiktige løsninger på helsemessige og sosiale problemer enn nettopp forebyggende tiltak (Bjørge og Carlsson 1999). Noe av utfordringen de peker på er at selv om det skulle være mulig å evaluere og bevise hvilke tiltak som har virket i en spesiell kontekst er det ikke sikkert samme tiltak vil virke i en annen kontekst.

Fra 1970-tallet har det utviklet seg en forebyggingsmodell som dreier seg om å begrense mulighetene til å begå en kriminell handling ved å påvirke de bakenforliggende årsakene til at handlingene begås. Denne modellen kalles situasjonell forebygging og retter seg mot å gjøre forbrytelser vanskeligere å gjennomføre og/eller øker sjansene for å bli tatt. Ved å øke ulempene, antas sannsynligheten for kriminalitet til å avta (Lie 2015). Situasjonell forebygging dreier seg om praktiske løsninger på konkrete problemer, noe som kan gjøre det enklere å evaluere virkning da det dreier seg om avgrensede tiltak over kort tid (Lie 2015). Det kan være mye vanskeligere å vise til at sosiale forebyggingsstrategier og brede programmer rettet mot hele lokalsamfunn virker i samme grad. Eksempler som alarmer, endret fysisk utforming så som folks tilstedeværelse øker, bedre belysning i underganger og langs veier, åpne plasser som gjør det vanskeligere å stikke seg bort og fysiske tiltak som kjemiske midler som gjør det vanskelig å få tagging til å sitte og å bygge i betong er tiltak som brukes slik. Forkjempere for situasjonell forebygging viser til at slike tiltak fører til nedgang i spesifikk kriminalitet (Bjørge og Carlsson 1999), mens andre hevder at dette bare flytter kriminaliteten (Helland og Øia 2000). Situasjonell forebygging brukes i varierende grad i områdeløftene og er gjerne forsøkt i kombinasjon med andre sosiale forebyggingsstrategier.

En stor forkjemper for situasjonell forebygging må antas å være Oscar Newman og hans teorier om "Defensible space":

"Oscar Newman har drawn attention to a major but neglected theme, namely how can crime be prevented through architectural design." (Coffield 1991, s 92)

Grunnsteinen i teorien hans var at kriminalitet kunne reduseres ved å restrukturere bomiljøene i byene så de igjen kan bli levelige og kontrollerbare, ikke av politiet, men av lokalsamfunnet med et felles mål. Han argumenterte med at om beboerne fikk igjen stoltheten og tilhørigheten til området sitt ville ønsket om å beskytte og utvikle det øke (Newman 1996). Newman sine studier ble kritisert for å ha et glorifisert bilde av hva slike tenkning om

arkitektur kunne ha i forhold til å oppnå mindre kriminalitet. Blant annet faktorer som å oppnå vilje til å delta i frivillig arbeid for å drive området i en positiv retning og andre levekårsvariabler som en faktor for hva som innebærer bakenforliggende årsaker til forfall og uro ble lite vektlagt (Coffield 1991). En annen svakhet ved situasjonell forebygging er forskyvningseffekter hvor en ser at kriminelle forflytter aktiviteten mot mindre sikrede mål (Bjørgero 2015).

Ulike tilnærminger er forsøkt belyst i forhold til hvordan man kan forebygge hærverk. Coffield deler tilnærmingene inn i fire: den psykologiske, den sosiologiske og den arkitektsuelle, og nå senere "the socio environmental system" forklaringen (Coffield 1991):

Den psykologiske skolen: forklarer hærverk med at utøveren har psykiske og emosjonelle vansker og ulike diagnostiske forklaringer.

Den sosiologiske tilnærmingen: utfordrer den psykologiske tilnærmingen ved å peke på at hærverk ofte utføres av grupper fremfor enkeltindivider, og at det heller er miljøet rundt som aksepterer atferden, og det faktum at de fleste unge som utførte hærverk ikke vokste opp til å bli voksne kriminelle stred imot den psykologiske tilnærmingen

Den arkitektsuelle "arcitecturally" tilnærmingen: som blant annet The defensible space handler om at boliger og områder skal utformes på en måte som gjør det vanskeligere å ødelegge og som skal gi samfunnet mulighet til å ta vare på og forsvare området. Dette faller og innunder det man nå beskriver som situasjonell forebygging.

The socio environmental: legger vekt på at ingen av de tre ovennevnte forklarte for eksempel hvorfor noen steder ikke ble utsatt for hærverk, mens andre ble og at lite kontroll over miljøet rundt deg var en forklaring som kunne være med på og belyse hvorfor.

Jeg vil senere drøfte disse fire tilnærmingene opp mot informantene mine sine erfaringer med hærverk, og deres beskrivelser av hvilke forebygging de opplevde virket.

Det foreligger kriminalitetsforebyggende tiltak som er rettet mot barn og unge som derav og retter seg mot problemstillingen med hærverk. SLT (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) som handler om å få politi og kommune tettere sammen og i mer dialog er et slik viktig tiltak. Dette er tiltak rettet rettet mot barn og unge mellom 12 og 18 år som er både tverrfaglige og tverretatlige (Lie 2011). Modellen har som formål og koordinere, målrette og øke effektiviteten i den forebyggende innsatsen mot kriminalitet i

nærmiljøet. SlT skal identifisere problemområder og utfordringer kommunen har i forhold til barn og unge i faresonen og iverksette tiltak ovenfor dem. Det er viktig å påpeke at det er en modell for samhandling, ikke et aktivitetsprogram- Målet er å få mer effekt ut av allerede igangsette tiltak (NOU 15:2008). SLT skal sikre at de ressursene som allerede finnes hos politiet og kommunen blir målrettede så kommunens barn og unge får rett hjelp til rett tid. De peker på at effektivt forebyggingsarbeid gir god avkastning for lokalsamfunnene og at SLT skal være med på å sørge for at ressursene som finnes til forebygging utnyttes på en best mulig måte. Hovedmålet er å få kommunale myndigheter til å tenke og handle helhetlig med sikte på bedre samordning av kriminalitetsforebyggende tiltak (St.mld 31 2002-2003).

Ulike andre politimodeller har vært brukt og er i bruk i forhold til forebygging av kriminalitet. En av de mest omdiskuterte lokalorienterte politimodellene er New York modellen, eller nulltolleransmodellen som nevnt i innledningen. Politimodellen baserer seg på The broken windows theory av Wilson og Kelling. Hvor knuste ruter brukes som et bilde på hvordan forfall i et område skaper grobunn for kriminalitet og mer uorden. Knuste ruter som ikke blir fikset over lang tid gir et signal om at ingen bryr seg og dette kan føre til flere knuste ruter og mer forfall. Den eneste måten og løse dette på er i henhold til Kelling og Wilson at politiet i større grad bryr seg om de små ordensforseelsene ”den første knuste ruten” (Wilson og Kelling 1996). Politimodellen trekkes ofte frem som et potensielt ideal for norsk politi og gikk i korthet ut på at politiet skulle arrestere for alle ordensforseelser. Ved å forsterke den uformelle kontrollen i nabolaget ville politiet sammen med publikum kunne forebygge kriminalitet og forfall. De mente å bevise teorien gjennom at de fleste arresterte snikere på t-banen og var i besittelse av ulovlige våpen, narkotika etc. Dette mente forfatterne beviste at det fantes en sammenheng mellom små ”uskyldige” forbrytelser og større og mer alvorlige forbrytelser som å bære våpen og besittelse av narkotika (Lie 2011). Senere forskning har vist at det foreligger en korrelasjon mellom disse faktorene, og at ungdom som har utført en ”kriminell” handling er i større risiko for å utføre flere andre handlinger (Øia 2013).

2.4 Ulike studier på feltet

I dette avsnittet vil jeg kort presentere en undersøkelse hvor hovedfokus var å se på hvordan antisosial atferd skulle kunne forutsees og to spørreundersøkelser gjennomført over flere år med formål å kartlegge ungdoms levekår og livsstil for å kunne bruke dette i lokalt forebyggingsarbeid. The Cambridge study var en svært langtløpende studie som derav kunne gi beskrivelser av utviklingen til disse guttene over tid, men og i forhold til den vide gruppen

av variabler det ble forsket på ga mulighet for å finne årsaksvariabler til bakenforliggende grunner til antisosial atferd. Ung i Oslo og Ungdata undersøkelsene er og med på å gi beskrivelser over tid som kan være med på å belyse eventuelle sammenhenger mellom blant annet hærverk og levekår. De to sistnevnte undersøkelsene kan i tillegg være med på å kartlegge ulike sider ved barn og unges levekår i Norge i dag.

The cambridge study in delinquent development

En longitudinell studie på utviklingen av antisosial atferd blant 411 gutter fra 1961 frem til de siste publiserte artiklene fra denne studien kom i 2006. Hovedfokus i studien var å beskrive utviklingen av antisosial atferd og kriminell atferd blant unge gutter i sentrumsstrøk. Hvor tidlige det kan forutsees? Hvordan det oppstår? og hvorfor/hvorfor ikke det utviklet seg til voksen kriminalitet og hvorfor den kriminelle løpebanen ofte ender når disse guttene er rundt 20. Studien omfavnet en vid gruppe av variabler som muliggjorde å forske på et vidt område av utfordringer. Studien konkluderte blant annet med sammenhenger til levekår som fattigdom, arbeidsledighet, dårlige boforhold, utfordringer rundt skolegang og andre sosial utfordringer i forhold til antisosial og kriminell atferd (Losel, Bottom, Farrington 2012). Mye tyder på at disse funnene støtter metoden områdeløft sitt fokus på en heving av levkår. Studien er og henvist til i Vandalism and Graffiti hvor forfatteren blant annet peker på svakheter med studien ved å sammenligne funnene med funn i selvrapporteringsstudier (Coffield 1991). Studien gir uansett et bilde av mulige årsaksvariabler til atferden, og kan være med på å gi beskrivelser som belyser ulike grunner til at atferden oppstår.

Ung i Osloundersøkelsen

Ung i Oslo undersøkelsen viser utviklingen av ulike faktorer i ungdomsmiljøet i Oslo fra 1996 og frem til 2015. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge ulike sider ved ungdoms livsstil og levekår. Undersøkelsen er spørreskjembasert og omhandler blant annet temaer som skole, fritidsaktiviteter, rusmidler, mobbing, kriminalitet og vold. Undersøkelsen ble gjennomført i 1996, 2006, 2012 og senest i januar 2015 (resultatene fra denne foreligger PT ikke). Det er en undersøkelse som gjennomføres i niende og tiende trinn på ungdomsskolen og første år på videregående. Tall fra undersøkelsen viser blant annet at det har forekommet en økning i trivsel på skole, en nedgang i bruk av alkohol og cannabis. Det var og en markant nedgang i antall ungdom som begikk hærverk blant Oslo ungdom (Øia 2012). Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser som siden 2010 har vært et tilbud til alle kommuner og fylkeskommuner i Norge. Resultatene brukes blant annet som grunnlag for kommunalt plan og utviklingsarbeid og i forbyggende arbeid med å bedre unges folkehelsesituasjon (Ung i

Oslo 2015). Ungdata undersøkelsen 2010-2012 hvor 40000 ungdomsskoleelever fra 101 kommuner deltok gir og mulighet til å kartlegge unges levekår (Nova 2013). Undersøkelsen baserer seg og på selvrapporing i forhold til ulike typer lovbrudd. Rapporten trekker frem 6 ulike typer lovbrudd som blant annet: med vilje ødelagt eller knust ruter, busseter el. Tagget ulovlig på vegger, buss el vært i slåsskamp etc. Ca 20 prosent oppgir at de har utført minst en av handlingene beskrevet over. Rapporten beskriver og at på tross av en kraftig økning av ungdomskriminalitet i etterkrigstiden har ungdomskriminaliteten gått tilbake det siste tiåret de unge kriminelle blir og eldre sammenlignet med tidligere (Nova 2013).

Travis Hirsch gjennomførte også en stor undersøkelse blant ungdom og denne undersøkelsen viste til en sammenheng mellom stor grad av tilknytning til nettverk og samfunnet rundt seg og lav grad av kriminalitet. Videre fant han sammenhenger mellom høy grad av engasjement og lav grad av kriminalitet (Damsgard og Kokkersvold 2011).

Studiene og undersøkelsene vist til i dette kapittelet viser at hærverk som et samfunnsproblem, kan antas å være påvirket av så vel ytre som indre faktorer. Studiene konkluderer med det videre er grunn til å tro at det eksisterer sammenhenger mellom levekår og kriminell atferd som blant annet hærverk av barn og unge. Men også andre bakgrunnsvariabler som tilknytning og engasjement er sentrale.

Kapittel 3- Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere et teoretisk rammeverk for oppgaven som jeg senere vil drøfte datamaterialet opp mot. Metoden områdeløft har et eklektisk teorigrunnlag. Med det menes at metoden er basert på og benytter elementer fra ulike teorier. Malcolm Payne debatterer at sosial arbeid generelt er eklektisk og at teori som kan virke i et område ikke nødvendigvis egner seg like godt i arbeid på tilsvarende områder, men med andre forutsetninger. Kritikkk av eklektisk baserte metoder hevder blant annet at teorier innen sosialt arbeid dreier seg om så forskjellige bruksområder at de ikke kan eller bør sammenlignes (Payne 2005). I teorigrunnlaget til metoden områdeløft finnes teorier om blant annet lokalsamfunnsarbeid og empowerment. Jeg vil i dette kapittelet derfor belyse ulike teoretiske perspektiver som jeg senere vil drøfte opp mot datamaterialet i oppgaven. Jeg vil begynne med å belyse sosiale avviksteorier som mulige forklaringer på hvorfor barn og unge begår hærverk. Jeg vil videre beskrive teoretiske perspektiver om lokalsamfunnsarbeid som er en av grunnpilarene i områdeløftmetoden med blant annet kunnskap fra Paulo Freire. Områdeløft har et verdigrunnlag, hvor brukermedvirkning vektlegges og jeg vil derfor og se på på Freires teori om apati som en mulig forklaring på en manglende tro på endring og viktigheten av brukermedvirkning som faktorer for å motvirke marginalisering. Før jeg til slutt vil presentere teori i forhold til risikofaktorer rundt levekår som kan tenkes å innvirke på forekomst av hærverk blant barn og unge.

3.1 Sosiale avviksteorier

Bjørgo beskriver en sosial forebyggingsmodell som forsøk på å påvirke de faktorene som gjør mennesker til kriminelle. Ofte forstås kriminalitet som forårsaket av marginalisering, dårlige leveforhold, levekår eller ytre påvirkninger gjennom fra for eksempel negative miljøer eller individuelle forhold som familierelasjoner (Bjørgo 2015). I artikkelen ”Levekår og Kriminalitet” peker Egil Jensen på at selv om mange av forklaringene på kriminalitet kan ligge på samfunns og gruppenivå er det og viktig å ha fokus på individuelle forklaringer. Jensen peker på ulike teorier som en forklaring på kriminalitet, blant annet forholdet mellom levekår og kriminalitet og hvilken forklaring dårlige levekår kan ha på kriminalitet. Han viser til et interdeterministisk menneskesyn som legger vekt på at mennesker er i stand til å ta egne valg og handle deretter. Dette menneskesynet bygger og kriminalomsorgen sine tiltak på, og det benekter ikke at mennesket påvirkes av omgivelsene, men at ved å ta egne valg står man ansvarlig for disse(Jensen 2013). Coffield forsket på hærverk og forebygging av dette, og beskrev at han i sitt arbeid fant mange forslag til løsninger på hærverksproblematikk, men lite

om de bakenforliggende grunnene (Coffield 1991). Det er viktig at man i arbeidet retter fokus mot årsakene til at kriminalitet oppstår fremfor bare å behandle symptomene og å legge vekt på samspill med publikum og andre offentlige myndigheter som har et medansvar for å kunne forebygge kriminalitet (St.mld 31 2002-2003). I metoden områdeløft hvor samarbeidet mellom etatene, organisasjonene og kommunene står sentralt fremstår det som betydningsfullt å kunne bidra til å forsøke og finne årsakene for å kunne forebygge hærverk blant barn og unge.

Jensen beskriver ulike sosiale avviksteorier som mulige forklaringer på kriminalitet hvor jeg har valgt å gå nærmere inn på tre av de som kan være med på å belyse problemstillingen i min oppgave(Jensen 2013).

Den første er Gottfredson og Hirschi sin General Theory of Crime som Jensen oversetter til sosial frustrasjonsteori(Jensen 2013). Kjernen i teorien er at lovbrøtere kjennetegnes av lav selvkontroll, impulsivitet, lite tålmodighet og har liten evne til empati. Teorien antyder at slike egenskaper blir utviklet i tidlige barneår. Teorien får kritikk blant annet i forhold til forklaringer om hvorfor noen starter sin kriminelle løpebane som voksen, mens andre begår kriminelle handlinger som barn/ungdom og blir lovlige som voksen. At det foreligger en sammenheng mellom lav selvkontroll og kriminalitet beskriver Jensen er dokumentert i en slik grad at det hersker liten tvil om at slike fokus må være med når årsakene til kriminalitet diskuteres(Jensen 2013) I stortingsmeldingen ”Straff som virker”, viser de til programmer basert på kognitive atferdsteorier for å endre kriminelle sine tankemønstre, disse programmene viser seg å lykkes i større enn andre tiltak. Selv om de på den andre siden blant annet peker på en sammenheng med manglende suksess i tiltak er at programmene kan bli gjennomført med deltakere som ikke tilhører den spesifikke målgruppen når gjelder type problematikk etc (St.mld 37 2007-2008). Ungdoms lovovertridelser kan på den ene siden forklares ut ifra motivene eller hva som driver de til handlingene og på den andre siden hva som står i veien for at de skal utføre handlingene. Hirschi pekte på at det er vanskelig å finne en teori som omfavnet begge siden, og at begge sider fant forklaringer som støttet teorien i erfaringer og i menneskets natur. Grunner til kriminell atferd ble blant annet raskt merket som klassetilørighet eller størrelse på familien etc, mao klassiske levekårvariabler (Hirschi 1977).

Den sosiale kontrollen en opplever i samfunnet kan være med på å forklare hvorfor de aller fleste barn og unge ikke utfører kriminelle handlinger. Dette kan bidra til å belyse hvilke årsaker som på den andre siden kan ligge til grunn for at noen barn og unge på den andre

siden faktisk begår kriminelle handlinger. Sosial kontrollteori som er utviklet av Travis Hirschi er med på og forklare dette. Utgangspunktet er at mennesker er disponert til å utnytte seg av andre for å overleve, men at vi gjennom oppveksten bindes til det konvensjonelle samfunnet ved å føle tilhørighet, engasjement og deltagelse. Mennesket foretar investeringer i sosiale relasjoner og materielle verdier og disse godene utfører en form for sosial kontroll som kontrollerer atferden vår og som vi kan risikere å miste ved å begå kriminelle handlinger. På den andre siden hvis denne bindingen til samfunnet ikke er der ved at man har få venner, lite kontakt med familie og andre marginaliseringseffekter har man ikke så mye tape ved å begå kriminalitet (Hirschi 1996). Hirschi gikk ut ifra at mange var fristet til å begå ulovlige handlinger, men at frykten for de sosiale konsekvensene gjorde at man lot vær og at tilbøyeligheten til avvikende handlinger avhenger av tilknytningen til samfunnet rundt en, og at det gjøres en avveining av hva en kan vinne og hva en kan tape ved slike handlinger. Mennesker med svak integrering i samfunnet eller i marginaliserte posisjoner har i så måte mindre å tape enn de som har sterk tilknytning til nærmiljøet, familie etc (Skog 2006). Også uformell sosial kontroll som referer til omgivelsene og i hvor stor grad de unge er innvevd i et nettverk og nærmiljø som følger med og bryr seg er en viktig påvirkningsfaktor (Øia 2013). En kritikk mot denne teorien er at det ikke nødvendigvis er den svake bindingen til samfunnet som fører til kriminalitet, men at man på grunn av slike svake bindinger trekkes til for eksempel kriminelle miljøer og dette fører til kriminalitet (Skog 2006).

Sosial læringsteori kan og knyttes til levekårutfordringer og kritikken mot sosiale kontrollteorier kan være med på å underbygge sosial læringsteori. Teorien bygger på forskning i bydeler i Chicago på 20 og 30 tallet, hvor man i enkelte bydeler opplevde at de ressurssterke flyttet ut og mange ressursvake flyttet inn. Følgene ble at integrasjon og samhold i befolkningen ble dårligere og sosial kontroll over ungdommene sank (Jensen 2013). Ole-Jørgen Skog la vekt på at hovedfokuset ikke bare var at integrasjonen ble dårlig, men at det ble antatt at det ble mindre uformell sosial kontroll mellom ungdom og velfungerende voksne. Konsekvensene ble blant annet at ungdommene dannet subkulturer, og de ble gjengdannelser hvor de yngre kom i kontakt med eldre ungdom som allerede var i befestigelse med kriminell atferd og at den kriminelle læringen derfor skjedde (Skog 2006). Ragnar Hauge beskriver at i Chicagoskolen som sprang ut av denne forskningen fant en et mønster i forhold til boligområder hvor enkelte soner var mer preget av sosiale avvik enn andre. Det ble påstått av disse avvikene kunne skyldes disorganisasjonen i disse strøkene på grunn av økonomisk usikkerhet, stort gjennomtrekk av beboere. Blandingen av ulike kulturer

mente de og bidro i forhold til det ikke oppsto noe samarbeid eller fellesskapsfølelse mellom de voksne. Noe som i andre rekke førte til at mange av de unge var overlatt til seg selv og søkte et miljø i gaten med andre unge med tilsvarende utfordringer (Hauge 2001).

Selv om sosial læringsteori ble forbundet med dårlige levekår kan den være relevant i andre miljøer og for uansett levekår vil man på enkelte områder la seg påvirke av venner, familie og nettverket rundt seg. Kritikken mot denne teorien er at den ikke tar hensyn til det interdeterministiske mennesket og dets mulighet til å ta egne selvstendige valg (Skog 2006).

Et deterministisk menneskesyn på den andre siden peker på at tilstander og eventuelle handlinger er forutbestemt og tar i liten grad hensyn til menneskets evne til å selvstendige valg. Mao påvirkningen fra levekårene og arv spiller en mye større rolle i forhold til atferden. Jensen peker på at det kan være at man selv oppsøker den gruppen man har mest til felles med og derav selv tar et valg om å befatte seg med miljøer hvor kriminelle handlinger begås (Jensen 2013). På tross av et interdeterministisk menneskesyn vil enkelte grupper ha større risiko for å begå kriminelle handlinger ved for eksempel at en ser at de fleste innsatte i Norge kommer dårlig ut på levekårsstatistikker (Jensen 2013). På den andre siden er det selvfølgelig viktig å påpeke at de fleste som kommer dårlig ut i slike statistikker begår faktisk ikke kriminelle handlinger og ikke alle innsatte har årlige levekår.

3.2 Lokalsamfunnsarbeid

Huchinson beskrev i ”Samfunnsarbeid i sosialt arbeid” at sosialt arbeid er rettet mot å forebygge og avhjelpe sosiale problemer og at samfunnsarbeid har som formål å forebygge og avhjelpe sosiale problemer blant annet i lokalsamfunnet og på samfunnsnivå.

”Community work(lokalsamfunnsarbeid:oversettelse forfatter) is a practice helping people come together to identify issues of concern and take action to resolve them”
(Payne 2005, s 208).

Allerede på 70 tallet var sosialarbeidere som jobbet med samfunnsarbeid opptatt av å gjøre en innsats på gruppe og lokalsamfunnsnivå. Blant annet påvirket av store antifattigdomsprosjekter fra Storbritannia og USA selv om arbeidsmetodene ikke ukritisk kan overføres fra et land til et annet, blant annet med tanke på Norges velferdsmodell sammenlignet med Usa og Storbritannia (Thyness 2004).

Lokalsamfunnsarbeid vokste frem som en retning i UK på 60 tallet, og ble sett på som en tilnærming som skulle hjelpe folk til å definere sine behov, og identifisere hvordan disse ble

møtt. I Gulbenkian rapporten i 1968 ble lokalsamfunnsarbeid definert som en fulltids arbeidsmetode som basert i lokalsamfunnet skulle hjelpe folk til å planlegge, bestemme og ta ansvar for å få sine behov møtt med ressurser fra utsiden (Ledwith 2005).

”Det bygger på at de det gjelder selv har kunnskap og kompetanse, vilje og evne til å påvirke sine omgivelser og bedre sine livsbetingelser” (Økland 2012, s 12).

Lokalsamfunnsarbeid er aldri statisk, praksisen forandrer seg stadig med politisk kontekst, dagens tanker og samfunnet generelt noe som sammenfaller med praksis rundt kriminalitetsforebygging basert på at dette og er et felt i endring. Metoder som virker i en tidsepoke eller i et samfunn trenger ikke nødvendigvis å ha samme effekt i en annen tid eller sted. Videre viser erfaring fra andre land at offentlig innsats for å forbedre levekår og skape forbedringer for nedslitte bystrøk må være brede. Lokalsamfunnsarbeid er en sentral teori innen områdeløfttenkingen blant annet på grunnlag av helhetstenkingen. En samordnet strategi der miljø, bolig, ungdomsarbeid, sosiale tiltak og kultur ses i sammenheng gir best resultater. For regjeringen er det et mål og unngå opphopning av levekårsproblemer i områder med dårlig bymiljø (St.mld 39, 2001-2002). En slik helhetstenking vil måtte forsøke å kombinere teori og praksis

”All too often community development is limited by failing to share theory and practice in a wider context. It is part of ”doing rather than thinking” syndrome that results in all too few projects contributing their experience to a larger body of knowledge. The result is that theory is impoverished, and, as a result, fails to develop the necessary analysis for practice to achieve its potential for transformative change” (Ledwith, 2005, s 83.)

Et tiltak for å kartlegge levekårsvariabler med tanke på å unngå slik opphopning er ved å gjennomføre levekårsundersøkelser slik at kommunene skal kunne få et nødvendig utgangspunkt for tiltak på lokalt nivå. Levekårsrapportene kan være et viktig supplement til å vurdere tiltak i befolkningen, men på den andre siden kan den og oppfattes som stigmatiserende i forhold til for eksempel sosioøkonomisk status og i ytterste konsekvens føre til forverring av levekårene i forhold til synkende boligpriser etc. Områder som er rammet av miljøproblemer og som har mange innbyggere med levekårsutfordringer kan bli rammet av dårlig omtale og dette kan igjen gi effekt på boligprisene etc. Dårlig omtale og lite stolthet over eget hjemsted kan og virke selvforsterkende. Derfor er spesielle tiltak for å løfte levekårene være påkrevd. For eksempel ekstra satsing på tjenester som kan utformes slik at de bygger opp et nettverk og sosial kapital i et område. Tiltak for å forbedre dårlig fysisk miljø,

dårlig boligmasse, og svakt utbygd offentlig service er viktig for å gi økt sjanse til å bedre levekårene som byfornyelse, trafikksanering og bomiljøtiltak. Det er uansett viktig å belyse forskjellene i levekår både for å avdekke eventuelle ulikheter i ressursfordeling og for å kunne sette inn egnede tiltak.

I en rapport fra Bergen fra 2011 kalt "Levekår og helse" vises det til at områder med en opphopning av levekårsutfordringer domineres av mennesker uten levekårsproblemer, men samtidig er det viktig å ha et fokus på forskjellene i områdene. Hvis man ser på noen av tallene i levekårsrapporten fra 2011 i Bergen ser man at de tre levekårssonene som scorer høyest på barnefattigdom, sammenfaller med de tre sonene som mottar mest sosialhjelp til unge, to av de sammenfaller med sonene som har høyest antall barnevernssaker, to av de med flest tildelte kommunale boliger og til slutt to av sonene med høyest forekomst av kriminalitet (Bergen kommune 2011). Noen av variablene vil naturlig sammenfalle i forhold til at det er en naturlig sammenheng mellom høy andel sosialmottakere og tildelte kommunale boliger, men i forhold til andel barnevernssaker eller høy forekomst av kriminalitet er ikke sammenhengen så klar.

Å motvirke avmakt med endringsfokus?

Paulo Freire pedagog og teoretiker fra Brasil er sett på som en av de med mest innflytelse på lokalsamfunnsutvikling og ble kjent internasjonalt med sin bok "De undertrykte pedagogikk" (Pedagogy of the oppressed) utgitt på portugisisk i 1968 (Ledwith 2005). Freire er sett på som en klassiker når det gjelder beskrivelser av avmakt og det å vise vei for å mobilisere krefter. Freire tok utgangspunkt i at det å være et menneske er å være en handlende person, som treffer valg og som forsøker å finne sin egen skjebne og å sette folk i stand til å velge (Kaasa 1989).

Freire beskrev den passive aksepten marginaliserte grupper lot seg lede til av politiske, økonomiske og sosiale faktorer som "the culture of silence". Freires "culture of silence" beskrev en tilstand hvor marginaliserte grupper ble dominert til "stillhet" av politiske, sosial og økonomiske krefter og den vanskeligste konteksten å jobbe med mennesker i er når de har stilnet til apati og avmakt, apati mangler energi og er en konsekvens av håpløshet (Ledwith 2005). Avmakten kan blant annet gjenkjennes i mennesker som en følelse av nedstemthet, ikke vite hva man skal gripe fatt i, tanker om at det ikke nytter og en følelse av oppgitthet. Det fremstår derfor som at en er avhengig av at folk har tro på at forandring er mulig. Et vellykket prosjekt er avhengig av at folk har tro på at forandring er mulig Kaasa henviste derfor til at flere prosjekter startet nettopp med å styrke folks tro på egne ressurser og muligheter (Kaasa

1989). For lokalbefolkningen vil en manglende tro på muligheter og endring kunne være en barriere som sosialarbeideren eller andre vil måtte jobbe med å overkomme for å faktisk oppnå mulighet til endring.

Ledwith beskrev Freire`s teori om at undervisningssystemet var et av de viktigste redskapene for å opprettholde tausheten og at veien ut av apatien var dialog med andre, og å knytte sin livssituasjon til samfunnsmessige prosesser og strukturer. I Freire sin frigjørende pedagogikk lå troen på at det apatiske og pasifiserte mennesket i den tause kulturen var istand til å se sin tilværelse i kritisk dialog med andre og gjennom dette kunne å finne veier ut av avmaktssituasjonen.

Freire beskrev at å skape tro på endring var nøkkelen og troen på å kunne skape noe nytt var essensielt (Ledwith 2005). Freires pedagogiske ”metode” la videre vekt på å stille spørsmål til svarene versus å svare på spørsmålene og at individet var kapabel til å delta kritisk i livet sitt når de stilte spørsmål til motsigelsene i livet deres (Ledwith 2005). Videre pekte Kaasa på at samfunnsarbeid kjennetegnes av en stor grad av medvirkning og preges av arbeid sammen, men ikke for de berørte (Kaasa 1989). Det er derfor mulig å tro at en måte å motarbeide opplevelsen av avmakt er gjennom et slikt arbeid sammen med lokalbefolkningen for å styrke en slik deltagelse.

Marginalisering og opplevelsen av utenforskap

”Marginalisering innebærer å stå i periferien av viktige samfunnsarenaer”

(Liden og Sandbæk 2009, s 10)

Som sitatet over sier innebærer marginalisering å være i ytterkanten av samfunnet. En annen definisjon på være i en marginal situasjon er å ikke være inkludert i fellesskapet, der de fleste hører hjemme, men heller ikke del av en subkultur (Solheim 2009). Grunnleggende sett kan man se på marginalisering som et utenforskap hvor man er utenfor samfunnet, gruppen og hverdagsarenaene. Hva som kvalifiserer til å falle under kategorien marginalisert endrer seg i takt med forventningene til samfunnet. På lik linje med at enkeltindividets posisjon som marginalisert og kan endre seg. Medias fokus på hva som kvalifiserer for ungdom som deltagere i marginaliserte grupper forandrer seg over tid. Langt hår og rock på 60/70 tallet, ungdomsnarkomane på 70/80 tallet, tagger på 80/90 tallet og innvandrerjengene på 2000 tallet (Høigård 2002).

I ”Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom” en rapport fra 2010 utarbeidet på oppdrag fra Barne, likestillings og inkluderingsdepartementet konkluderte denne

med at mellom to og fire prosent av ungdom under 20 år var i en marginaliseringsprosess (Rasmussen, Dyb, Heldal og Strøm 2010). Et viktig skille mellom marginalisering og fattigdom er at marginalisering er en prosess knyttet til enkeltindividet, mens fattigdom er bestemt ut ifra husholdets økonomiske ressurser. Derfor kan en person som blir definert som marginalisert komme fra en husholdning med bra økonomi (Sandnes 2013). For ungdom handler dette gjerne om skole, fritid/ fellesskap og familien. De fleste ungdommene i Norge klarer seg bra på skolen og de fleste fullfører grunnskolen, videre begynner 96/97 prosent på videregående utdanning. Omtrent 30 prosent av disse har ingen formell kompetanse etter 5 år og etter ti år mangler fortsatt 20 prosent formell kompetanse (Sandnes 2013). Forskning om ungdom i Norge viser at de fleste unge er veltilpasset, med gode relasjoner til foreldre, venner og at skole og utdanning er viktig for de. Forskning viser og at for et lite mindretall er det lave scorer på disse områdene, men grupper som faller utenfor fellesskap og velferdsordninger kan beskrives som marginaliserte. Slike grupper kan blant annet være innvandrere, enslige mødre, sosialhjelpsmottakere, andre berørt av fattigdomsproblematikk og etniske minoriteter. Det vises i rapporten ”Kriminalitet og sosiale forhold” til en sammenheng mellom foreldrenes utdanning og frafall i videregående opplæring. Når det gjelder ungdom med foreldre med høy utdanning fullfører 88 prosent av elevene mot bare halvparten av disse om foreldrene selv bare har grunnskoleutdanning. Statistisk sentralbyrå oppsummerte videre i rapporten at frafallet var størst for elever med innvandrerbakgrunn fra Asia og Afrika, elever med svake resultater fra grunnskolen samt elever fra de tre nordligste fylkene (Sandnes 2013). Kombinasjonene av risikofaktorer som rusmisbruk og annen atferdsproblematikk kan føre til marginalisering og veien tilbake til samfunnet kan oppleves å være tung. Årsaken til at noen unge blir med i gjenger som blant annet begår hærverk kan beskrives både som strukturelle årsaker som arbeidsledighet, nabolag eller andre forklaringer på sosiale og økonomisk marginalisering, og/eller individuelle forklaringer som familiesituasjon og personlige utfordringer (Liden og Sandbæk 2009). Ungdommene i rapporten ”Hverdagsliv og drømmer. For unge som står utenfor arbeid og skole” (Nordlandsforskning nr 6/2009) beskrev blant annet dårlig psykisk og fysisk helse og derav stort fravær, oppvekstvilkår og familieforhold som viktige forklaringer i forhold til hvorfor de er utenfor. Rapporten viste videre at familie og omsorgsbakgrunn påvirket sannsynligheten for marginalisering blant ungdom. Flere av disse risikofaktorene vil jeg se nærmere på i delkapittelet om risikofaktorer.

Det er videre viktig å se på faktorer som differensierer mellom frivillig versus ufrivillig

marginalisering. Har ungdommen selv ”valgt” å stå utenfor, eller finnes det ikke tilbud til den? I Norge hvor alle ungdom har rett til videregående utdanning etter grunnskolen kan dette være en faktor som er med på å skjule slike mekanismer da ungdom som egentlig ikke finner seg til rette i de tradisjonelle utdanningsinstitusjonene blir tvunget til å være der da det ikke finnes arbeid eller andre tiltak for denne gruppen. Med andre ord er den frivillige marginaliseringen kanskje ikke så frivillig noe jeg vil se nærmere på senere i dette kapitlet.

3.3 Ulike grader av medvirkning

I dette avsnittet vil jeg se på bruken av empowerment og brukermedvirkning som teorigrunnlag innen områdeløftmetoden. Tor Slettebø beskriver brukermedvirkning om å handle om brukernes relasjon til hjelpeapparatet, og knytter og begrepet opp mot empowerment (Slettebø 2008). I boken ”Faglig skjønn og brukermedvirkning” beskriver forfatterne brukermedvirkning som basert på prinsipper som menneskeverd og likeverdighet der det enkelte menneske skal ha rett til å bestemme over eget liv. Videre er brukermedvirkning basert på et ideal om at mennesket og er i stand til å foreta rasjonelle valg når det gjelder liv egen velferd og helse. Det har både en pedagogisk hensikt det målet er å bli aktive og gode samfunnsborgere og en medmenneskelig hensikt med utgangspunkt i at alle har rett til deltakelse ut ifra sine demokratiske borgerrettigheter. Forfatterene hevder at begrepet brukermedvirkning bør reserveres til former for samarbeid som innebærer både deltakelse og innflytelse for brukerne (Humerfelt m.fl 2010). I tråd med Sherry Arnstein som slår fast at deltakelse uten innflytelse ikke er reell brukermedvirkning (Arnstein 1969). Brukernes mulighet til medvirkning avhenger blant annet av om de er i en posisjon hvor de er kan opptre som aktører i sin egen sak. Mens empowerment og kan forstås i et videre perspektiv med relasjonen til ulike deler av samfunnet og fokus på å utvikle individets kapasitet. Slettebø omtaler empowerment både som en prosess, en metode og et mål og at det handler vel så mye om kollektiv og politisk frigjøring som psykologiske prosesser (Slettebø 2008). I forhold til samfunnsarbeid og metoder som områdeløft berøres så vel enkeltpersoner eller enkeltfamilier, men det innebærer og at kollektiv bevisstgjøring vektlegges og at mobilisering av kraft hos den enkelte og i gruppen og styrking av handlingskompetanse, er i fokus (Hutchinson 2003).

”Det bygger på at de det gjelder selv har kunnskap og kompetanse, vilje og evne til å påvirke sine omgivelser og bedre sine livsbetingelser” (Økland 2012, s 12).

Empowerment beskrives av Malcolm Payne som et relativt nytt konsept, men som har vært med i tankegangen i mange år. Empowermenttenkingen vektlegger fokuset på at klientene har egne krefter og muligheter og at de trenger å støttes i å bruke og finne disse (Payne 2005). Empowerment som teori i sosialt arbeid blir i sånn henseende en beskrivelse av hva Freire ville oppnå med å lede lokalbefolkningen ut at stillhetens kultur, og til å finne muligheter og endringsfokus.

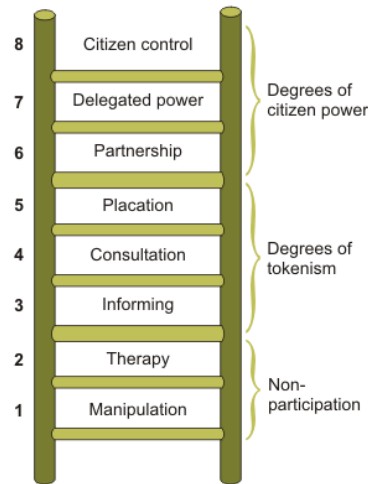
”Empowerment seeks to help clients to gain power of decision and action over their own lives by reducing the effect of social or personal blocks to exercising existing power, increasing capacity and self-confidence to use power and transferring power from the groups and individuals. ” (Payne 2003, s 295)

Empowerment er transformativt og blir for ofte brukt til å beskrive selvtillit og tro på seg selv på et individuelt nivå hvor individet blir gitt et personlig ansvar for å løfte seg ut av fattigdom. Fokus på empowerment bør heller være på å forandre ikke bare forbedre (Ledwith 2005). Videre definerer og Hutchinson empowerment som gjennom mobilisering av krefter for å få til en endring som hovedfokus (Hutchinson 2003).

Brukermedvirkning blir knyttet tett opp mot empowerment, og handler om brukerens relasjon til hjelpeapparatet (Slettebø 2008). Samfunnsarbeid er kjennetegnet av brukermedvirkning fra de berørte og medvirkningen kan kort oppsummeres til å være arbeid sammen med, istedenfor arbeid for de som er berørt. Prinsipielt er det viktig at lokalbefolkningen er med helt fra begynnelsen når det gjelder innhenting av informasjon fra og om lokalbefolkningen, på den måten muliggjør man å legge premissene for hva som er viktig informasjon og kunnskap (Kaasa 1989). Områdeløftmetoden vektlegger brukermedvirkning på lik linje med lokalsamfunnsarbeid generelt. Å jobbe sammen med lokalbefolkningen, ikke bare for skal bidra til at tiltak og endringsarbeid gir en effekt i forhold til der utfordringene faktisk ligger, men det er også viktig å vektlegge prinsipper rundt at ikke alle vil eller kan være med i utviklingsarbeidet. Ved å øke handlingsevnen, økes og problemløsningsevnen og man kan sammen etablere grunn for endring. Å slippe til barn og unge i henhold til hvilke fokus tiltak og endringsarbeid skal ha er vektlagt i områdeløftmetoden. Det er uansett grunn til å ha et kritisk syn på brukermedvirkning så det en utøver faktisk er reell brukermedvirkning og ikke bare tomme ord som dokumenteres i forhold til overordnede prinsipper og føringer.

Arnsteins stigemetafor for borgerdeltakelse

Ikke alle former for deltagelse er alltid reell deltagelse noe som er viktig å se på i forhold til hvordan man implementerer brukermedvirkning i områdeløft. Sherry Arnsteins modell som presentert i 1969 beskriver en modell for deltagelse med 8 nivåer, som trinn på en stige:

<http://www.slideshare.net/DesyRoshitaSari/housing-social-and-community-planning>

I modellen vises det til at bare i trinn seks, syv og åtte har borgerne egentlig innflytelse, mens de i trinn tre, fire og fem kan oppleve en skinninnflytelse hvor det fremstår som at borgerne kan bli hørt, men de mangler nødvendig makt og mulighet til faktisk å kunne få til endring (Arnstein 1969). Medvirkning kan brukes som redskap til å gjøre nødvendige utbedringer bedre, uten at en har uten at en har som hensikt å gi lokalbefolkningen innflytelse utover det planlagte tiltaket (Kaasa 1989).

Nederst på stigen er terapi og manipulering som i henhold til modellen ikke kvalifiserer til innflytelse (Arnstein 1969). Selv om det må påpekes at det har skjedd endringer siden 60-tallet i forhold til blant annet terapiformer og veiledningsverktøy som nå bygger mer på brukerdeltakelse enn tidligere (Slettebø 2008). Å sikre reell brukermedvirkning fremstår som sentralt i litteraturen, men også i områdeløft og jobbingen med forebygging hos barn og unge noe jeg vil drøfte senere i oppgaven.

3.4 Risikofaktorer blant barn og unge

”Det er store gradsforskjeller mellom menneskers robusthet og mestringsferdigheter.

Hendelser som i sterk grad preger en person negativt, kan andre være uberørt av.”

(Kvello 2011, s 155)

Kvello beskriver ulike risiko og beskyttelsesfaktorer, og hvordan det synes å være et skille mellom de barna med mange risikofaktorer og få beskyttelsesfaktorer og omvendt. Dette handler blant annet om sosial arv selv om det er viktig å påpeke at mange barn utvikler seg

godt på tross av dette. Flere av levekårsvariabler som nevnt tidligere i oppgaven er blant annet slike risikofaktorer som fattigdom, belastet nærmiljø med mye arbeidsledighet, kriminalitet og rusmiddelmissbruk (Kvillo 2011). Sensitiv omsorg og god støtte i det sosiale nettverket kan bidra til at barn utvikler positivt selvbilde og god kompetanse som gjør at de får hensiktsmessige mestringsstrategier, bli selvstendig og interessert i et sosialt fellesskap på tross av at de utsettes for disse risikofaktorene.

Andre beskyttelsesfaktorer man kan knytte til barnet og mikrosystemene rundt barnet annet hobbyer og interesser det utfolder seg i og får god bekreftelse i, og barnehage/skole preget av inkludering og gode relasjoner. En av risikofaktorene som ble beskrevet i ”The Cambridge study in delinquent development” nevnt tidligere i oppgaven var som hos Kvillo lav inntekt. Fattigdom defineres ut ifra medianinntekt i Norge siden det ikke er klare grenser for fattigdom da dette varierer på tvers av land og tid. Kvillo foreslår her heller bruk av begrepet armod som ikke bare beskriver økonomi, men i en bredere betydning og favner generell ressursfattigdom. Videre ble det i studien beskrevet risikofaktorer som store barnekull i familien, en forelder i fengsel og poor parental supervision som jeg oversetter til dårlig eller manglende omsorgsevne (Losel, Bottom, Farrington 2012).

Levekårsutfordringer pekes på som en variabel som kan påvirke i forhold til en kriminell løpebane for barn og unge. I en levekårsundersøkelse blant innsatte i norske fengsel var blant annet 30 prosent tidligere barnevernsklinter, 40 prosent hadde ungdomsskolen som høyeste utdanning, og 70 prosent var arbeidsledige. Meldingen beskrev domfelte som en gruppe overrepresentert når det gjaldt flere levekårsproblemer sett i forhold til befolkningen for øvrig. I tillegg ble det pekt på at de som har problemer i forhold til en levekårindikator gjerne og hadde problemer i forhold til flere (St.mld 37 2007-2008).

Ungdom en sårbar fase

Gjennom modernitetens fremvekst og industrialiseringen vokste det frem et skifte i synet på barndommen, ungdommen ble skilt ut som egne sosiale kategorier. Som en følge av opplysningstiden ble barn tillagt en egenverdi de ikke hadde hatt før og ungdom befant seg plutselig i en utsatt og sårbar situasjon. Øia beskriver at å være ungdom er å være i en tilstand av kryssende forventninger, formelt maktesløse men mye symbolsk makt og til det å bli voksen hører det med å krysse grenser. Dette kan medføre at man raskt kan trå feil, mislykkes, lide nederlag, eller havne i marginaliserte situasjoner og veien derfra er kort til bruk av rusmidler, kriminalitet og utagerende atferd (Øia 2013). I tillegg varer ungdomstiden

lenger i dagens samfunn da det legges opp til lengre utdanningsløp og det er færre muligheter for ungdom å komme seg ut i jobb.

”To sum it up we can observe from these developments that young adults today increasingly encounter a long period of financial insecurity and a huge degree of dependence, both of which complicate the development of an independent personality and life structure, which is the most important developmental task of young adulthood.”

(Losel, Bottom, Farrington 2012)

Slike faktorer kan være en medvirkende årsak til at enkelte ungdom opplever en marginalisering. Det kan fremstå som et valg å avslutte videregående opplæring eller enda tidligere på ungdomsskolen, men hvor man tidligere hadde jobber som ikke krevde videregående opplæring krever jobber i dag stadig mer generell kunnskap. I tillegg er arbeidsvernet så sterkt for ungdom at mange jobber blir uaktuelle av den grunn. I forhold til ungdom med alvorlig risikoatferd ble det gjennomført flere studier i etterkrigstiden om hva som virket og ikke virket for å motarbeide disse utfordringene. En analyse som Ingeborg Marie Helgeland beskriver i sin bok ”Ungdom i alvorlig trøbbel: Veier til forandring” av tidligere barnevernsbarn i tiltak hvor datamaterialet fra tidligere studier ble reanalysert fant man at ungdom som hadde mottatt tiltak hadde ti prosent lavere tilbakefall til kriminalitet samt bedre skole og arbeidsforhold enn ungdom som ikke hadde mottatt tiltak. Det man og fant var at de tiltakene med formål å forbedre ungdommens sosiale situasjon både i forhold til arbeid, skole, bolig og atferd var de som hadde størst effekt (Helgeland 2009).

3.5 Oppsummering

I et deterministisk menneskesyn er man av den oppfatning at alt som skjer inkludert menneskers handlinger er bestemt av ytre og indre årsaker og ikke av fri vilje (Skog 2006). De teoretiske perspektivene fremlagt i dette kapittelet vektlegger både et interdeterministisk syn på hærverk nemlig at mennesket har en fri vilje i forhold til slike handlinger og et deterministisk syn hvor risikofaktorer og andre variabler påvirker.

Det legges vekt på ulike årsakssammenhenger både på samfunns- gruppe- og individnivå i forhold til hva som kan virke hemmende og fremmende på forekomst av hærverk. I forhold til perspektiver om områdeløft som en mulig medvirkende årsak til å forebygge hærverk ligger blant annet mål om å skape endring. Å legge til rette for et slikt endringsfokus som en viktig mestringsstrategi for å motvirke avmakt og bidra til engasjement og brukermedvirkning fremstår som sentralt.

Kapittel 4- Metode

Metode er et redskap for å skaffe seg innsikt, og man må velge den eller de metodene som er best egnet til å besvare problemstillingen, (Johannessen, Tufte og Christoffersene 2010). På grunnlag av temaet jeg ville skrive masteroppgave om og den foreløpige problemstillingen ble det tidlig klart at jeg ville bruke en kvalitativ tilnærming med semistrukturerte intervjuer som grunnlag for datainnsamling i min oppgave. Noe jeg vil beskrive videre i det følgende metodekapittelet. Jeg vil først redegjøre for oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted, før jeg går over til å beskrive mitt eget faglige utgangspunkt. Jeg vil så presentere valg av metode, arbeid med utvalg, intervjuguide, gjennomføring av intervjuer og analyseprosessen. Jeg vil avslutte med å beskrive forskningsetiske avveiningene jeg har foretatt og til slutt reliabilitet og validitet.

4.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Problemstillingen tar utgangspunkt i områdeløft som fenomen, og hvorvidt slike områdeløft kan ha en påvirkning på antisosial atferd og hærverk blant barn og unge. Oppgaven er en kvalitativ studie hvor jeg tar utgangspunkt i data frembrakt av intervjuer gjort med informanter som har erfaringer fra områdeløft og arbeid rundt dette. Min intensjon er å integrere teori og empiri for å kunne belyse problemstillingen. Dette vurderte jeg best lot seg løse gjennom fenomenologiske tilnærminger. Brinkmann og Kvale beskriver fenomenologien som et filosofisk perspektiv grunnlagt som filosofi av Edmund Husserl rundt 1900 og at den er basert på omhyggelige beskrivelser og analyser av bevisstheten med vekt på forskningsdeltakernes livsverden (Brinkmann og Kvale 2009). Dette innebærer å se bort i fra forskningsdeltakernes forhåndskunnskap og at en søker etter de beskrevne fenomenenes essensielle og vedvarende betydning. Min intensjon med dette prosjektet har vært å studere områdeløftets muligheter til å forebygge hærverk. Etter min mening satt mine informanter med viktige erfaringer i forhold til både områdeløft som metode, men og i forhold til beskrivelser av opplevelser med hærverk. Fenomenologi peker videre på interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informanten ut ifra den forståelsen av den virkeligheten er den mennesket oppfatter og dreier seg om å beskrive snarere enn å forklare og analysere (Brinkmann og Kvale 2009). Med bakgrunn i mine informanters beskrivelser vil jeg forsøke å drøfte disse opp mot eksisterende teori for å forsøke å forstå fenomenet hærverk ut i fra mine informanters erfaringer.

Fenomenologien legger videre vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard 2013 s 41). Derfor vil en slik drøfting og måtte forstås ut i fra min forståelse i tillegg til mine informantere.

4.2 Eget faglig ståsted

Jeg har gjennom arbeid på individnivå med klienter og brukere opparbeidet meg en forståelse av at systemnivået og samfunnsstrukturene rundt enkeltindividene er likeså sterkt gjeldende for et velfungerende liv som individarbeidet. Lokalsamfunnet og dets betydning for enkeltindivider fremstår for meg som svært betydningsfullt. I bydelen jeg har jobbet tettest med har dårlige levekår og store utfordringer på så vel systemnivå som individnivå skapt dårlige scorer på levekårsstatistikker. Både i forhold til rus, psykiatri, barnevern og kriminalitet. I mitt arbeid med særlig ungdom og i løpet av masterstudiet har jeg sett mer og mer hvordan enkelthandlinger kan styres av utfordringene på systemnivå.

Jeg har som tema for denne oppgaven tatt utgangspunkt i områdeløft som en metode for å heve levekårene for hele området og ønsker i den forbindelse å se på hva dette gjør med barn og unges forhold til normer og fellesskapet og hva som er rett og galt. Hvor jeg tar utgangspunkt i erfaringer og perspektiver gjort av de som jobber tettest på områdeløft.

”Det er et gjensidig påvirkningsforhold mellom forskerens teoretiske utgangspunkt og tendenser i datamaterialet. Forskerens vitenskapsteoretiske forankring har imidlertid betydning for hva hun eller han søker om, og danner et utgangspunkt for forståelsen forskeren utvikler” (Thagaard 2013, s 37).

Min forforståelse kan som Thagaard uttaler ha påvirket meg både i forhold til metodiske avveininger som jeg har foretatt meg i større eller mindre grad i hele prosessen, og min forforståelse kan ha preget hva jeg har søkt etter og hvilken forståelsene jeg har utviklet. Som forsker bestemmer man seg tidlig for hva man vil vite noe om, og man får derfor ikke vite så mye om det man ikke spør om. ” Fortolkningen av den kvalitative teksten kan på den ene siden knyttes til forskerens teoretiske utgangspunkt. På den annen side gir tendenser i dataen et grunnlag for forståelsen forskeren utvikler i løpet av forskningsprosessen” (Thagaard 2013, s 37). Videre velges i analysen ut utvalgte data, og hvilke data som velges ut og presenteres foregår etter en fortolkning av forskeren (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010). Å ikke være seg bevisst forforståelsen sin kan være med på å prege forskningsprosessen i en grad som kan svekke både validitet og reliabilitet (se avsnitt 4.9) og det er derfor viktig å redegjøre

for slike forhold når en presenterer forskningsdata. Jeg vil nå redegjøre nærmere for hvilke avveininger og vurderinger jeg har foretatt i forskningsprosessen videre i dette kapittelet.

4.3 Valg av metode

Malterud beskriver at kvalitative tilnæringer egner seg godt til blant annet utforskning av dynamiske prosesser (Malterud 2011). I min problemstilling er prosessen mellom utførelsen av hærverk og metoden områdeløft hovedfokuset. *”Vi kan bruke kvalitative metoder til å få vite mer om menneskelige egenskaper som erfaringer, opplevelser, tanker, forventninger, motiver og holdninger”* (Malterud s 27). En kvalitativ tilnærming omhandler prosesser som tolkes i lys av konteksten de opptrer i (Thagaard 2013). Å kunne gå i dybden av hva informantene mine beskrev og se nærmere på deres erfaringer med blant annet hærverk fremsto for meg som den beste måten belyse problemstillingen på.

Kvalitativ forskning preges av både induktive og deduktive tilnæringer. I deduktiv forskning er teori utgangspunktet hvor man lager en problemstilling(eller problemstillinger) ut ifra teorien og problemstillingen styrer valg av metode, analyse etc. Man har noen antagelser om en teori og tester denne ut i forhold til empiri(Thagaard 2011). Versus induktive tilnæringer som innebærer at forskeren jobber fra data til utvikling av begreper eller teori. Analyseprosesser i kvalitativ forskning preges av begge tilnærmingene ifølge Thagaard. Min prosess gjennom hele forskningsprosessen har vært preget av så vel en induktive som en deduktive tilnæringer. Jeg vil beskrive tilnærmingene til å være nærmere en abduktiv tilnærming som ligger mellom de to andre og som fremhever forholdet mellom data og teori. Jeg har i hele prosessen vekslet mellom å gå inn i dataene for å lete etter forankring i teorien, både som støtter og som utfordrer den. En må selv velge den metodiske tilnærmingen som passer best for å få tak i virkeligheten som kan være med på og belyse problemstillingen. Jeg har vekslet mellom å tolke dataene i lys av eksisterende teori, men og gjennom dataene å finne kategorier som belyste min problemstilling på uventede måter. Som blant annet utfordringene med at områdeløft kan ha et potensiale til å være en forflytningsmekanisme av problemene. Johannessen m.fl skriver at teorier som ikke er empirisk underbygd kan lett bli spekulasjoner, mens empiriske undersøkelser uten forankring i en teoretisk referanseramme kan bli beskrivelser av enkeltfenomener som ikke gir ny innsikt for å forstå samfunnsmessige fenomener (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010 s 50). Det er derfor et mål å integrere teori og empiri noe jeg har forsøkt å oppnå med en kvalitativ tilnærming.

Kritikerne av positivistiske og kvantitative metoder legger vekt på en fortolkende tilnærming til menneske og samfunn og at kvalitative data henspiller på egenskaper ved fenomenene, mens kvantitative data viser til mengde eller antall. Sånn sett kunne kanskje oppgaven min vært besvart med kvantitativ metode i forhold til om antall lovbrudd har gått opp eller ned etter at metoden områdeløft har vært benyttet og avsluttet, men et områdeløft er mer enn det som kan måles blant annet samfunnsstrukturer som endres, tjenestetilbud og miljøer i endring. *”Målet er forståelse snarere enn forklaring”* (Malterud 2011, s 29).

4.4 Intervju

Jeg vil i de neste avsnittene beskrive hvilke metoder jeg brukte i forskningsprosessen . Målet mitt med datainnhenting var å gå i dybden på mine informaners forståelse og opplevelser med bruk av områdeløft. Samt konkrete opplevelser med hærverk og deres forståelse av hva som kunne være med å påvirke dette for å nærmere kunne belyse problemstillingen min. Jeg valgte å gjennomføre semistrukturerte intervjuer med 5 informanter rekruttert som et strategisk utvalg. Brinkmann og Kvale beskriver at en i semistrukturerte intervjuer søker å innhente beskrivelser av informantens livsverden med henblikk på å fortolke betydningen av de beskrevne fenomenene, det har en rekke temaer som skal dekkes i tillegg til noen forslag til spørsmål, men er samtidig preget av åpenhet når det gjelder endringer i rekkefølgen og formuleringen av spørsmål. Så kan man forfølge de spesifikke svarene som gis og de historiene de forteller (Brinkmann og Kvale 2009). Både med henblikk på å innhente beskrivelser av erfaringer mine informanter satt på med hærverk, men og i forhold til deres kunnskap om metoden områdeløft ble dette vurdert som den beste tilnærmingen.

Både prosessen med utvalg og videre gjennomføring av intervjuene før behandling av dataene vil jeg beskrive videre i dette kapitlet.

4.4.1 Utvalg

”Et strategisk utvalg er sammensatt ut fra den målsettingen at materialet har best mulig potensial til å belyse den problemstillingen vi vil ta opp” (Malterud 2011, s 56) Hva slags materiale kan best gi grunnlag for å gi funn som kan lære oss noe nytt som Malterud skriver: *”du går ikke til den lokale trykdeboligen hvis vi skal gjennomføre intervjuer angående ungdommers rusvaner”* (Malterud 2011, s 56). Det ligger i begrepet strategisk utvalg at en velger deltagere som er strategisk i forhold til ens problemstilling. Utvalget i min undersøkelse besto av totalt fem informanter i ulike stillinger som hadde en tilknytting til metoden områdeløft og/eller arbeid med barn og unge i bydeler som benyttet metoden

områdeløft. Det varierte fra prosjektlederstillinger, til prosjektstillinger og rådgivere i organisasjoner. Jeg vurderte at fem informanter var tilstrekkelig for å belyse min problemstilling da de delte en del erfaringer og jeg møtte et metningsnivå. Metningsnivå i kvalitativ forskning kan beskrives som et punkt hvor videre datainnsamling blir overflødig da det ikke bringes ny eller mer utfyllende forståelse inn i forskningen med (O'Leary 2010). Et stort antall informanter kan og gi et for stort og uoversiktlig datamateriale som kan gjøre analysen overfladisk (Malterud 2011).

Jeg benyttet meg av tilgjengelighetsutvalg, mer spesifikt rekrutterte jeg etter ”snøballmetoden” som begynte med et pilotintervju (se under) som ble avtalt ettersom jeg viste at denne personen hadde inngående kjennskap til metoden områdeløft. Snøballmetoden kan kort beskrives som at man først kontakter en person som har de egenskapene som er relevante for problemstillingen. Forskeren spør deretter denne personen om den kjenner andre som har tilsvarende egenskaper, erfaringer eller kvalifikasjoner. Hvis personen kjenner noen får forskeren kontaktinformasjon og kontakter disse direkte (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Det forekommer noen etiske implikasjoner rundt snøballeffekten som jeg senere vil drøfte under forskningsetiske avveininger. Et annet dilemma her kan være at man ender opp med informanter som sitter med helt samme erfaringer og er innen samme miljø. Man kan motvirke dette med å kontakte personer som er innen forskjellige miljøer. Da det er gjennomført områdeløft i flere store byer gjorde jeg det i den forstand at pilotinformanten min ga meg noen navn i den ene byen, mens jeg via min stilling i kommunen møtte en annen informant som gav meg noen andre navn.

Snøballsammenligningen er skapt ut ifra at en snøball starter som liten, men når den ruller etter hvert tar den med seg mer snø og vokser (Thagaard 2013).

Utvalget besto tilslutt av informanter som alle hadde tilknytting til metoden områdeløft, men som hadde ulik fagbakgrunn, ulike stillinger og ulike erfaringer rundt denne måten å jobbe på. I tillegg hadde informantene noe forskjellig stillingsinstruks i forhold til at noen jobbet på systemnivå, mens noen jobbet med individer og grupper innen lokalsamfunnene. Jeg kontaktet syv potensielle informanter, hvor en avslo på grunnlag av at vedkommende ikke hadde jobbet aktivt med temaet den siste tiden og en annen jobbet med administrative oppgaver, denne informanten ga meg navn til en den mente var bedre egnet i samme etat

4.4.2 Pilotintervju

Jeg gjennomførte relativt tidlig i prosessen et pilotintervju med en jeg hadde fått kjennskap til gjennom studiene. Denne informanten hadde mye kunnskap om temaet og området jeg ville

fokusere masteroppgaven på. Noe av hensikten med pilotintervjuet var å se på muligheten til å benytte snøballmetoden som rekrutteringsmetode. I dette intervjuet hadde jeg satt ned temaene jeg ønsket å belyse nærmere ut ifra problemstillingen min. Jeg har erfaring med klientsamtaler gjennom jobben min, men var ny og uerfaren i forhold til utfordringer med strukturering av et intervju, lydopptak og gjennomføring av hele prosessen. Det var derfor beroligende å ha vært gjennom en slik runde før mitt første intervju og jeg kunne bearbeide intervjuguiden med erfaringene jeg fikk i dette intervjuet. Jeg valgte å ikke transkribere eller inkludere dette intervjuet i datamaterialet, da denne personen hadde en tett tilknytting til studiestedet og intervjuet var for uferdig til å kunne sammenlignes med de andre intervjuene. Jeg benyttet meg derimot av informantens kontakter og tilbakemeldinger både på intervjusituasjonen og flere refleksjoner som kunne være med på å belyse min problemstilling.

4.4.3 Intervjuguide

Jeg besluttet at semistrukturerte intervjuer best ville dekke mitt behov for å innhente data som kunne belyse problemstillingen min. Jeg valgte temaer og begreper relatert til problemstillingen først for så å formulere relativt generelle spørsmål rundt disse, med mulighet for informanten til å reflektere videre rundt disse. Med et fenomenologisk utgangspunkt som jeg har lagt til grunn for oppgaven tar man utgangspunkt i informantenes subjektive opplevelse. Jeg stilte derfor spørsmål blant annet ut ifra hvilke erfaringer og opplevelser de hadde gjort seg rundt temaene med det som formål å få en forståelse for fenomenene. En målsetting med kvalitative intervjuer er å utforske temaer en vil vite mer om og som en tenker kan belyse problemstillingen. Det er videre viktig å ha fokus på å stille spørsmål som får informantene til å reflektere over temaene (Thagaard 2013). Temaet områdeløft ga informantene mulighet til å reflektere rundt metoden og prosessene de var en del av. Mens temaet hærverk inviterte til å dele erfaringer de hadde med hærverk og om og hvordan de jobbet med det. Å identifisere sentrale deltemaer som inngår i den overordnede problemstillingen er ment å oppmuntre informantene til å komme med mer utdypende informasjon (Johannessen m.fl 2010). Jeg brukte intervjuguiden for å sikre at alle informantene var innom de samme temaene, men oppmuntret de til å fortsette om de fikk en digresjon utover temaet. I et av de første intervjuene opplevde jeg og at den ene informanten kom med et deltema i forhold til faren med at områdeløft forskyver problemene som jeg valgte å inkludere i de neste intervjuene.

4.4.4 Gjennomføring av intervjuer

Når jeg var ferdig med utarbeidelsen av intervjuguiden og hadde listen klar over potensielle informanter sendte jeg en e-mail som inkluderte et kort informasjonsskriv (se vedlegg 1) til 5 informanter. Jeg fikk raskt svar og avtalte fortløpende intervjuene. Da intervjuene ble spredd utover en to ukers periode valgte jeg å transkribere fortløpende. Dette ga meg innsikt i hvordan jeg fremsto muntlig under intervjuene, og hvordan jeg kunne forbedre min fremtoning. Jeg la merke til at jeg i første intervjuet fremsto som noe ledende i forhold til når informanten hadde lite informasjon om et område eller begrep. Videre opplevde jeg og at jeg selv kom med refleksjoner i intervjuet, dette ble jeg mer bevisst på utover i intervjuene og motvirket dette med å ha en litt mer tilbakeholden rolle og være bevisst på dette i intervjuene. Dette medførte at intervjurunden ble en læringskurve hvor jeg etter hvert fikk mer informasjon på kortere tid.

Et semistrukturert intervju ligger mellom et strukturert og et åpent intervju. Intervjuguiden er ikke et spørreskjema men mer en liste over temaer og noen generelle spørsmål man skal gå gjennom i løpet av intervjuet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Jeg åpnet opp med å la informanten selv beskrive hva de la i ”hovedbegrepet” områdeløft for deretter å introdusere spørsmålene om arbeid med barn og unge og temaet hærverk. I pilotintervjuet dukket temaet brukermedvirkning opp av min informant, og jeg valgte å inkludere dette på grunnlag av denne personens tanker om viktigheten av dette i slike metoder. Jeg ba og om eksplisitte eksempler på episoder og deres vurderinger av disse. Jeg var klar over at en av informantene ikke jobbet i direkte kontakt med lokalbefolkningen, men ønsket fortsatt å stille spørsmålene med tanke på personens erfaringer fra et systemnivå og eventuelt basert på tidligere erfaringer. I intervjuene med informanter som viste seg å ha mindre felterfaring ble disse spørsmålene vektlagt i mindre grad, men de ble stilt for å kunne gi informanten en mulighet til å besvare det.

Jeg opplevde at temaene flettet seg inn i hverandre og valgte da fortløpende å droppe noen spørsmål hvis dette allerede var besvart. Informantene var informert om temaene i informasjonsskrivet de hadde mottatt før de samtykket til intervjuet. At informantene var forberedt på de generelle temaene synes jeg ga en fin flyt i intervjuene og det at informantene var veldig engasjerte både i positiv og kritisk retning ga mye og for meg et meningsfylt datamateriale.

4.5 Meldeplikt i forskningsprosjekter

I forhold til forskningsprosjekter er meldeplikten ved behandling av personopplysninger

lovpålagt, dersom meldeplikten utløses må en søke NSD, ”Personvernombudet for forskning” om godkjenning.

Personopplysninger er av NSD definert som opplysninger og vurderinger som kan knyttes til enkeltpersoner:

- direkte, ved at datamaterialet inneholder navn, personnummer eller andre kjennetegn.
- ved at datamaterialet kan spores tilbake til e-post/IP-adresse ved nettbaserte spørreskjema.
- indirekte, via en kombinasjon av bakgrunnsopplysninger
- via referansenumre i datamaterialet som viser til adskilt navneliste (koblingsnøkkel)

NSD sin hjemmeside gir anledning til å ta en uformell meldeplikttest, denne testen er ikke å regne som et formelt svar, men kan gi et svar som man kan bruke til å vurdere videre fremgangsmåte. I henhold til mitt forskningsprosjekt ga meldeplikttesten som svar at siden det ikke registreres personopplysninger, ville prosjektet falle utenfor meldeplikten og at man ikke trengte å sende inn skjema til personvernombudet. I tillegg til dette valgte jeg å ringe NSD for en videre avklaring. I telefonsamtale med NSD fikk jeg beskjed om at undersøkelsen ikke var meldepliktig. På grunnlag av følgende kriterier var dekt: alle elektroniske data som ble behandlet gjennom hele forskningsprosessen var anonyme og hvordan forskeren behandlet personopplysningene underveis fra start av datainnsamling til publisering. Mine intervjuer ble gjennomført med lydopptak, med en ikke digital lydopptaker. Data ble derfor ikke lagret på Pc og intervjuguiden var utformet på en måte som ikke ba om navn, bosted eller arbeidssted. Intervjuene ble transkribert direkte fra lydopptaker til tekst. Som beskrevet tidligere i metodekapittelet ble informanter med dialekt transkribert direkte til bokmål som en ekstra anonymisering. I tillegg må eventuelle sensitive data ikke bli direkte knyttet til personopplysninger via for eksempel kode eller koblingnøkkel. Jeg nummererte intervjuene etter når de ble avholdt i transkriberingen og avtalte tid direkte med informantene. Da jeg bare hadde 5 intervjuer var det et såpass lite datamateriale at det ikke var vanskelig å behandle dataene uten en omfattende kodenøkkel. I løpet av prosessen ble ingen navn, bosteder eller arbeidsplasser nevnt og eventuelle gjenkjennbare karakteristikk ble anonymisert. Det ble heller ikke lagret personinformasjon på informantene via elektroniske media eller adskilte navnelister.

4.6 Analyseprosessen

Når man er ute i feltet for å intervjuer eller observere møter man situasjonen med de forestillingene og tankesettet en allerede har som er ens forforståelse. Gilje og Grimen deler dette opp i tre typer forforståelse som er språk og begreper man har med seg fra før, tro og

ideer hva forskeren anser som sant i forhold til virkeligheten og personlige opplevelser. Alle typene forforståelse henger sammen og man er avhengig av en forforståelse for at forskeren skal kunne få noen ideer om hva den skal se etter og gi oss en retning i undersøkelsen (Gilje og Grimen 1993). I analysen er det dog viktig å la teksten og dataene komme til ordet og ikke la forforståelsen lede seg på villspor og man må derfor være bevisst sin forforståelse og jobbe bevisst med når er velger ut data i analysen(Johannessen, Tufte, Christoffersen 2010). Jeg opplevde at min forforståelse om at å heve standarden på et område var udelt positivt tidlig i prosessene styrte hvordan jeg jobbet med prosjektet. I tillegg var det først i intervju nummer fire at informanten stilte en del kritiske spørsmål til metoden områdeløft. Dette intervjuet var nok i ettertid det som ga et best grunnlag for analysen, da det utfordret forforståelsen min på en mye tydeligere måte enn de tidligere intervjuene. Det ble da og lettere å se de tidligere informantenes kritiske spørsmål som lå mer mellom linjene.

4.6.1 Transkribering

Transkribering er en viktig del av analyseprosessen og ved å lytte og skrive kommer nye ideer, tanker og ideer til koding som man kan bruke senere (Nilssen 2012). Jeg valgte å transkribere etter hvert som jeg intervjuet, dette ga meg mye god tilbakemelding på hvordan jeg fremsto i intervjuene, om jeg ledet informanten, om jeg avbrøt etc. Jeg opplevde under transkriberingen av det første intervjuet at jeg ved enkelte tilfeller stilte oppfølgingsspørsmål til informanten som kunne virke ledende. På grunn av denne oppdagelsen tidlig i prosessen holdt jeg en mer tilbakeholden rolle, og ba heller informanten gjenta i stedet for å spørre om det var dette den mente.

Jeg brukte en diktafon til intervjuene og transkriberte med å skrive inn på pc og stoppe etter hvert. Når jeg var ferdig, rettet skrivefeil, delte tydeligere opp i mine spørsmål og informantens svar, før jeg hørte gjennom en siste gang for å forsikre meg om at alle ord var på plass og at nyansene kom frem. Jeg valgte å ta med pauser, lyder som "ehhhh" "mmmmm" og gjentakelser i råmaterialet jeg brukte i analysen. Men jeg gjorde om dialekt til bokmål i mesteparten av intervjuene fortløpende.

"Ordrett skriftliggjøring av muntligheter kan paradoksalt nok gi leseren et annet bilde av samtalen enn det som samtale partnerne hørte i situasjonen, særlig hvis en eller begge parter har en dialekt eller uttrykksmåte med språklig særpreg" (Malterud 2011 s 77).

I presentasjonen av funnene fjernet jeg gjentakelser, lyder og pauser etc. Dette gjorde jeg både i forhold til anonymisering av mine informanter og fordi muntlig tale overført til skrift kan få folk til å fremstå som uvitende. Når man snakker har man naturlige pauser, små lyder og

gjentagelser nedskrevet ser ikke alltid dette så bra ut. Når all data var transkribert utgjorde materialet 55 sider tekst og dette ble printet ut i sin helhet før jeg begynte selve analysen.

4.6.2 Koding og organisering av materialet

Jeg har i min oppgave tatt utgangspunkt i mine informanternes historier og resultatene fremkommet i kapittel fem er deres beskrivelser som senere i oppgaven blir drøftet opp mot eksisterende teori. ”I prosjekter av denne typen er det beskrivelsene som utgjør resultatene og skal representere ny kunnskap. Om innhold, mening og særpreg ved begreper vi kjenner fra før” (Malterud 2011 s 87). Jeg valgte å bruke systematisk tekstkondensering som analysemetode. Den er et redskap for tverrgående analyser hvor man sammenfatter informasjon fra forskjellige informanter og metoden egner seg godt til utvikling av beskrivelser og til dels begreper (Malterud 2011).

Systematisk tekstkondensering består av fire trinn:

1. å få et helhetsinntrykk
2. å identifisere meningsdannende enheter
3. å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene
4. å sammenfatte betydningene av dette

(Malterud 2011 s 98)

I første trinn i systematisk tekstkondensering forsøker en å ha et fugleperspektiv for å danne seg et helhetsbilde med fokus på at helheten er viktigere enn detaljene. Man leter etter mulige temaer i datamaterialet og selv om det egentlig er en utopi skal man forsøke å sette sin egen forforståelse i parentes (Malterud 2011). I denne første gjennomgangen av mitt datamateriale fremkom det mange temaer som fremsto som spennende, viktige og ikke minst veldig relevante.

Følgende temaer fremkom etter hvert i gjennomgangen av materialet:

- Utfordring med raske resultater
- Manglende tro på endring
- Å stille spørsmål til om det er nok
- Viktigheten av samarbeid
- Lediggang er roten til alt vondt
- Å flytte problemene
- Utenforskap

- Å handle ikke bare å lytte
- Engasjement og makt over eget liv
- Strategier for forebygging av hærverk

Disse temaene dannet utgangspunktet for del to av analysen, hvor jeg etterhvert oppdaget at flere av temaene var gjensidig utelukkende og det derfor ble en naturlig reduksjon av antall temaer.

I andre trinn går forskeren fra temaer til kode og organiserer materialet, skiller ut hva som er relevant og irrelevant data med å foreta en systematisk gjennomgang av teksten og identifiserer meningsbærende enheter som kan brukes videre (Malterud 2011). I dette trinnet gikk jeg igjen gjennom alle intervjuene for å organisere materialet og identifisere enhetene. Det var en spennende prosess som først virket noe uorganisert, men som etter hvert ga mye mening. Jeg laget ulike dokumenter med temaene beskrevet over og klassifiserte sitater fra informantene innunder de ulike temaene. Som nevnt reduserte denne prosessen antall temaer noe når jeg etter hvert oppdaget at noen av sitatene falt innunder ulike tema.

I tredje trinn hentes det ut mening ved å kondensere innholdet i de meningsbærende enhetene. Materialet man har bestemt seg for å bruke så langt legges i kodegrupper med de tidligere nevnte meningsbærende enhetene (Malterud 2011). Jeg startet her med kodegruppen jeg fant mest interessant etter ”råd” fra Malterud og organisere gruppen i subgrupper. Ved bruk av systematisk tekstkondensering som analysestrategi skal man på dette analysetrinnet nå lage kondensater som er et kunstig sitat man bruker som utgangspunkt for senere resultatpresentasjon. Kondensatet er altså ikke et sitat, men en tekst som skal bære i seg summen av innhold fra de meningsbærende enhetene under subgruppen.

”I kategorien å stille spørsmål til om det er nok” ble følgende kondensat satt sammen:

”Vi kan gjøre det finere, pusse opp noen parker og sånn, men det hjelper ikke til å få folk selvstendige. Jeg klarer ikke for å være helt ærlig å ta det helt alvorlig, når det står der på toppen at det skal heve levekårene i løpet av et par år. Det her med de levekårene som vi skal heve, det synes jeg er vanskelig. Levekår er veldig store og tunge det er utdanningsnivået, levetid og sånn og de områdeløftene er så korte. ”

Deretter ser man etter ”gullsitat” som best mulig illustrerer kondensatet. Gullsitat til dette kondensatet var: *”Det å få rustet opp uteområder og få det finere og sånn ligger jo i seg selv*

at bidrar til at folk blir litt mer stolte av stedet sitt, og dem tar mer vare på det vil jeg tro, men det her med de levekårene som vi skal heve, det synes jeg er vanskelig.”

I dette trinnet ble materialet redusert ytterligere og jeg satt igjen med noe som var mer håndterbart og som begynte å gi mening i forhold til helheten.

I fjerde trinn skal man sette sammen bitene igjen og rekontekstualisere og sammenfatte det en har funnet som kan legge grunnlag for nye beskrivelser. Her skal man forsøke å formidle hva materialet forteller med basis i kondensatene og gullsitatene lager man en analytisk tekst (Malterud 2011). Den analytiske teksten representerer resultatene i forskningsprosjektet som vist i neste kapittel. Resultatene mine blir presentert som sitater gjengitt under de fire hovedkategoriene jeg fant. På dette trinnet ga jeg navn til kategoriene som representerte det aktuelle fenomenet og sluttresultatet. Manglende forventninger til endring, marginalisering, brukermedvirkning og makt over eget liv og informantenes erfaringer med hærverk.

4.7 Forskningsetiske avveininger

Tre viktige etiske prinsipper i forhold til forskning er informert samtykke, konfidensialitet og at forskeren ikke forårsaker skade på informantene ved at de deltar i forskningsprosjektet (Thagaard 2013). Jeg vil beskrive disse nærmere i de følgende avsnittene, før jeg avslutningsvis ser på validitet og reliabilitet og hvordan jeg i forskningsprosessen har jobbet for å ivareta disse prinsippene.

4.7.1 Informert samtykke

I forhold til rekruttering av informantene mine støtte jeg på etiske utfordringer rundt snøballmetoden som jeg benyttet for å rekruttere informanter. Når en informant navngir andre potensielle deltagere får forskeren informasjon om disse uten at de har fått mulighet til å gi sitt informerte samtykke og et viktig prinsipp er at alle som deltar i et forskningsprosjekt skal gi sitt informerte samtykke til deltakelse. Det skal sikre at deltakerne deltar frivillig, at de er informert om muligheter til å trekke seg fra studiet, hva det involverer for de og eventuelle belastninger. (Thagaard 2013). At samtykket er informert innebærer at personen skal ha nødvendige opplysninger om forskningsprosjektet og at den deretter har samtykket muntlig eller skriftlig (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010)

Jeg forsøkte å ta hensyn til dette med å kontakte informantene på e-mail hvor det var lettere å avslå enn personlig. I tillegg jobbet flere av informantene innen stillinger hvor det fremgikk at

de vil ha kontakt med befolkningen for å videreutvikle arbeidet som ble gjort. Den ene informanten hadde i et foredrag hvor jeg var tilstede lagt igjen sitt telefonnummer til forsamlingen med en invitasjon om at deltagerne tok kontakt for videre diskusjoner og samarbeid. Pilotinformanten min ba meg fortelle de aktuelle informantene at jeg henvendte meg etter anbefaling fra henne. Noe som avverget at de stilte spørsmål til hvorfor de var valgt. Da jeg på grunnlag av problemstillingen valgte å snakke med informanter tilknyttet stillinger og arbeid rundt temaet var det færre etiske dilemmaer rundt datainnsamlingen og rekrutteringen enn i forhold til å intervjuere mer utsatte grupper. Som nevnt i avsnittet om NSD behandlet jeg heller ingen personopplysninger.

I mitt arbeid med å rekruttere informantene skrev jeg et kort informasjonsbrev som vedlegg i henvendelsen (se vedlegg 1) og de signerte et samtykkeskjema (se vedlegg 2) før vi startet intervjuet. Informantene samtykket derved og på at de godkjente at jeg tok opp samtalen på bånd. Dette samtykket de og muntlig til i begynnelsen av hvert intervju. I forkant av alle intervjuene gjentok jeg at de sto fritt til å trekke seg, at all data ville slettes når oppgaven ble godkjent og at datamaterialet ville transkriberes i anonymisert form. Jeg informerte og om at hensikten med intervjuene var å innhente et datamateriale som kunne være med på å belyse problemstillingen min.

4.7.2 Konfidensialitet og konsekvensene av å delta i prosjektet

Et grunnprinsipp for etisk forsvarlig forskning er konfidensialitet. De som forskes på har krav på at all informasjon de deler med forskeren blir behandlet konfidensielt og forskeren må ivareta informantenes krav på at informasjonen ikke blir til skade for de eller til annen ulempe (Thagaard 2013). Prinsippet om informert samtykke og konfidensialitet er en viss kontroll for å sikre at informantene ikke opplever dette. For noen informanter kan det oppleves vanskelig å se sine ord på trykk og de kan oppleve å ha blitt misforstått. En måte og unngå dette på er å la informantene lese gjennom transkriberingen før publisering. Alle informantene fikk tilbud om dette i intervjuet, men avslo og ba om å få oppgaven tilsendt etter at den eventuelt var godkjent.

Ingen av mine informanter sa navnet sitt i intervjuet, men flere valgte på tross av mine intensjoner å gi stillingsbeskrivelser med stedsnavn. Disse er av hensyn til informantene fjernet eller anonymisert i teksten. I tillegg ble mine informanter delvis rekruttert med snøballmetoden (se metodekapittelet om utvalg). Dette muliggjorde at den første representanten hadde en viss mulighet til å kjenne igjen de andre deltagerne hvis denne leste

oppgaven etter publisering. Dette gjorde at jeg foretok avveininger i forhold til endring av dialekt, stedsnavn og andre direkte gjenkjennbare opplysninger med å omskrive til bokmål og utelate gjenkjennbare opplysninger som stedsnavn og organisasjonsnavn for å sikre informantene anonymitet. På den andre siden er det også viktig og ikke endre dataene på en måte som kan skade reliabiliteten i analysen og resultatene. Jeg vurderte dette fortløpende de gangene ytringene til informantene var svært relevante i forhold til analysen. Dilemmaet bør i henhold til Thagaard løses utifra et prinsipp om at etterprøvbarehet bør vike for informantenes krav om anonymitet og at metodiske valg bør knyttes til ansvaret forskeren har ovenfor informantene sine (Thagaard 2013).

4.8 Reliabilitet, validitet og overførbarhet

Validitet:

Validitet knyttes til forskningens gyldighet, hva har egentlig forskeren funnet ut noe om og videre om hvorvidt en beskriver det en ønsker å beskrive (Thagaard 2013). For å oppnå validitet er en avhengig av at man har operasjonalisert det en ønsker å forske på og metoden en velger ved for eksempel datainnsamlingen må være av en slik art at resultatene samsvarer med resultatene. Dataene som presenteres i prosjektet må faktisk belyse temaet og problemstillingen og leseren må kunne ha tiltro til fremgangsmåtene som er benyttet (Schiefløe 2011). I mitt prosjekt består datamaterialet av beskrivelser fremkommet i intervjuer med fem informanter som alle jobber i prosjekter eller med prosjekter tilknyttet områdeløft. Informantene fikk alle mulighet til å tilføye eventuelle områder som ikke var dekket på slutten av intervjuet. Jeg har gjennom analyseprosessen og i presentasjon av funnene forsøkt å ikke fortolke datamaterialet ut av sammenheng, men også vært klar på at en analyse til dels vil være preget av forskerens forforståelse.

Reliabilitet:

Reliabilitet har å gjøre med metodens pålitelighet. Ved datainnsamling for eksempel gjennom intervjuer er det blant annet viktig å unngå intervju-effekter som er en form for kontrolleffekt. Dette viser seg ved at informantene opptrer på en spesiell måte fordi de blir observert, intervjueren legger ord i munnen på informanten eller informanten på andre måter påvirkes av intervjueren (Schiefløe 2011). Da jeg transkriberte etter hvert intervju kunne jeg raskt endre intervjustilen min litt, når jeg opplevde meg selv som styrende. I tillegg endret jeg og setningsoppbyggingen i to av spørsmålene så de ikke skulle fremstå som ledende. Reliabilitet

er kritisk i kvantitativ forskning, mens noen forfattere hevder det er mindre hensiktsmessig i kvalitativ forskning. Blant annet på grunnlag at det uansett vil være vanskelig for en annen forsker og kopiere prosjektet på nytt, i tillegg er forskeren sitt eget instrument i kvalitativ forskning og ingen har samme erfaringsbakgrunn, forforståelse og derfor samme måte og tolke på (Schiefløe 2011). Det forskeren kan gjøre er å styrke reliabiliteten gjennom beskrivelser av fremgangsmåten gjennom hele forskningsprosjektet. Blant annet gjennom å gjøre rede for hvordan data utvikles og hvilke relasjoner en har til informantene (Thagaard 2013). Dette har jeg forsøkt å oppnå i dette metodekapittelet ved å gi nøye beskrivelser av så vel fremgangsmåter som metoder benyttet i prosjektet.

I denne studien hvor informantenes beskrivelser og erfaringer utgjorde datamaterialet forsøkte jeg å unngå fortolkninger av deres historier for å sikre både reliabilitet og validitet. Det blir uansett viktig å stille spørsmål til hva mitt ståsted betyr for spørsmålene jeg har stilt og hvilke briller har man på når man gjennomgår dataene sine og hvordan det kan påvirke validiteten og reliabiliteten av studiet. En av informantene mine var noe uventet mer kritisk mot enkelte aspekter ved metoden områdeløft enn noen av de andre. Denne informanten hadde og tro på metoden, men var blant annet kritisk til tidsaspektet og at prosjektene kunne bli avslutte fort om de ikke ga de ønskede resultatene raskt nok. I den settingen opplevde jeg at dette ga meg et nytt ståsted og en ny referanseramme for videre analyse av materialet.

Overførbarhet:

Funnene man gjør skal kunne deles med andre og gjøres gjeldene i andre sammenhenger Malterud beskriver at det kan være mer hensiktsmessig å bruke begrepet overførbarhet enn generaliserbarhet, da begrepet kan gi en urealistisk assosiasjon til allmenn generaliserbarhet og ”bare unntaksvis kan forskning levere allmenngyldige resultater” (Malterud 2011, s 62). I første omgang er man avhengig av å ta noen metodiske valg som muliggjør at dataene du innhenter til en viss grad kan belyse problemstillingen din. Blant annet ved utvalgsriteriene en har før en innheter data. Kvalitative studier baserer seg som oftest på strategiske utvalg hvor man velger deltakere som innehar kunnskap om eller egenskaper som kan belyse problemstillingen. Et av mine utvalgsriterier var derfor at informanten hadde tilknytning til områdeløft gjennom jobb eller fag, og fortrinnsvis skulle ha en viss befatning med felten for å kunne belyse utfordringene rundt eventuell hærverksproblematikk. Videre er det en utfordring hvis materialet er veldig homogent kan det være vanskelig å få frem data som gir ny

kunnskap (Thagaard 2013). Jeg forsøkte på grunnlag av dette i utvalget mitt å finne informanter som hadde tilknytning til områdeløft i flere byer og fagområder.

4.9 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg forsøkt å blant annet sikre oppgavens reliabilitet gjennom en beskrivelse av så vel metodiske valg som gjennomføring av disse. Jeg valgte videre som beskrevet systematisk tekstkondensering til analysen av mitt datamaterialet. Dette var et omfattende og tidkrevende analyseverktøy, men det ga meg en mulighet til å få en systematisk kategorisering av funnene som jeg opplevde kunne belyse problemstillingen min og som jeg vil presentere i neste kapittel.

Kapittel 5- Funn

Jeg vil i dette kapitlet presentere resultatene av analysen jeg gjorde av datamaterialet. Da jeg benyttet systematisk tekstkondensering som analyseverktøy ble dataene etter hvert organisert i kategorier som beskrevet i avsnitt analyseprosessen i kapittel fire. Jeg vil presentere funnene etter de fire hovedkategoriene mine data ble organisert i

- Manglende forventninger til endring
- Marginalisering og risikofaktorer
- Brukermedvirkning
- Erfaringer med hærverk

Hvor den siste kategorien ”Hærverk” er en sammenfatning av informantenes opplevelser av hærverk som jeg og vil drøfte opp mot spørsmålet ”Hva er hærverk og hvordan kan det forebygges” i drøftingsdelen.

5.1 Kategori ”manglende forventninger til endring”

I denne kategorien kunne dataene deles inn i tre subgrupper.

- Den første subgruppen handlet om informantenes historier om lokalbefolkningens opplevelse av at det tidligere ikke hadde forekommet endring selv om det var blitt lovet, men også lokalbefolkningens opplevelser av manglende tro på endring i eget liv.
- Den andre kategorien omhandlet informantenes egne manglende forventninger til endring i enkelte aspekter av områdeløft.
- Den siste kategorien ”Viktigheten av samarbeid/samtidighet” omhandlet informantenes opplevelse av hva som var annerledes i områdeløftets metode og hva som gjorde at denne metoden kunne virke bedre enn måter som var prøvd før.

5.1.1 Manglende forventninger til endring av lokalbefolkningen.

Flere av informantene beskrev en opplevelse av skepsis blant lokalbefolkningen når områdeløftet ble presentert i forhold til hva dette ville medføre og om det faktisk ville føre til en endring. Slik beskrev den ene informanten responsen under et møte hvor lokalbefolkningen fikk presentert planene for området:

”og når vi da kom ut og fortalte folk at her skal det bli et områdeløft, her skal det begynne å skje ting, så hadde jo folk hørt det veldig mange ganger, og før og hadde fått presentert planer sånn uten at det skjedde noe”.

Informantene var tydelig på at det var grunnleggende at lokalbefolkningen opplevde at nå skulle det skje noe, og at det de var blitt lovet i planer og beboermøter ble gjennomført.

”så hvis de blir lovet at her skal komme nye broer, de ble lovet at dette arbeidet skal begynne i mars 2015, så har de sett at ting begynner og skje. De har blitt lovet at dette nye senter skal komme, og det kom”.

”På den måten, de må se at de tingene de har bedt at fra min side, kommer til å skje. De må se at det skjer”

I denne beskrivelsene viste informantene til en erkjennelse av at lokalbefolkningen måtte se at de fysiske endringene faktisk skjedde. Flere av informantene beskrev at de hos deler av ungdomsgruppen opplevde at disse satt med en erfaring om at det nyttet ikke, de kom ingen sted, det ble aldri annerledes og at de var fanget i situasjonen. Informantene under beskrev en erfaring om hvordan en slik manglende tro på endring i livet kunne gi utslag i for eksempel hærverk.

”og så at det i tillegg blir en litt gi faan holdning og når du føler du har ingen vei innenfor uansett så kan du likeså godt seile rundt her og...”

Alle informantene hadde ulike erfaringer med en slik manglende forventning til endring i lokalbefolkningen. I tillegg beskrev og av informantene en usikkerhet rundt egne forventninger til endring. De fleste beskrev en sterk tro på områdeløft som metode, men en noe mer pessimistisk forventning til om det var nok og eventuelt hva som krevdes.

”det å pusse opp noen parker, og få opp noen gateløys og pusse opp noen fritidsklubber, og lære opp noen ungdomsledere så sant prosjektet skal være i seks år...så liksom...”

5.1.2 Å stille spørsmål til om det er nok?

Alle informantene i min oppgave jobbet enten i aktive områdeløft, eller i prosjekter forbundet med områdeløft i to store norske byer. Gjennom intervjuene var det gjennomgående at informantene hadde relativt stor tro på områdeløft som metode og at blant annet brukermedvirkning og samarbeidsaspektet i områdeløft var viktig for at en slik metode skulle gjøre en forskjell både umiddelbart, men og i forhold til en bærekraftighet utover områdeløftet som er tidsbegrenset. På tross av dette synet på områdeløft som metode viste flere av informantene en skepsis mot deler av tenkingen. Blant annet til tidsperspektivet som denne informanten sa noe om:

”det er tungt og langt og seigt arbeid å få hanket inn og få medvirkning, og få synlige resultater som er sexy nok til å kunne rettferdiggjøre seg. På den biten der synes jeg kanskje områdeløftmodellen er litt for på hugget med å skulle avslutte prosjekter fordi en ikke har kommet langt nok, og nå må en teste ut noe nytt og bydelen vil ikke ta over, nei vel ferdig.”

Videre la informanten til grunn at slikt arbeid var tidkrevende både i forhold til rekrutteringen av frivilligere og lokalbefolkningen og å oppnå engasjement i forhold til medvirkning og endring i lokalsamfunnet:

”jeg synes de har det litt travelt med å få resultater, spesielt når det går på de sosiale prosjektene, for det er så tungrodd å drive med rekrutteringen og få inn folk til å gjøre noe frivillig og til å engasjere seg(...)først å komme i kontakt med dem, lete de opp så få de til å forstå at det er noe i det for dem, at det er interessant for dem, det er en sånn lang og tung og seig prosess.”

En av informantene formidlet og en motløshet mot å bli kvitt hærverk og tagging, og om det å bedre de fysiske strukturene rundt folk var nok til å forebygge videre hærverk.

”så er det nok til å stoppe folk fra å hærverk og tagging, men det er ikke så...det kan jo sikkert bidra en del, men jeg tror ikke det er så enkelt, jeg tror ikke det er så lett nei.”

”Jeg er kanskje litt sånn motløs mot tagging, jeg tenker at det er vanskelig å stoppe uansett...”

Ett annet aspekt noen av informantene stilte spørsmål til var omfanget av det man skulle inn å endre, og hvordan dette i så fall burde gjøres. Levekårsutfordringer er som beskrevet i kap 2.1 store livsomgripende omstendigheter i menneskers liv og flere av informantene var opptatt av spørsmålet om det var nok tid i et områdeløft til å kunne endre slike omfattende områder og at en måtte jobbe med å finne strategier som kunne hjelpe lokalbefolkningen til å bli mer selvstendig på sikt.

”når det står der på toppen at det skal heve levekårene i løpet av et par år. Levekår er veldig stor og tunge det er utdanningsnivået, levetid og sånn og de områdeløftene er så korte og har så lite penger.”

”vi kan lage det litt hyggeligere ved å lage det fint rundt og at folk, at naboene kjenner hverandre, men man lager ikke forskjell til at til folk sin egen ja, det å bli selvstendig, da må det andre ting til, sammen med det og”

Den ene informanten trakk og frem et paradoks i forhold til erfaringen med opphopning av levekårsutsatte grupper i geografisk avgrensede områder og hvorfor disse gruppene med sammensatte og ulike utfordringer tradisjonelt ble samlet i samme område ved for eksempel større enheter med blant annet kommunale boliger.

”man kan undre seg litt over, at det er de svakest stilte som skal være med å integrere de enda svakere.”

5.1.3 Viktigheten av samarbeid og samtidighet av tiltakene

Både i forhold til å oppnå resultater som hjalp lokalbefolkningen og i forhold til prosessen og jobben som ble gjort formidlet informantene en positiv erfaring rundt samarbeidsaspektet i områdeløfttenkingen, hvor noe av grunntanken er at satsingen skal være helhetlig både med fysiske og sosiale tiltak og forankret i det kommunale samordningsarbeidet.

”å ikke minst at det, der er noen mennesker som har en samhandling, som møtes snakke om de utfordringene man har, kjenne hverandre, ikke minst det at man tidlig kan ta opp ting så det har dette områdeløftet for jeg tror mange satt rundt nå på hver sin tue og jobbet, men i dag så har vi faste møter.”

Denne opplevelsen av at etatene, organisasjonene og andre samarbeidet i områdeløftmetoden formidlet flere av informantene var viktig. Som informanten under sa noe om at man heller måtte risikere å dele litt på ”territoriet” sitt for så å kunne oppnå resultater som opplevdes å virke.

”ja ikke sant, og at man heller, man heller trækker litt i hverandres bedd, hver sin gang og så blir det ikke mer jobbing, men man får mer samlet innsats, på hver familie.”

Flere trakk og frem at man ble kjent med de andre etatene og at dette lettet samarbeidet:

”Da gir det oss muligheten til å bli kjent, du løser egentlig ting raskere når du kan ta en telefon og du har et ansikt å knytte det til, enn når du skal skrive brev, ja det er tyngre.”

”i måten å samarbeide på, og i måten vi nå vet om de her bymiljøetaten og de andre...og forståelsen av å jobbe i prosjekt og sånn, det kan skape noen resultater”

” alle disse store tekniske etatene som er de som skal prosjektere og gjennomføre slike ting, de har fått opplevd både det og tettere samarbeid med bydelene, som kjenner bydelen sin og området bedre, men og å høre på folk som bor der.”

Ett annet aspekt som ble lagt vekt på var viktigheten av samtidighet og det at det skjedde endringer på flere arenaer og i flere settinger samtidig. Det ble trukket frem at både det fysiske og det sosiale skulle styrkes, og at dette skjedde samtidig.

”ja jeg ser jo på en måte, den store viktigheten i samtidighet i ting, ikke sant at man faktisk...og da opplever folk at det skjer noe egentlig”

Informantene formidlet et tydelig syn på viktigheten av disse samarbeidstankene for å kunne skape en endring i området. Også viktigheten av at lokalbefolkningen inkludert barn og unge måtte oppleve en slik positiv endring for at det kunne bidra til at de negative levekårsvariablene ikke fortsatte å være dominerende.

5.2. Marginalisering og utenforskap

Risikofaktorer som lå i å være marginalisert og å bo i områder som kunne betegnes som marginaliserte ble vektlagt av flere av informantene. En beskrivelse som flere av de brukte var ordtaket ”lediggang er roten til alt ondt”. Videre fremkom utfordringer rundt å oppleve å være utenfor som viktig. Til sist i denne kategorien vil fokuset være på et perspektiv som og dukket opp hos flere av informantene, nemlig at å heve levekårene kunne medføre at man bare flyttet problemene.

5.2.1 Lediggang er roten til alt vond

Flere av informantene beskrev utfordring med at ungdommene droppet ut av videregående skole, ikke hadde en jobb, og ikke hadde noe annet å gjøre og de ”reket rundt”.

”Etter som jeg har forstått, ulike aktivitetstilbud og engasjement i nærmiljøet er viktig, fordi at det jeg holdt på og si lediggang er roten til alt vondt, som kommer igjen, i hvert fall en tanke om at det er sånn.”

Flere av informantene beskrev vurderinger av uheldig atferd basert på slik lediggang:

”og så at det i tillegg blir en litt gi faan holdning og når du føler du har ingen vei innenfor uansett så kan du likeså godt seile rundt her og...”

”så det er litt frustrasjon der(...) dette kan medføre at den frustrasjonen må gå et sted, og hvor best kan det gå hvis de ikke kan knuse noe eller ødelegge noe bare for å ta ut den frustrasjonen”

”det kan jo godt tenkes at det er en sånn marginaliseringsmekanisme(...)det er jo alt for mange gutter som dropper ut av videregående skole, og de ikke har en jobb, og ikke noe å gjøre og går og reker rundt, og ikke...har råd til å gjøre noe heller, noe annet og da altså...lediggang er roten til alt vondt, hva blir tiden fylt med...”

”Jeg har mange barn og ungdom som henger her etter skoletid. De har ikke lyst til å gå hjem, enten de har frustrasjon, de har ikke bedre...område de kan føle her er mitt.”

Informantene trakk frem sosiale møteplasser og tilgang til aktiviteter som alternative forslag til hva som kunne skape endring i forhold til slike effekter.

”vil jeg tro at det vil lønne seg å ha åpne gode sosiale møteplasser, sånn at de har noen steder å være, redusere litt det der å gå og reke gatelangs, for flere aldersgrupper og uorganisert idrett og ja et sted å henge, også tror jeg vi at bare må finne oss litt i at....sånn som den taggekulturen og sånn er jo....”

”ja men dette er hele tiden forebyggende ting, men sånn som jeg tror er kjempeviktig, men så at det er gode aktiviteter at de har noe å fylle fritiden med når de de blir oppi tenårene.”

Flere av informantene hadde tydelige referanser til marginaliseringseffekter og forebyggingsstrategier forankret i områdeløfttenkingen med tanke på de fysiske tiltakene som opprusting av møteplasser, lekeplasser etc, men og i forhold til de sosiale tiltakene.

5.2.2 Å være utenfor

Gruppene man jobber med i for eksempel områdeløft er en sammensatt gruppe, med ulike utfordringer og ressurser. Som denne informanten formidlet var det viktig å ha disse forskjellene med i helheten når man skulle jobbe med å oppnå endring her:

”Men da spesielt, hvis vi tenker hærverk og vandalisme og sånn utenforskap, så skal vi jo i tillegg nå grupper som er enda vanskeligere å nå. Som er veldig på utsiden og der er det litt lite tålmodighet i et områdeløftperspektiv. Fordi at vi er hele tiden minnet på at det vi skal gjøre, er å teste ut nye prosjektideer, jobbe etter husbankens prosjektmodell, forstudier, forprosjekt, hovedprosjekt, ferdig, overlever, forankre, ut og prøv neste ide. ”

Det å mestre skolen ble lagt vekt på som en viktig faktor, og når hjemmearenaen ikke kunne gi det grunnlaget ungdommene trengte for å mestre i skolen kunne dette bli en utfordring som forsterket denne marginaliseringen.

”det handler om....en ting er mestring og muligheten til å lykkes i skolen, tenker jeg. Og hvis du har foreldre som ikke har, som har mer enn nok med sine egne ting, eller på en måte ikke har kunnskap nok. Så er det klart at du stiller dårligere i forhold til skolen. Så det tenker jeg er at man klarer og mestre på skolen så man slipper å lage seg alternative mestringsarenaer, ikke sant, man trenger å bli sett og føle at man får til ting, så det med å få til hjelp i skolen, og komme godt i gang med skolen er en veldig god ting.”

Økonomi ble av flere av informantene beskrevet som en faktor i forhold til at ungdommene havnet utenfor. Både i forhold til at foreldrene hadde vanskelig for å tilby ungdommene de samme økonomiske godene som andre ungdommer hadde og at de derfor opplevde en følelse av å være utenfor, men og hvordan det i ytterste konsekvens kunne medføre at ungdommen selv begikk kriminalitet for å oppnå disse godene. Denne informanten beskrev et prosjekt hvor de hadde fått midler til å tilby ungdommene sommerjobb, og på spørsmål fra meg om disse ungdommene hadde ønsket å benytte seg av tilbudet og om de i så fall klarte å gjøre en ordentlig jobb svarte:

”det ble brukt, de sto i kø for å jobbe, og de sto opp klokka sju i sommerferien i tre uker, uten problem, og de møtte på jobb, og de fikk bare skryt på arbeidsplassene.”

Det å jobbe for å utligne disse forskjellene og hindre at ungdommene opplevde å være utenfor fremsto som viktig. Spesielt i forhold til skole nevnte flere av informantene viktigheten av å få dette til å fungere for ungdommene.

”også blir du utenfor, og så blir du sittende og tenke på det og så klarer du ikke å følge med, og så blir du hengende etter på skolen, så det er veldig mange rundt her som ønsker seg skoleuniform, ja for da slipper man det problemet.”

5.2.3 Å heve levekårene kan bety å flytte problemene

En utfordring flere av informantene var innom på ulikt vis var faren for å flytte problemene. Å gå aktivt inn for å heve levekårene i en bydel kan fremstå som udelt positivt. Bedre boligmasse, tryggere og renere uteområder og bedre tilgang til tjenester og sosiale goder burde være noe alle beboere i et lokalsamfunn skulle kunne nyte godt av. En utfordring som ble pekt på av en av mine informanter var at en kunne risikere at noen ikke vil ha råd til å bo der lenger og ville bli nødt til å flytte til et mindre attraktivt område.

”Selvsagt er det kjempeviktig å heve levekårene til befolkningen, men det vil jo være en variasjon, og er det riktig av oss å så gå inn med områdeløft og sånn, og få rustet opp boligmassen og gjøre det kjempeattraktivt og få boligprisene opp i været, bytte ut

befolkningen, som da drar levekårene enda lenger ut av byen, og så kan vi si vi har nådd målet vårt, men vi har bare flyttet(...)ja det blir ingen ende på områdeløftene.”

En annen utfordring var tilgangen på store nok boliger. Bydelen hvor en av mine informanter jobbet var preget av tett bebyggelse og til dels små leiligheter og boliger. Som den ene informanten min beskrev ville å tilby større bolig til barnerike familier føre til at disse måtte flytte fra bydelen.

”Hvis en familie med 6 medlemmer trenger ca 100 kvadrat, og hvis de skal få en 100 kvadrat må de flytte fra dette området her, og dette kan være problem, det betyr at vi kan miste mange familier(...)så å forbedre levekår det er en veldig god ide, men da mister vi ungdommer.”

5.3 Brukermedvirkning og makt over eget liv

I dette avsnittet vil jeg beskrive nærmere den tredje kategorien i datamaterialet som fremsto som sentral i forhold til min problemstilling. Selv om brukermedvirkning fremkom som et tema i intervjuguiden opplevde jeg at informantene kom inn på ulike aspekter rundt brukermedvirkning uoppfordret. I løpet av kodingen fremsto spesielt to subgrupper som sentrale her.

- Det å lytte og å handle var viktig. Å ha en dialog hvor man faktisk tok med seg det lokalbefolkningen formidlet videre ble beskrevet som essensielt.
- Engasjement og makt over eget liv ble og fremhevet som sentralt i forhold til fokus på brukermedvirkning og at dette var et grunnleggende perspektiv for å løfte befolkningen og sørge for at de kunne løfte seg videre.

5.3.1 Å lytte og å handle

Brukermedvirkning stopper ikke med å la folk uttale seg. Som vist til i Arnstein stigemetafor er det ulike grader av brukermedvirkning(Arnstein 1969), og for å lykkes og å kunne skape endring er det viktig å lytte og å handle. I sitatet under henviser min informant til et nytt aktivitetshus hvor barn i bydelen hadde tilgang til et allsidig og gratis aktivitetstilbud.

”Ja det er veldig viktig å ha dialog med barn, det er noe jeg har lært her. Vi startet opp mange kurs her og mange, en del av har ikke lyktes. Det er fordi, det er det vi ønsker at barnet skal delta i, men det er ikke det barn ønsker. Så det er en del samtaler vi spør de: Hva er det dere ønsker?”

Flere av informantene vektla brukermedvirkning som et sentralt fokus i områdeløfttenkingen og at dette var viktig både for å oppnå endring og å få ”folk med på laget”. I sitatet under

beskrev informanten nettopp faren med brukermedvirkning som Arnstein så det med faren for skinninnflytelse eller symbolsk deltagelse.

”Ja brukermedvirkning er kjempeviktig og en ting er å høre med folk, der har man kanskje vært flink lenge, men fra det til å faktisk på en måte være en del av planen, det er nok ganske nytt, og jeg ser jo at det områdeløftmetodikken har gjort at man har blitt mye mer bevist på det og ser på en måte, resultatet av at man får mye bedre prosesser.”

Eller i ytterste konsekvens er faren for at brukermedvirkning bare blir et begrep som er pålagt, men som ikke medfører noe annet enn at prosessen kan dokumenteres. Noe man kan se for seg vil medføre mer av utfordringen nevnt tidligere i forhold til manglende tro på endring.

” men og å høre på folk som bor der og ta til seg og ta på alvor den informasjonen som kommer, og ofte har det gjerne bare vært mer teknisk, de skal gjennomføre en sånn her brukergreie, og så har man gjort det og så har man ikke hatt noen reell brukermedvirkning egentlig.”

Tidsperspektiver er og en gjeldende faktor trakk den ene informanten frem brukermedvirkning må være en del av prosessen fra start til slutt. Noen av prosjektene informanten beskrev var av en størrelsesorden hvor det tok mange år fra prosjektet ble planlagt til spaden ble satt i jorden og det ferdige bygget eller området kunne tas i bruk. Å involvere lokalbefolkningen fra start til slutt ble fremhevet som viktig for å fremme reell brukermedvirkning.

”Såpass store prosjekt som koster så mye, så kommer man for sent inn er det ikke reell brukermedvirkning, det er ikke mulighet til det lenger, for det er tatt sentrale avgjørelser.”

Alle fem informantene beskrev metoder og hendelser hvor barn og unge ble direkte involvert som gjennom barnetråkk, beboermøter med barn og unge, direkte samtaler med de, demokratiske forum for ungdom og episoder hvor barn og unges mening om hva de ønsket ble direkte formidlet til de.

”jeg tenker at grunnen til at man skal ha fokus på barn og unge er jo nettopp at de må se og ha troen på at, at man kanskje få til noe annet. Hvis man har erfaring med at ting har vært på en måte, det kan jo være noe med miljøet at man ikke kommer seg utav det, eller at man ikke har forventninger utover at jeg bor på denne måten.”

Viktigheten av at barn og unge hadde vært med i utviklingsarbeidet med bygget eller stedet for å hindre at barna deltok i ødeleggelse ble vektlagt som viktig av flere av mine informanter. Det å lytte til lokalbefolkningen og da og barn og unge fremsto blant annet som beskrevet av informantene som viktig for å kunne endre opplevelsen med at det ikke nytter, og heller å kunne gi en erfaring av at ting kunne endres til det bedre.

5.3.2 Engasjement og makt over eget liv

Flere av informantene pekte på retten til å leve sitt eget liv og retten til selv å velge hvordan man ville leve, men stilte og spørsmål til hvor går grensen skulle gå for hva folk kunne bestemme selv?

”men der igjen er det det, folk må jo velge selv hvordan de vil leve, det med rot og sånn. I dette landet er jo det å nesten forkomme i sin egen drit lovlig, det er et valg du gjør og vi kan ikke si noe på det. Ikke annet enn hvis det blir lukt, og det ødelegger eiendommen og sånn da kan du gjøre det. Men det går mye på at barn er i vonde miljøer som i mine øyne, ikke er bra.”

Fokus var på at brukerne skulle involveres, men igjen trakk den ene informanten frem spørsmål til hvordan brukermedvirkning skulle håndteres og at en slik tenking ikke var helt ukomplisert:

”har man troen på at brukerne bør skulle velge selv, så det er ikke sånn ukomplisert, men det er jo på en måte å stole veldig mye på at brukermedvirkning er måten og gjøre det på at det er da man får til de beste resultatene fordi man får den verdigheten og makten over vårt eget liv.”

En annen vinkling på temaet var hvordan denne informanten gikk i dialog med en gruppe barn som hadde forårsaket relativt grovt skadeverk på et helt nytt bygg og informanten arrangerte et beboermøte med barna for å komme i dialog med de om hvordan de kunne unngå at slikt skjedde igjen.

”og det å få disse barna til å forstå det, men også prøvde jeg å vinkle til at nå har dere fått noe her som ingen andre har, fått et bygg her som dere skal være en del av. Dere skal kunne feire en bursdag her og dere skal kunne ha et familiebesøk her, ikke minst at dokker kan invitere ned klassekamerater på dette stedet og leke her så nå må dokker prøve å ta vare på det og være stolt av stedet.”

Også en annen informant hadde brukt en lignende taktikk for å bekjempe hærverksproblematikk i aktivitetshuset som ble nevnt tidligere.

”Ikke minst samlet jeg alle de ungdommene som jeg har mistanke kunne være en del av hærverket. Jeg samlet de inn i et møterom, der jeg sa at de måtte glemme at jeg er sjef her og at det er meg som bestemmer og vi må diskutere hvordan vi kan bo i dette lokalet på en fredelig måte. At dette lokalet egentlig ikke er der for meg, men det er for dem og det er de som kommer til å bruke det i mange år, og nå må vi diskutere hva det er de egentlig ønsker. Ønsker de å bruke lokalet? Uten masse sanksjoner, uten de får ikke lov å gjøre det og det, eller vil de være fritt til å gjøre det de vil? Så vi har fått en gentlemenagreement hvis vi kan si det sånn.”

Å gå i dialog med ungdommene opplevde begge disse informantene fikk en slutt på det relativt omfattende skadeverket, og begge opplevde at i lang tid etter at møtene ble gjennomført var det lite eller ikke noe skadeverk. Begge informantene involverte barna og ungdommene i ulike møter og spurte hva de mente skulle til for å hindre videre forekomst av hærverk.

5.4 Hærverk

Resultatene i datamaterialet avdekket at det forekom hærverk i prosjektene eller bydelene informantene jobbet i, men det var store ulikheter både i forhold til alvorligheten og skadeomfanget og hvordan informantene så på hærverket. Det varierte fra grove ødeleggelses som denne beskrevet av en informant:

”De hev ned stein og papir og all slags greier ned i det røret, og det som skjer da er at først stiger kloakken inne i et av husene, så begynner kloakken å stige i dette nye huset, så det lå et sånt lag med kloakk i et nytt hus (...) klart at dette var ganske alvorlig, sånn at det var jo en kjempeutgift å få ordnet dette. Og kostet masse penger, jeg tror vi betalte en 80000 kroner for denne reparasjonen.”

Videre så man i den saken at hærverket var vedvarende:

”Så ble ting ødelagt, ting ble knust, det ble kastet stein på taket, og nye lamper ble ødelagt. Det kostet jo 4 millioner dette bygget, når det var helt nytt, og vi var veldig stolt av det og håpet jo at de skulle være det. I stedet for å plante rododendron og busker plantet vi frukttrær og et sånn tre ja det koster jo noen kroner å kjøpe de inn og det er jo en profesjonell gartner som må plante dette, det koster fryktelig mye penger når det blir sånne skader og ting må erstattes(...).”

Flere av informantene jobbet i forbindelse med bygg som var nye eller rehabiliterte i forbindelse med områdeløft gjort i de senere årene. I bygget informanten under beskrev var barna selv tatt med i planleggingen, dette var og et bygg som var ment som områder hvor

barn og unge i bydelen kunne både delta i aktiviteter og befolkningen kunne bruke til andre formål.

”Ja. Hærverk har vært et stort problem i begynnelsen. Dette er et nytt bygg og mange av ungdommene kan ikke se at dette er nytt bygg , eller de ser de er i et nytt bygg, men de antar at alle skolene i (stedsnavn) er like fine og like god. De tenker ikke på små tingene som døråpnere, de vil hoppe på den. I stedet for å bruke hånden for å åpne døren, vil de hoppe på den. Knuse vegger, ødelegge ting her og der, vi kan ikke kalle det et så sterkt ord som vandalisme, men vi kan kalle det for hærverk, det er omfattende hærverk.”

Videre beskrev en annen informant denne episoden:

”Der er det en ganske flott opparbeidet park med sånn lysdesign og steinkonstruksjoner, der ble det tagget med en gang, det ble et kjempeproblem. Allerede før dem rakk åpningen så var den tagget ned.”

Fire av informantene jobbet til dels i tett tilknytning til befolkningen og hadde alle historier som beskrev skadeverk i varierende grad. Informantene beskrev gjerne hendelser rundt hærverk i forhold til ødeleggelser som knusing og ødeleggelser av utstyr. To av informantene uttalte først at de ikke kjente til hærverk i området, sett bort ifra tagging. Det fremsto av beretningene til flere av informantene at tagging ikke helt ”kvalifiserte” som hærverk. Som informanten under sa:

”jeg er kanskje litt sånn motløs mot tagging, jeg tenker at det er vanskelig å stoppe uansett”

”så vidt litt sånn tagging på den nye ballbanen.”

”tagging er jo et problem, spesielt fordi det er så stress, fordi vi er pålagt å fjerne det så fort.”

”Nei, vi har egentlig veldig lite hærverk (...).søppel er et problem, men det tror ikke jeg er spesielt barn og unge, det er liksom alle mer eller mindre (...).så vidt litt sånn tagging på den nye ballbanen, men det var helt i starten”.

En informant som jobbet tett med ungdom beskrev at man nesten måtte forvente noe ødeleggelser og at man derfor burde jobbe med det som utgangspunkt:

” men de(møblene, ref UT)er ikke så robuste at det egentlig lønner seg så det ville vært bedre for oss å kjøpt slikt på Ikea for det blir jo ødelagt omtrent like fort.”

” ja så det må en jo bare ta høyde for, for at alt som ikke er boltet fast det blir stjelt eller knust.”

”Det er kanskje spesielt i gutter i en viss alder, de har jo en tendens til...altså hvis ikke noe er boltet fast så skal det røres på, og kastes opp og uten at en nødvendigvis er ond vilje, og at planen er å ødelegge ting.”

Informanten under stilte seg undrende til hva man egentlig kunne gjøre, sett bort ifra den situasjonelle forebyggingen:

”Da var ruten knust, det var noen som hadde kastet stein gjennom ruten på den maskinen, og da tar de kontakt med oss i områdeløftet, og spør. Hva kan dere gjøre for å for å unngå dette? Og da skal jeg vel egentlig innrømme at vi møter det spørsmålet med litt sånn....hmmmmmm. Altså vi kan jo henge opp en lapp . Jeg tror at entreprenøren da mente at om vi klarte å få til sånn livlig ungdomsstemning om at: så bra at det skjer noe, så er det nok til å stoppe folk fra å hærverk og tagging, men det er ikke så...det kan jo sikkert bidra en del, men jeg tror ikke det er så enkelt, jeg tror ikke det er så lett nei.”

5.4.1 Strategier for forebygging av hærverk

Et av spørsmålene i intervjuguiden var om informantene hadde eksempler på arbeid rettet mot forebygging av hærverk og vandalisme blant barn og unge? Ingen av informantene hadde eksempler på direkte forebygging som var forankret i prosjektene, men i forhold til forebygging av hærverk opplyste flere av informantene om situasjonell forebygging da de beskrev en forventning om at det ville bli begått hærverk.

”Vi har jo i de fysiske prosjektene for eksempel vært veldig opptatt av å lage ting som skal være...som skal være robuste, og tåle ting, og fordi vi er klar over at det er hard bruk og vandalisme og ting blir...ja.”

”Altså vi har jo for så vidt hatt fokus på det med at, som på ballbanen, har vi innsatt med sånn stoff som gjør at tagging har vanskelig for å sitte på. For eksempel, og at man har det litt sånn åpent, slik at man kan altså det skal ikke være så lett og stikke seg bort, og gjøre slikt som ikke er greit.”

Flere hadde historier om hvordan de hadde håndtert situasjoner rundt hærverksproblematikk blant annet med å gå i direkte dialog med ungdommene.

”Jo vi bruker ord, vi snakker med de. Vi bruker mer inspeksjon, i skoletiden slik at vi kan prøve å forebygge eller stoppe det. Ikke minst har jeg samlet alle de ungdommer som jeg har mistanke som kan være en del av hærverket.”

En annen informant hadde brukt samme taktikken i sitt møte med hærverksproblematikk blant barn og unge og begge informantene beskrev en opplevelse av bedring i etterkant av møtene.

”Vi hadde lyst til å ha et sånn beboermøte for barn, det har jeg aldri hatt før, men jeg tenkte det har jeg fryktelig lyst til. Så jeg tok et beboermøte med alle foreldrene, og så sa jeg vi må snakke om dette hærverket her(.....)Så det var jo et vanvittig bra møte, for de var jo så engasjert, det var liksom første gang de var på et møte. Vi satt det fra gruppen 10 til 16 år, men de kom jo fra de helt minste til de helt store, men med aksept fra foreldrene. Det var kjempespennende, og de har endret seg, de har endret karakter på det.”

Informanten beskrev og sanksjoner de brukte i møte med barn og ungdom som ikke klarte å følge reglene som kontakt med foreldrene og utestenging fra aktivitetene i en periode om de ikke innordnet seg, men som påpekt under mente den at det viktigste i forhold til å jobbe med barn og unge var relasjonen.

”Det har tatt tid, jeg har brukt lang tid de må stole på deg(...)På den måten ser de at de tingene de har bedt om fra min side kommer til å skje. De må se at det skjer og på deres side må de vise at de kan være en gjeng som jeg kan stole på, så det har vært en gjensidig arbeid.”

5.5 Oppsummering

Funnene i mitt datamateriale ble systematisert ut i fra de fire kategoriene fremkommet i analysen. Noen av de opprinnelige kategoriene hadde elementer som kunne oppfattes som like. Blant annet bar kategorien manglende tro på endring i seg flere elementer som og kunne forklares gjennom marginaliseringseffekter. Jeg bestemte meg uansett for å dele disse kategorien for bedre å få frem risikoen i marginalisering og å synliggjøre fokuset med manglende tro på endring både fra utsiden, i forhold til individet selv og i forhold til informantenes syn på endringsarbeidet.

Kapittel 6- Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte funnene fremkommet i mitt datamateriale etter intervju med fem informanter tilknyttet områdeløft, systematisert etter kategoriene beskrevet i kapittel fire. I studien er det betydningen av områdeløftet i forhold til forekomst av hærverk blant barn og unge som er temaet mitt. Jeg har i løpet av intervjuene møtt mine ulike informanters erfaringer rundt temaene områdeløft, hærverk og levekårsutfordringer blant barn og unge. I resultatkapittelet over har jeg presentert funnene jeg opplevde som spesielt relevante etter analysen av alle intervjuene. I dette kapittelet vil jeg drøfte de fire hovedfunnene jeg opplevde som særlig viktige opp mot tidligere forskning og blant annet teori om lokalsamfunnsarbeid og risikofaktorer rundt barn og unges levekår.

De fire hovedkategoriene jeg vil drøfte er:

- Manglende forventninger til endring
- Risikofaktorer bak marginalisering og utenforskapet blant ungdommene
- Brukermedvirkning og makt over eget liv

På bakgrunn av informantenes historier om reelle erfaringer med hærverk vil jeg til slutt drøfte disse opp mot forebyggingsaspektet og se på hvilke endringer en kan forvente å oppleve.

6.1 Manglende forventninger til endring av situasjonen

I analysens første del var et av hovedfunnene at flere av informantene i møte med lokalbefolkningen hadde opplevd en manglende forventning til endring. Befolkningen hadde hørt det før: Nå skulle ting endres og det skulle bli bra å bo i området. Det fremsto som vanskelig å se at det skulle fremkomme de store forskjellene selv om metoden nå hadde fått et navn "Områdeløft" og at den var forankret i et forpliktende samarbeid mellom flere store etater og organisasjoner. I slike svar og i flere av utsagnene fra informantene var det elementer som tydet på at de opplevde en resignasjon fra lokalbefolkningen. Et vellykket prosjekt er avhengig av at folk har tro på at forandring er mulig. Kaasa henviste derfor til at flere prosjekter startet nettopp med å styrke folks tro på egne ressurser og muligheter (Kaasa 1989). Når man tar med seg forskning som tyder på at levekårsutfordringer går i arv og at de derfor kan ha opplevd å leve med levekårsutfordringer i generasjoner er det ikke vanskelig å forstå en viss resignasjon. Jeg vil videre drøfte noen faktorer som kan tenkes å være med på å forhindre at områdeløftene bare blir løfter og dermed kan bidra til både endring og forebygging av videre problemer.

Jeg opplevde et skille i materialet mellom manglende tro på endring fra utsiden og manglende tro på endring fra innsiden, eller i seg selv. Dette kan ses på som to parallelle tilnærminger, men også som to faktorer som har en sammenheng. Den portugisiske pedagogen Paulo Freire viste gjennom sin teori om de undertrykte pedagogikk at veien ut av apatien og avmakten var dialog med andre og å skape tro på endring. Når Freire beskrev at å skape tro på endring var nøkkelen kjente jeg igjen informantenes beskrivelse av møtet med lokalbefolkningen gjennom deres manglende tro på endring.

Den manglende troen på endring på individuelt nivå var og tydelig. Informantene opplevde ungdom som ikke så noen vei ut uansett. Avmakt blir kjennetegnet gjennom følelser av nedstemthet, oppgitthet og tanker om at det ikke nyttet uansett (Ledwith 2005). Flere av ungdommene beskrevet av informantene opplevde en livssituasjon hvor de falt utenfor skole, fritidsaktiviteter og heller ikke hadde økonomi til å delta på andre arenaer. Betydningen av å falle utenfor kan som vi ser i teorien rundt sosiale avviksteorier bidra til årsaksforklaringer for kriminell atferd. Mennesker med svak integrering i samfunnet eller i marginaliserte posisjoner har i så måte mindre å tape enn de som har sterk tilknytning til nærmiljøet, familie etc (Skog 2006). På den andre siden ser man og at mange av ungdommene med samme forutsetninger ikke begår kriminelle handlinger noe jeg vil se nærmere på i forhold til beskyttelsesfaktorer senere.

Strategier for alle eller for de som trenger det mest?

Videre ble det beskrevet et fokus på tjenesteutvikling. Noen av informantene beskrev en erfaring med at tjenestene ikke alltid nådde dem de var ment for. En kan tenke seg at dette kan være med på å opprettholde en opplevelse av at det ikke nytter om en ikke får tilgang til endringsfokuserete tjenester tilpasset befolkningens behov. Arbeid var derfor blitt rettet mot rekruttering for å sikre de tjenestene det var behov for, men og at disse tjenestene nådde de som trengte de. Blant annet gjennom å kjenne lokalbefolkningen, legge til rette for åpne og lett tilgjengelige tjenester og kobling av tjenester og samarbeid mellom forvaltningsnivåene. Et dilemma her blir å benytte en bred forebyggingsstrategi mot hele befolkningen versus smal forebygging mot de som man opplever trenger det mest. Å velge sosiale forebyggingsstrategier som dekker hele området eller gruppen kan gjøre at man fanger opp flere. På den andre siden er det som den ene informanten min sa at en vil bare ha hjelp til områder hvor en selv opplever et hjelpebehov. Som tidligere påpekt i oppgaven er det i et område med store levekårsutfordringer en opphopning av mennesker uten levekårsutfordringer. Her kan man stille seg spørsmål i forhold til om blant annet alle disse

sosiale tiltakene skal gjelde alle. På lik måte om man skal fokusere på å forebygge for eksempel hærverk i forhold til hele lokalbefolkningen eller om man skal man forebygge i forhold til de som trenger det mest. Her kommer både kostnadsperspektivet inn igjen, men og annen ressursbruk og etiske perspektiver med å involvere alle (Lie 2011).

Tiden det tar og tiden en har?

Et annet perspektiv ved områdeløft som en informant beskrev var en opplevelse av forventinger om å skulle avslutte prosjekter fordi man ikke så endring eller oppnådde gode nok resultater fort nok. På den ene siden kan det være fornuftig å fokusere på kostandene med å fortsette et prosjekt som ikke gir ønsket virkning og at det kan være en risiko ved at man lar prosjekter som ikke gir endring fortsette på bekostning av andre prosjekter som kunne skapt en endring. På den andre siden opplevde informanten at de ble gitt lite tid til å skulle oppnå denne endringen. Den ene informanten beskrev at det var store utfordringer som skulle tas fatt i og at det var tidkrevende arbeid både å mobilisere befolkningen, men og å oppnå resultater. Det ble stilt spørsmål til om det ble et for stort fokus på raske og ”sexy” resultater. Og om dette kunne gå på bekostning av endringsarbeid som tar tid, men med potensiale for gode varige løsninger?

I tillegg ble det formidlet en opplevelse av at man på den ene siden har metoden med et tenkt langsiktig perspektiv, mens det på den andre siden med tanke på hvilke endringer en søker å oppnå kanskje ikke er et så langt perspektiv. Med tanke på at levekår blant annet dreier seg om utdanning, oppvekst og forventet levealder er dette faktorer hvor en kanskje må forvente at det går lang tid før man ser endring. Som beskrevet i forhold til levekår i avsnitt 3.2 bør en og ha et fokus på opphopning av levekårsvariabler. Kan det tenkes at selvforsterkende effekter som nevnt over og en generell opphoping av levekårsutfordringen kan gi lokalbefolkningen opplevelse av en avmakt som gjør det enda vanskeligere å skape engasjement og tro på endring? Resultatene tyder på at et fokus på levekårsforskjeller og arbeid over tid er sentralt for å lykkes.

Et annet viktig perspektiv i forhold til tid og manglende tro på endring i forhold til å jobbe med barn og ungdom er at for disse kan fem til syv år oppleves som veldig lenge. For mange av disse vil det bety at de ikke vil se et sluttresultat da de i mellomtiden har blitt voksen. Det må også sees i lys av tidligere erfaringer disse ungdommene kan sitte med om at det har jo ikke skjedd en endring tidligere, så hvorfor skal det skje nå. Å endre denne tankegangen kan kanskje være tung, men fremstår som essensiell i forhold til å bryte med apatien og avmakten

for å kunne komme videre. Nå en da ser på erfaringen til noen av informantene om at veien til destruktiv atferd for disse ungdommene kunne være kort fordi de ikke så noen annen utvei uansett blir viktigheten av å snu denne erfaringen tydelig for å kunne gi andre løsninger. Dette vil jeg se litt nærmere på under kategorien marginalisering.

Samarbeid som endringsagent

Det ble beskrevet en viktighet av samarbeid og samtidighet for å kunne bidra til å motvirke erfaringen om at det ikke nyttet. Det fremsto blant informantene som at fokuset på samarbeid mellom faggruppene ikke bare var essensielt i områdeløfttenkningen, men og at dette var noe av det de trodde mest på. Å ikke bare kjenne til de andre etatene, men også å samhandle med dem gjorde at informantene oppfattet det som enklere å jobbe i områdeløft. En samordnet strategi der miljø, bolig, ungdomsarbeid, sosiale tiltak og kultur ses i sammenheng gir best resultater viser teorien i lokalsamfunnsarbeid til. Ikke minst er og samarbeidet med lokalbefolkningen selv et sentral tema i forhold til utvikling av bærekraftige løsninger. Som Hutchinson hevdet at en i lokalsamfunnsarbeid må jobbe med ikke for lokalbefolkningen (Hutchinson 2003).

Samtidigheten i områdeløft ble og fremhevet som positivt. At alle de ulike etatene og organisasjonene dro samtidig i samme retning muliggjorde en endring man ikke opplevde når alle satt på hver sin tue som den ene informanten sa. Som forankret i områdeløfttenkingen er det en helhetlig tenking med endring både med fysiske og sosiale tiltak samtidig skal heve området. Dette helhetssynet ble fremhevet som viktig da det ikke bare dreide seg om å renovere boligmassen, men at det og var et fokus på sosiale tiltak. På den andre siden påpekte flere av informantene at blant annet i forhold til for eksempel styrking av tjenestetilbudet i bydelen var dette noe de hadde hatt diskusjoner med blant andre Husbanken om da det fra den siden var uklart om hvor en slik styrking av tjenestetilbud skulle skje. Betydningen av samtidighetene og samarbeidet i tiltakene som utgjør metoden områdeløft som beskrevet av mine informanter tydeliggjør et behov for slike brede samarbeidsstrategier for å kunne oppnå endring som gjør en forskjell.

6.2 Hvordan påvirker marginalisering og utenforskapet barn og unge?

I dette avsnittet vil jeg drøfte risikofaktorer som kan ligge bak marginaliseringsprosesser og andre prosesser som kan bidra til hærverk.

Levekårsvariabler som risikofaktorer

En levekårsvariabel som ble nevnt av flere av informantene som en utfordring var dårlig økonomi og utfordringer dette førte med seg for ungdommene i forhold til blant annet deltagelse på ulike arenaer og bolig. Å få på plass en kritisk analyse av fattigdom, og hva denne gjør med barn er viktig for å kunne vurdere hva som ligger bak at noen ungdom utfører hærverk, men på langt nær alle. ”Fattigdom produserer generelt utrygghet hos folk med de konsekvenser det har for muligheten til å skape et godt oppvekstmiljø for barn og unge” (Kvello 2011 s 186).

Levekårsutfordringer knyttet til å være stønadsmottaker, psykisk syk, rusmisbruker etc kan være med på å skape en følelse av utenforskap, men ikke alle fattige oppfattes som å leve marginaliserte liv. Relativ fattigdom defineres ut ifra medianinntekt i Norge da det er uklare grenser for hva som definerer fattigdom siden dette varierer på tvers av land og tid. Kvello foreslår bruk av begrepet armod som ikke bare beskriver økonomi, men i en bredere betydning og favner generell ressursfattigdom (Kvello 2011) noe som en og kan si bedre favner opphopningen av levekårsvariabler vi ser i enkelte områder.

Hvordan det oppleves å være fattig påvirkes av mange faktorer og beskyttelsesfaktorene som kan ligge i nettverk, familie og lokalsamfunnet må vurderes mot risikofaktorene vi ser. Øivind Kvello beskriver beskyttelsesfaktorer som ligger i et godt nettverk, inkluderende skole og gode relasjoner til lærere og andre omsorgsgivere barn og unge omgås med. Sensitiv omsorg og god støtte i det sosiale nettverket kan og bidra til at barn utvikler positivt selvbilde og god kompetanse som gjør at de får hensiktsmessige mestringsstrategier, blir selvstendig og interessert i et sosialt fellesskap på tross av et belastet nærmiljø med mye arbeidsledighet, kriminalitet og rusmiddelmissbruk (Kvello 2011). På den ene siden kan det tenkes at å leve med risikofaktorer som nevnt over kan medføre marginalisering som videre fører til at noen ungdom begår hærverk. På den andre siden ser en og at dette ikke gjelder alle, og en kan stille spørsmål til om beskyttelsesfaktorene er med på og hindre den andre gruppen i å delta i dette. Når en i områdeløft bruker brede forebyggingsstrategier som nevnt i kapittel to både med situasjonell forebygging, men og i sosiale tiltak rettet mot befolkningen som helhet er det grunn til å tro at en vil ha mulighet til å nå disse gruppene som ikke har de nødvendige beskyttelsesfaktorene.

Lediggang er roten til alt ondt

Lediggang er roten til alt vondt sa to av mine informanter uavhengig av hverandre. Er det så enkelt at vi med å ta ifra ungdommene den uorganiserte fritiden deres hvor de bare henger rundt så tar vi fra de muligheten til å bedrive hærverk? Men hvor skal grensen gå og hva skal

vi fylle fritiden deres med? Bjørgo og Carlsson skriver videre noe om fritidsstrategien med programmer rettet mot å forebygge antisosial atferd som rus og kriminalitet kan være brede i den forstand at de dreier seg om å bedre oppvekstmiljøet og som gjerne dreier seg om å satse på fritidsaktiviteter. De avviser ikke at slike strategier kan ha en effekt på for eksempel kriminalitet, men at det er grunn til å understreke at med så komplekse fenomener er det vanskelig å tro at en slik strategi kan gi de store resultatene. Ungdom med slik atferd har ofte så store og sammensatte utfordringer at satsninger med å bedre fritidstilbud neppe ville ha en stor effekt (Bjørgo og Carlsson 1999). Dette gjenspeiler seg og i beskrivelsen den ene informanten ga om levekår som så store og tunge variabler at det kan være vanskelig å forvente en endring med bruk av for eksempel en metode som områdeløft.

Når man opplever at levekårsutfordringene samles i utsatte områder bør man og se på hva dette skyldes. Er det at man tradisjonelt sett har samlet alle de kommunale leilighetene i ett område? Er det selve opphopningen av levekårsvariabler som gjør at grupper med mennesker med samme utfordringene samles? På den ene siden kan man se styrken i at ingen skiller seg ut økonomisk, og man kan og stille spørsmål til om en utenlandsk alenepappa med sosialstønad ønsker å bo på "beste vestkant". Hvilke risikofaktorer ligger i å skille seg ut og det å forsterke et utenforskap med å bevist legge til rette for at noen barn skiller seg ut både i økonomisk forstand og i forhold til andre ressurser? På den andre siden må man vurdere risikoen med å samler alle levekårsutfordringene i et område og se på hvilke ressurser som skal kunne løfte dette samfunnet da. Det kan være grunn til å stille spørsmål ved den praksis som er etablert gjennom det den ene informanten påpekte hvorfor det er de svakest stilte som skal være med å integrere de enda svakere? Hva er logikken i å samle familiene med sammensatte levekårsutfordringer sammen med rusmisbrukere? Eller alle innvandrergruppene på et sted hvor mulighetene til å integreres, å lære språk og å tilpasse seg et nytt samfunn vil forringes av at det foreligger få eller ingen ressurser til å oppnå dette.

"Voksne som lever under relativ fattigdom, bosetter seg med kortvarige perspektiv. Hyppige flyttinger leder til at de oppnår lite integrering i nærmiljøet og hyppige skifter i det sosiale nettverket. Hyppige flyttinger i oppveksten er en betydelig risikofaktor for utvikling av psykiske vansker hos barn."

(Kvello 2010, s 186)

Dette er utfordringer med mange sider som kan være vanskelige å få svar på. Husbanken sine nye retningslinjer gir ikke tilskudd til større grupper av kommunale boliger mer. Slike

retningslinjer kan avrette samlingen av kommunale boliger på et område. På den andre siden er det flere private og /eller leieboliger i disse områdene som ikke vil falle inn under slike forandringer. Som jeg vil se på i neste avsnitt er det og fare for at en vil oppleve at de svakest stilte vil måtte flytte om heving av standarden og levekårene i området gjør at boligprisene stiger.

Å flytte problemene

Et av de andre hovedfunnene i undersøkelsen var utfordringen av å heve levekårene til et nivå som gjorde det vanskelig for deler av lokalbefolkningen å bli boende. Allerede i 1979 satt Braithwaite fokus på dette. *”Det er grunn til å tro at urban fornying er med på å flytte problemene ved at boligprisene stiger og derfor gjør den økonomiske situasjonen vanskeligere for beboere i områder hvor slik urban fornying er aktuell” (Braithwaite 1979).* På den ene siden er å heve standarden og bokvaliteten et gode. At alle skal ha tilgang til adekvate uteområder og en adekvat bolig i forhold til familiestørrelse og behov er et minstekrav i Norge idag. På den andre siden kan man kanskje oppleve at man bare flytter problemene? Er det riktig å gå inn i et område og heve standarden så boligprisene går i været, men når folks økonomi ikke følger denne utviklingen opplever en at deler av befolkningen må flytte til et område med lavere boligpriser igjen. Den ene informanten stilte spørsmål til om dette egentlig bare ville medføre en endeløs rekke av områdeløft. Men kan man sitte å se på at det er så store forskjeller i levekårene for folk? Og ved å flytte problemene kan en og tenke seg at disse ungdommene vil oppleve at selv om det oppsto en endring fikk ikke de ta del i den? Med andre ord en ny bekreftelse på at endring ikke skjer?

Marginaliseringeffekter blant barn og unge

Den ene informanten beskrev relasjonen mellom de voksne og ungdommene som det viktigste for å forebygge hærverk. Ungdommene måtte kunne stole på den voksne og det måtte foreligge en gjensidighet mellom de. Betydningen av denne relasjonen ser en som tidligere vist til i forhold til sosiale læringsteorier hvor påvirkningen og den uformelle sosiale kontrollen fra ressursterke voksenpersoner er viktig for å forebygge gjengdannelser og kriminell atferd. Chicagoskolen og dens teorier om årsaksvariabler plassert i området og manglende voksenkontakt er fortsatt aktuell. Flere av informantene beskrev barn og unge som ikke ville hjem og som søkte de andre i samme situasjon. Den ene informanten beskrev også hvordan de eldre ble foregangsfigurer for de yngre med at det var de store barna som fikk de små barna til å begå hærverket. Områdeløftmetoden sitt fokus på de sosiale relasjonene i området kan tenkes å bidra til å unngå slike effekter. Både i forhold til å styrke de frivillige

organsiasjonene og aktivitetstilbudet, men også i prosjekter som bidrar til å styrke foreldreferdigheter og samhold i familiene kan tenkes å bidra.

Også sosiale kontrollteorier som nevnt i kapittel tre hvor en opplever at individet har en svak binding til samfunnet og derfor lettere for å begå kriminelle handlinger virker relevant. En kan på den ene siden tenke at ”gi faan” holdningen den ene informanten min beskrev fører til at det er lettere å begå kriminelle handlinger. På den andre siden kan en tenke at det at ungdommen ikke har en forankring i samfunnet gjør at den trekkes mot subgrupper hvor den lærer kriminalitet som en strategi. Jensen påpeker en kritikk mot slike teorier da de ikke tar godt nok hensyn til et interdeterministisk menneskesyn og menneskets mulighet til å ta selvstendige valg og at ungdommen oppsøker subgrupper den har mer til felles med og derav tar et valg om å være i miljøer hvor det begås kriminelle handlinger (Jensen 2013).

Øia hevder videre at marginalitet er noe som kjennetegner ungdomsrollen generelt. Som hverken barn eller voksen blir ungdom plassert litt på sidelinjen. Dette kan i enkelte sammenhenger være positivt forbundet med ungdommens kreativitet og å finne nye veier, men på den andre siden er det og en sårbar og utsatt posisjon (Øia 2013). Om en vurderer den marginaliserte posisjonen som et generell trekk ved ungdomsskulturen er det uansett et ubestridt faktum at det er en liten gruppe ungdom som utfører hærverk. Hvorfor håndterer noen utfordringene med å ødelegge og bryte loven? Det er grunn til å stille spørsmål ved om om alle kan og skal delta på lik linje i samfunnet i forhold til utdanning, jobb etc med tanke på ulike utfordringer og aspekter i den enkeltes liv. Er det og teoretisk mulig å gi alle et reelt tilbud til enhver tid? Blant annet i forhold til utfordringer med valgt marginalisering, hvor noen velger å stå utenfor samfunnets krav til skolegang og jobb. I forhold til barn og unge har man et lovpålagt krav om grunnskoleutdanning i Norge, men videregående utdanning er så langt bare et lovpålagt tilbud alle har. Selv om det for alle ikke er et reelt tilbud med tanke på mulighetene med tilgang på tilrettelegging og hvilke skole man har tilgang til.

Den ufrivillige marginaliseringen kan man kanskje se opp mot at hele samfunnet har forandret seg mot et mer akademisk samfunn, men og høyere krav til arbeidsvern og rettigheter for barn og unge. Store forandringer har skjedd i samfunnet de siste 50 årene, om man ser på når ungdom blir finansielt uavhengige og generelt uavhengige av sine foreldre har dette tidspunktet forskjøvet seg. Undersøkelser gjort viser at på 1950 tallet avsluttet mer enn 70% skolegangen sin for å begynne å jobbe (Losel, Bottom, Farrington 2012). Slike jobber finnes det få av nå, svært mange yrkesgrupper krever at man er 18 år, og arbeidsmiljøloven legger og sterke føringer i forhold til hvor mye barn og unge kan jobbe. På den andre siden kan dette og

dreie seg om at arbeidsmarkedet har blitt mer spesialisert og at det kreves mer kvalifikasjoner og utdanning for å gå i jobb noe som igjen krever mer skolegang.

Høigård viser og til at klasseskillene er blitt mer tydelige de siste tiårene og at noen ungdommer innser at de vil tape i skolesammenheng og senere i arbeidslivet (Høigård 2002). Øia beskriver dette som utfordrende i forhold til rekruttering i grupper med antisosial atferd. Hvor det at gruppen tar imot en blir en kompensasjon for en lang rekke med nederlag og utstøtninger på andre arenaer (Øia 2013).

Oppsummert kan en se på marginalisering som en risikofaktor i forhold å skape en opplevelse av å være utenfor som kan gjøre endring enda vanskeligere for enkelte ungdommer å tilpasse seg samfunnets forventninger. Videre kan veien til utenforskapet forsterkes gjennom både ytre påvirkning av andre i samme posisjon, men og gjennom prosesser skapt av utviklingen av samfunnet generelt. Det antydes at marginaliseringseffekter kan oppveies av beskyttelsesfaktorer, men at for noen er ikke dette nok.

6.3 Betydning av brukermedvirkning, ikke bare å lytte.

Alle informantene var enig i viktigheten av å skulle snakke med befolkningen inkludert barn og unge både før prosessene i områdeløft, men og underveis. Det var bred enighet om at dette ville gi de beste løsningene. På den andre siden var det og enighet om faren for at dialogen man hadde ikke ble med hele veien til tegnebrettet. Fra å kunne si at lokalbefolkningen har uttalt seg til at det ferdige produktet faktisk er det de ba om var ikke alltid like synlig.

Betrakter man mye av det som skjer i brukermedvirkningens navn kan det være at vi ser manipulering i stedet for medvirkning (Hutchinson 2003).

Videre formidlet flere av informantene at en del av bildet i å finne motivet for å begå hærverk lå i å oppnå en tilknytning til stedet som en motivasjon til å ikke begå hærverk. Når man så på brukermedvirkning og det å la barna ta del i utformingen av bygg og for eksempel hvilke aktiviteter som skal tilbys var det det foranliggende å tenke at dette ville bidra til at ingen ødela det de selv hadde deltatt i å ”bygge”. På den andre siden fremkommer det i mitt materiale kan det se ut som om det er akkurat det motsatte som skjer. Først når hærverket hadde skjedd og de voksne gikk i direkte dialog med ungdommene om hvordan man kunne unngå videre ødeleggelser så man at ting endret seg.

På den ene siden opplever man at fagkunnskap og erfaring viser at enkelte tiltak er mer nyttige og skaper bedre bomiljø enn andre og at å involvere brukerne og lokalbefolkningen

nytter. En informant beskrev en opplevelse av at mange var redde for å spørre hva lokalbefolkningen ønsket i redsel for å få urealistiske ønsker som ikke var innenfor rammene av det man kunne oppfylle eller som var hensikten. Informantens opplevelse var at det de ba om ikke var verken urealistisk eller videre kravstort. Det var de allminnelige tingene som ble etterspurt som mindre søppel, bedre belysning, en benk og en grill for eksempel. Slike ting som lett kunne ordnes, og her vil man kanskje kunne si at de opplevde en reell brukervedvirkning. Men hva med de store tiltakene, millionbyggene, infrastrukturendringer og byplanlegging? Hvor går grensen for hva man skal be den vanlige mannen i gaten om sitt syn på og ikke minst hvor mye skal en involvere barn og unge? En annen informant la og vekt på utfordringene rundt tilgang og etterspørsel. Om pengene og ressursene ikke er der hjelper det ikke å be om ny skole, ny lekeplass eller ny bolig. Etterspørsel om for eksempel å flytte til en ny kommunal bolig vil reguleres etter tilbud og etterspørsel. Så om brukervedvirkning innebærer at resultatet er å oppnå reell endring på alle fronter så blir naturlig nok opplevelsen at man ikke oppnådde det. På den ene siden siden kan det tenkes at det å ha en opplevelse av å bli hørt gjør at nederlaget smaker mindre bittert på den andre siden har man igjen dilemmaet om opplevelsen av at ingenting endrer seg. Å bare be om tilbakemelding på områder man er sikker på å ha kostnadsdekning for er et alternativ som kan styre brukervedvirkningen til skinninnflytelsen Arnstein pekte på i sin stigemodell (Arnstein 1969) og det kan og medføre en fare for at det for syns skyld legges opp til dialog der målet er å komme frem til de målene som allerede er satt (Hutchinson 2003).

Empowerment dreier seg blant annet om å styrke relasjoner og nettverk, som skaper fellesskap og bygger opp under et inkluderende lokalsamfunn. Verdien av slike relasjoner og nettverk fremstår som viktige og bydelene har i områdeløftarbeidet gått inn for å styrke dette blant annet ved å støtte opp under frivillighet. Med andre ord forsøkes det å legge til rette for brukervedvirkning i områdeløft og det dokumenteres at dette både er nedfelt i gjeldende retningslinjer og at det gjøres i praksis. Men hva med de som ikke vil delta? Man kan ikke tvinge de, dette kan og gjelde folk som ikke har helse eller kapasitet til å delta. Hva om lokalbefolkningen ikke vil og om prosjektene krever deltagelse og engasjement i lokalsamfunnet og det ikke finnes? Som den ene informanten påpekte:

” Du vet når du går inn i en sånn gang nå, det er skittent, det ligger ting og tang, det er, har de kjøpt seg en ny sofa så setter de den bare ut i gangen, altså så stadig må du

være på dette. Så nå, har vi en container stående, så vi må gå rundt og nå og rydde, hvert enkelt hus.”

I tillegg til at det formidles en opplevelse av at det ikke nytter, sier og utsagnet noe om realiteten av at utfordringene er så komplekse og sammensatte at man med å se på en faktor som å la alles stemme høres ikke kan forvente å oppleve en total endring. To av informantene hadde opplevd større hendelser med hærverk utført av barn og ungdom. De beskrev begge komplekse utfordringer de mente ungdommene besatte. Både i forhold til marginalisering og risikofaktorer som nevnt i forrige avsnitt. Den ene informanten beskrev samtidig en lærdom han hadde hatt til noen forventinger som voksen i forhold til hvilke aktivitetstilbud barna ville ha, hvor det senere var blitt kommunisert ganske tydelig fra barnas side hva de egentlig ville ha. Begge informantene beskrev dog en reell bruk av brukermedvirkning i forhold til barn og ungdom etter at hærverket var en realitet, og hvordan de da fikk til en endring. En annen informant hadde et eksempel på en aktivitetspark hvor ungdommene ikke bare hadde vært med i utformingen, de hadde og stått for ideen. I henhold til informanten var denne parken lite utsatt for hærverk, og mye brukt. Utfordringen ligger tydeligvis i hvordan en kan forebygge at hendelsene oppstår i første omgang. Ungdommene i alle prosjektene var involvert på forhånd, men dette ikke hadde den ønskede effekten i alle tre. Det kan fremstå som vanskelig å finne de nøyaktige årsaksvariablene som kan forebygge hærverk. På tross av usikkerhet rundt fenomenet hadde ingen av informantene erfaringer med direkte programfestede sosiale forebyggingsstrategier i prosjektene, selv om flere hadde erfaringer med direkte situasjonelle forebyggingsstrategier.

Hva gir engasjement og makt over eget liv?

En utfordring i forhold til brukermedvirkning er å våge og bruke det. Viktigheten av befolkningens makt over eget liv versus andre vet best. Utfordringene med å skulle stole på at noen som ikke klarer å for eksempel være i en jobb skal kunne vite hva de trenger for å leve et fullverdig liv? Når vi i tillegg snakker om ungdom og barn hvor en og må vurdere modenhet og erfaring. Å ta makten tilbake for å komme ut av apatien og for å skape endring er viktig og å la lokalbefolkningen gjøre dette kan fremstå som måten å jobbe på for å oppnå endring. Ledwith beskriver at å la lokalbefolkningen delta og i prosessene og at de som skal hjelpe avstår fra å ta makten både over prosessen og produktet vil føre til et mer deltagende prosess (Ledwith 2005). På den andre siden er det viktig å ha rom for de som ikke ønsker å delta i endringsarbeidet, og å tørre å la de en tviler på delta på tross av en risiko for feilvurderinger.

Et annet aspekt med et fokus på dette er endringene som har skjedd i samfunnet både i forhold til utviklingen over tid med endrede normer og regler, men og i forhold til for eksempel en økende andel mennesker i Norge med annen kulturbakgrunn. Den ene informanten beskrev at den i sin jobb hadde kunne tilby en familie med ikke etnisk norsk bakgrunn en flott stor leilighet i stedet for den alt for trange nedslitte de bodde i og familien takket nei. Informanten hadde en tanke om at far i familien ville miste kontroll i et nytt hus, og at familien på sin måte fungerte i den andre leiligheten. Det er viktig å stille spørsmål til svarene ikke bare svare på spørsmålene som Freire sa (Ledwith 2005). Er det samfunnet sin mening om hva lokalbefolkningen trenger som er gjeldende, er det vi som kultur som bestemmer hva som ikke er godt nok eller individet? ”Retten til å forkomme i sin egen drit” ble pekt på av en av informantene. Utsagnet slik jeg forsto det sa noe om den fortvilelsen når man må se på fra utsiden at noen lever et liv vi som samfunn ikke kan akseptere at er godt nok. Å utøve skjønn og derfor bestemme mot individets ønske, kamoufleres som omsorg, men er en form for manipulering (Hutchinson 2003).

Oppsummert når det gjelder brukervedvirkning kan man si at selv om teorien viser til at brukervedvirkning og å skape endring for å motarbeide avmakten er viktig så er kompleksiteten i utfordringene til ungdommene av en slik art at det må mer til. Det er grunn til å stille spørsmål til om det er en sammenheng mellom risikofaktorene flere av informantene beskrev, som vanskelige hjemmeforhold, marginalisering i forhold til skole og fritidstilbud, utenforskapen skapt av fattigdom og andre levekårsfaktorer og den antisosiale atferden og om disse risikofaktorene er med på å opprettholde den antisosiale atferden på tross av mulighetene ungdommene fikk til å være deltagere i endringsarbeidet.

6.4 Identifisering av strategier for å forebygge hærverk?

Jeg vil i dette avsnittet se på hærverk og drøfte dette opp mot forebyggingsaspektet. Med å se på hva hærverk er og hva som er mulige årsaker til hærverk kan man kanskje komme nærmere inn på hvordan det kan forebygges.

Hva er hærverk og hvem definerer det?

Å knuse døråpnere og vinduer som beskrevet av den ene informanten er muligens lettere å se på som skadeverk enn ungdommen som befester sin tilstedeværelse med å tagge ”navnet” sitt på bygget. Selv om tagging som tidligere nevnt i oppgaven er definert som hærverk blant annet med støtte i straffeloven. På den andre siden er det avhengig av hvem man spør

”maleren” eller politiet, kunstnere eller huseieren. Noe av det samme beskriver Høigård i Gategallerier med møtet mellom kontrollkulturen og malerkulturen. Hvilke ord som brukes, hva de utfører og hvordan makt og avmakt viser seg er med på å definere hva tagging er (Høigård 2002). På lik linje vil man da kunne si at å sette en stige mot naboens gjerde for å gå på epleslang er i teorien en vinningsforbrytelse, men at det var noe mer alvorlig at noen satt en stige opp mot nasjonalmuseet i Oslo og tok med seg ”Skrik”. I datamaterialet mitt ble bare en gang tagging nevnt ved en hendelse som ble beskrevet som mer alvorlig enn ”bare litt tagging”. Dette var i forhold til en park som var under en omfattende restaurering hvor denne ble tagget ned før de åpnet og gjentatte ganger etter det hadde blitt utsatt for tagging. Å beskrive tagging på en slik forenklet måte kan fremstå som i strid med hvordan litteraturen og loven beskriver fenomenet tagging. Blant annet beskriver Øia grov kriminalitet som å omhandle tyveri, trusler, tagging, hærverk, slåsskamp med våpen og dyreplageri etc (Øia 2013). I tillegg viser forskning at disse kriminelle handlingene korrelerer med hverandre. Har en ungdom utført en av handlingen, er sjansen stor for at han har utført en eller flere andre (Øia 2013). En slik korrelasjon vises det og til i den tidligere nevnte Broken Window Theory. Hvor forskerne så en korrelasjon mellom å snike på Subwayen og mer alvorlige handlinger som å bære våpen og å være i besittelse av narkotika (Kelling og Coles, 1996). Jeg pekte tidligere i oppgaven på en sammenheng mellom ulike levekårsvariabler. Er det av dette grunnlag til å anta at det er en slik sammenheng mellom mer uskyldig hærverk og mer alvorlige kriminelle handlinger? Å heve standarden på et område både fysisk og sosialt er essensen i områdeløft. Mitt spørsmål er om det kan forebygges hærverk blant barn og unge? Som nevnt over er det sprikende meninger om hva som er hærverk og hva som er naturlige ødeleggelser forårsaket av litt viltre ungdommer som egentlig ikke vil noe vondt. Den ene informanten min uttalte som nevnt i resultatkapittelet at gutter i en viss alder rett og slett bare ødelegger, og at dette må man ta høyde for i utformingen. Videre beskrev en annen informant at man nesten bare måtte forvente slik og at en nulltoleranse aldri ville virke. Tar man utgangspunkt i loven er hærverk(skadeverk) definert som å med vilje ødelegge noe eller føye til noe som for eksempel å male eller skrive på andre sin eiendom. Flere av informantene uttalte at det ble tatt høyde for å unngå at ungdommene skulle ha mulighet til å bedrive hærverk gjennom ulike former for situasjonell forebygging, men det forelå ingen programfestede tiltak i forhold til forebygging av hærverk verken i de forskjellige områdeløftene eller i henhold til mine informanternes utsagn.

Det informantene opplyste om var som nevnt at man erfarte at det ble utført hærverk etter at områdene hadde vært gjennom med områdeløftet på tross av utstrakt grad av brukermedvirkning og fokus på barn og unges levekår. På den andre siden viste to av informantene til at man fikk til en endring og en bedring med å gå i direkte dialog med ungdommene i etterkant. En annen informant beskrev og en opplevelse av svært engasjerte unger som skapte sine egne fritidsaktiviteter og et område med lite hærverk, igjen sett bort ifra noe tagging. Hvilke tiltak som iverksettes i de forskjellige bydelene er preget av en ensartet tenking rundt samarbeid, geografisk avgrensethet og samtidighet, men det varierer ut ifra behovene og utfordringene. Ved et områdeløft er programfestede mål at det blant annet er etablert forebyggende samarbeid mellom kommunen og arenaer for barn og unge og et godt bomiljø både fysisk og sosialt. Dette er viktig for å gi barn og unge trygghet og en stabil oppvekst som forebygger fremtidige problemer (Husbanken 2014). Risikofaktorer som pekt på tidligere i oppgaven kan fremstå som viktige bakgrunnsvariabler til å forklare hærverk og mekanismer som fører til hærverk både i forhold til sosiale avviksteorier og i forhold til marginalisering. Videre ble det pekt på viktigheten av å ikke avslutte prosjektene for tidlig og å ha en plan for å videreføre endringsarbeidet for å sikre bærekraftighet.

Oppsummert når det gjelder hærverk kan man si at det er som beskrevet i litteraturen et område som er vanskelig å dokumentere. Både i forhold til at samfunnets normer og regler endrer seg over tid og landegrenser, men og i forhold til lokalbefolkningens forventninger og krav til hva en godtar av hærverk. Det finnes mange forslag til løsninger på hærverksproblematikk, men lite om de bakenforliggende grunnene (Coffield 1991). Å dokumentere forebygginseffekter og prosesser er som tidligere nevnt enda vanskeligere, men at det er et større fokus på situasjonell forebygging av hærverk enn sosiale forebyggingsstrategier fremstår for meg som tydelig etter dette prosjektet. Fokuset på det sosiale lå mer i forhold til endringer av levekårsvariabler. Det informantene var entydige om var at det ikke forelå et tydelig fokus på hærverk blant barn og unge, men at hærverk skjedde i varierende grad fra små episoder til alvorlige ødeleggelser. Resultatene som fremlegges etter undersøkelsen viser til at tilknytning til stedet og deltagelse kan ha positive effekter, men at man må jobbe med det hele veien.

Kapittel 7- Oppsummering og konklusjon

I studien har jeg forsket på områdeløft og dets muligheter til å medvirke til forebygging av hærverk. I denne konklusjonen vil jeg oppsummere det jeg vurderer som de viktigste funnene i min studie som kanskje kan være med på å bidra til videre arbeid med fokus på hærverk utført av barn og unge.

Resultatene i studien er kommet frem i samtaler med fem informanter med mye kunnskap på feltet, og det er deres erfaring med å jobbe med lokalbefolkningen på ulike måter, men innen områdeløft som har brakt frem denne oppgaven og om mulig kan den bidra til noen nye tanker rundt denne metoden.

Et særlig interessant funn er vektleggingen av manglende forventninger til endring. Å snu befolkningens erfaringer om dette til en tro på endring og et bedre lokalsamfunn kan fremstå som sentralt. Å gi barn og unge en tro på at endring kan skje og at de kan delta i dette endringsarbeidet fremstår som viktig. Å jobbe med å snu en ”gi faan” holdning til et endringsfokus blant ungdommene kan fremstå som en av faktorene som kan være med å bidra til mindre hærverk. Områdeløft som metode er en helhetlig tenkning som har potensiale til å motvirke ”de undertryktes apati” og oppnå en endring i lokalsamfunnet. En lokalt forankret og langsiktig områdesatsing kan gi resultater en ikke har sett ved tidligere endringsfokuserete arbeid i lokalsamfunnet, men en må tørre å gå i dialog med barn og unge for å oppnå forventninger som kan bidra til endring. Videre viser resultatene fremkommet også i lys av teori at levekårsvariabler kan føre til marginalisering av barn og unge og være en potensiell pådriver for antisosial atferd og kriminelle handlinger.

Hærverk er et begrep som defineres ulikt fra samfunn til samfunn og fra menneske til menneske for noen er tagging kunst, for andre er det kriminalitet. Å svare konkret på hva det er kan defineres gjennom lover og beskrivelser, men et fullgodt svar kan man ikke gi. For noen er hærverk et rop om hjelp for andre en sikkerhetsventil som kanskje hindrer en i å utføre mer alvorlige handlinger. Hærverk er uansett mangefasettert og det fremstår som sentralt å jobbe med å finne årsakene, ikke bare behandle symptomene.

Kan man forebygge hærverk? Alt kan i teorien forebygges, men å vite hva man har forebygget er vanskelig. Å ha fokus på marginaliserte grupper og å lytte til dem er en strategi som kan fremstå som en vei å gå. Å endre forutsetningene for at hærverk begås fremsto og som sentralt i funnene. Betydningen av å gå i dialog med barn og unge både for å kartlegge årsaksvariabler, men og forslag til løsninger blir av mine informanter lagt vekt på.

Det er grunn til å anta at områdeløft med fokus på å endre levekår og tilrettelegge for sosiale tiltak kan bidra til forebygging av hærverk blant barn og unge, men det er sentralt å ha de det gjelder med seg.

De mest betydningsfulle erfaringene mine informanter ga meg var:

1. Å ha fokus på manglende forventinger til endring
2. Et videre fokus på utenforskapet og marginaliseringseffekter.
3. Et fokus på risikofaktorene som ligger bak handlingene i en helhetlig tenking
4. Det nytter å lytte

På bakgrunn av undersøkelsen min er det spesielt tre funn jeg vil fremheve som viktige for videre arbeid med dette området:

Å motvirke en manglende tro på endring gjennom enda tydeligere programmer med fokus på brukermedvirkning og deltagelse

Programfestede strategier for å forebygge hærverk blant barn og unge både i forhold til risikofaktorer og marginalisering, men og i forhold til sosiale forebyggingsstrategier.

Fokuset på å unngå at man flytter problemene og å arbeide aktivt med at dette ikke skjer

Jeg vil avslutte denne oppgaven med et sitat fra den ene informanten min:

”man trenger å bli sett og føle at man får til ting.”

Bibliografi

Alghasi, S., & Eide, E. (2012). *Den globale Drabantbyen: Groruddalen og det nye Norge*. Cappelen Damm Akademisk.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 216-224.

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bergen Kommune. (2011). *Levekår og helse i Bergen*. Bergen: Byråd for helse og omsorg.

Bergen Kommune, Husbanken, BOB, Høyteknologisenteret. (2007). *Ny energi rundt Damsgårdsundet*. Bergen: Bergen Kommune, Husbanken, BOB, Høyteknologisenteret.

Bjørgero, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bjørgero, T., & Carlsson, Y. (1999). *Vold, rasisme og ungdomsgjenger: Forebygging og bekjempelse*. Tano Aschehoug.

Braithwaite, J. (2013). *Inequality, crime, and public policy*. Routledge.

Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling. (2008). *Barnetråkk på Ny Krohnborg skole*. Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling. Bergen: Bergen kommune.

Damsgard, H & Kokkersvold, E. (2011). *Ungdom på ville veier. Skoleerfaringer og kriminalitet. Telemark. UNIPUB*.

Dyb, E., Solheim, L. J., & Ytrehus, S. (2004). *Sosialt perspektiv på bolig*. Abstrakt.

Hauge, R. (2001). *Kriminalitetens årsaker*. Universitetsforlaget. Oslo.

Høgskolen i Oslo og Akershus. (2015). *Ung i Oslo 2015*. Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Prosjekter/Ungdom/Ung-i-Oslo-2015>

Høigård, C. (2002). *Gategallerier*. Pax forlag.

Helgeland, I. M. (2009). *Ungdom i alvorlig trøbbel: veier til forandring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helland, H., & Øia, T. (2000). *Forebyggende ungdomsarbeid*. Fagbokforlaget.

Hirschi, T. (1977). Causes and prevention of juvenile delinquency. *Sociological inquiry*, 322-341.

Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley: University of California Press.
Humerfelt, K., Kjellebold, A., & Norheim, A. (2010). *Faglig skjønn og brukarmedvirkning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Husbanken. (2012, 7 3). *Husbanken*. Hentet fra Områdeløft idag: <http://www.husbanken.no/omradeloft/dagens-omradeloft/>
Husbanken. (2014). *Program for Områdeløft*. Hentet Mai 18, 2015 fra http://www.husbanken.no/~media/Simpleupload/2014/11/Program_for_Omr%C3%A5del%C3%B8ft_Programbeskrivelse_2014.ashx

Hutchinson, G. S. (2003). *Samfunnsarbeid i sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Norge: Abstrakt forlag.

Kaasa, A. (1989). *Samfunnsarbeid*. Tano Aschehoug.

Kelling, G. L., & Coles, C. M. (1996). *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. Simon and Schuster.

Kelling, G. L., & Wilson, J. Q. (1982). Broken windows. *Atlantic monthly*, 249 (3), ss. 29-38.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Lösel, F., Bottoms, A., & Farrington, D. P. (2012). *Young Adult Offenders: Lost in Transition?* Routledge.
- Ledwith, M. (2005). *Community Development, A critical approach*. Bristol, Great Britain: The Policy Press.
- Lidén, H., & Sandbæk, M. L. (2009). *Ungdomsgjenger: en kunnskapsstatus*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Universitetsforlaget.
- Meld. St. 31 (2002-2003). (2003). *Storbymeldingen*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Meld. St. 31 (2006-2007). (2007). *Åpen, trygg og skapende hovedstadsregion*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Meld. St. 39 (2001-2002). (2002). *Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Newman, O. (1996). *Creating Defensible Space*. <http://www.huduser.org/>.
- NOU 1993:17. (1993). *Levekår i Norge: Er graset grønt for alle?* Oslo: Finans- og tolldepartementet.
- NOU 2008:15. (2008). *Barn og straff: utviklingsstøtte og kontroll*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- NOVA. (2013). *Ungdata. Nasjonale resultater 2010-2012. NOVA Rapport 10/13*. Oslo: NOVA.
- O'Leary, Z. (2010). *The essential Guide to doing your research project*. Los Angeles: Sage.
- Oterholm, I. (2003). Deltakelse og beslutninger i barnevernet. (4).

Payne, M. (2005). *Modern social work theory*. UK: Palgrave Macmillan.

Rasmussen, I., Dyb, V. A., Heldal, N., & Strøm, S. (2010). *Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom*. Vista Analyse rapport.

Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn, innføring i sosiologisk forståelse*. Fagbokforlaget.

Skog, O.-J. (2006). *Skam og skade: noen avvikssosiologiske temaer*. Gyldendal akademisk.

Slettebø, T. (2008). Foreldres medbestemmelse i barnevernet. En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning. NTNU.

Solheim, L. J. (2009). *Marginalitet og sosial kapital*. Gyldendal akademisk.

Statistisk sentralbyrå. (2003). *Straffereaksjoner mot unge: Kriminalitet blant barn og unge. Del 2*. Hentet Mai 18 2015 fra http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200314/notat_200314.pdf

Statistisk sentralbyrå. (2013). *Ungdoms levekår*. Hentet Mai 18, 2015 fra https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/117607

Straffeloven. (2005). *Lov om straff (straffeloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (4. utg.). Fagbokforlaget.

Thomas, I. (u.d.). *Community Consultation: Introduction and Background*. Hentet Mai 18, 2015 fra RMIT University: https://www.dlsweb.rmit.edu.au/conenv/envi1128/focus3/f3_t9_q44.htm

Thyness, P. A. (2004). Fra lokalsamfunnsarbeid til boligsosialt arbeid: Reprise eller fornyelse? *Nordisk sosial arbeid* (03).

Øia, T. (2013). *Ungdom Rus og Marginalisering*. Cappelen Damm.

Økland, M. A. (2012). *Samfunnsarbeid og boligsosialt arbeid*. Fagbokforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1

Forespørsel om deltagelse i studie rundt områdeløft og vandalisme blant barn og unge.

Bakgrunn og formål med studien:

Jeg er barnevernspedagog og jobber som saksbehandler ved Årstad barneverntjeneste i Bergen. Jeg er for tiden også student ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo og skriver masteroppgave i Sosialt arbeid.

Oppgaven min er en kvalitativ studie av områdeløft og vandalisme blant barn og unge. Formålet er å se på om/og eventuelt hvordan områdeløft kan forebygge antisosial atferd blant barn og unge.

Hva innebærer deltakelse i studien:

Det er ønskelig å gjennomføre intervjuer med minst 5 personer tilknyttet arbeidet rundt områdeløft og arbeid tilknyttet barn og unge med utfordringer knyttet til antisosial atferd.

I den anledning ønsker jeg å intervju deg i forhold til din erfaring rundt arbeidet med områdeløft. Intervjuet vil ta mellom 30 og 60 minutter, og det kan gjennomføres på ditt kontor. Jeg ønsker om mulig å bruke båndopptager i intervjuet, for i størst grad å sikre at all informasjon du måtte ha vil kunne videreføres i arbeidet med prosjektet.

Vedlagt er noen temaer vi vil komme inn på i intervjuet.

- Områdeløft
- Hærverk blant barn og unge
- Brukermedvirkning for barn og unge
- Forebygging
- Levekårsutfordringer

Hva skjer med informasjonen om deg:

All informasjon som kommer fram under intervjuet vil bli behandlet ut fra gjeldende retningslinjer for informasjon og samtykke, prosedyrer og publisering.

All data vil slettes og destrueres etter at oppgaven er godkjent av Diakonhjemmet høgskole og vil i prosjektperioden kun gjennomgås og behandles av meg og min veileder Rita Eriksen, ved Diakonhjemmet Høgskole. Du vil og kunne få notatene og det transkriberte intervjuet til gjennomgang og godkjenning om nødvendig. All data vil anonymiseres.

Oppgaven skal etter planen avsluttes innen **mai 2015**.

Frivillig deltakelse:

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Se vedlagt samtykkeerklæring.

Jeg håper du har mulighet til å delta, og jeg ser frem til å treffe deg.

Mvh Linn Stokke

Student ved master i Sosialt arbeid ved Diakonhjemmet høgskole i Oslo.

Ved spørsmål kan jeg kontaktes på tlf: 98408501 eller via e-post: linn_stokke@yahoo.com

Informasjon veileder Rita Eriksen tlf: 22451951. E-post: r.eriksen@diakonhjemmet.no

Vedlegg 2

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om studien.

Deltagelse er frivillig og jeg kan når som helst trekke mitt samtykke, innsamlede data vil da bli slettet.

Navn: _____

samtykker herved til å delta i intervju utført av Linn Stokke, student ved Diakonhjemmet
høgskole i Oslo om områdeløft og dets mulighet til å påvirke forekomst av vandalisme og
hærverk blant barn og unge.

Telefon: _____

Sted og dato: _____

Signatur: _____

Intervjuguide

Bakgrunn:

1. Kjønn, alder, utdanning

Områdeløft:

2. Hva legger du i begrepet områdeløft?
3. Hvilken vekt er lagt på arbeid med barn og unge i områdeløftet?

Hærverk:

4. Hvilke erfaringer er gjort i forhold til hærverk og ungdomskriminalitet i forkant og etterkant av områdeløftet?
5. Har du eksempler på omfattende eller vedvarende hærverk utført av barn og unge i bydelen? Hvordan håndterte dere det?

Forebygging av vandalisme?

6. Har du eksempler på arbeid rettet mot forebygging av hærverk og vandalisme blant barn og unge?
7. Hva kan gjøres for å unngå at barn og unge utfører eller deltar i aktiviteter som kan beskrives som hærverk?
8. Har dere opplevd økning eller nedgang i hærverksproblematikk etter områdeløftet?
9. OM nedgang: Hvorfor og hva tror du ligger bak?
10. OM økning: Hvorfor og hva tror du ligger bak?

Brukermedvirkning:

11. Legges det vekt på brukermedvirkning for barn og unge i arbeid med områdeløft? Nevn eksempler.

Levekårsutfordringer og problematikk.

12. Hvilke utfordringer ser du rundt barn og unges levekår som kan tenkes bidrar til hærverksproblematikk?
13. Kan bedring av barn og unges levekår virke forebyggende på hærverksproblematikk? Hvorfor/Hvorfor ikke?

Erfaringer

14. Hva viser evalueringer etter områdeløftet?

Avslutning:

15. Hvem er de viktigste samarbeidspartnerne dine? Innad og utad?
16. Er det noe du synes vi burde ha snakket om, og som det er viktig å si noe om nå?